

Vid skansen Kronans fot

boende vid Skanstorget

Vid skansen Kronans fot

boende vid Skanstorget

Petter Frid

Examensarbete vid Chalmers arkitektur 2011

Handledare och examinator: Ola Nylander

Abstract

This master thesis is about how to make a change to a seldom used square by adding new residential buildings. How is it possible to deal with all the opinions and dreams that are in very close connection to some of the public spaces in the society? And how could they be dealt with accreditedly?

Skanstorget has all that. On this very spot, decisionmakers and architects has more than once tried to propose something new but in the end all of their suggestions has been rejected. The opposition for change is strong but, paradoxically, the wish for the same is as powerful.

The site is unique not only compared to its local context. City squares that in one side are turned facing a mountain is very rare. It is surrounded by the city from three sides but on the fourth, the big hill with skansen Kronan raises. (A city fortress from the 17th century)

The square is in fact hedged by facades of four hundred years where the skansen Kronan is the oldest. History takes a central part in this area, as well as the topography.

A large number of the people who lives here wish to stay in this popular area of the city, even when the life condition change. Possibly you have children, begin with studies or bear the wish for living together with friends.

With my thesis I want to show how the qualities within an apartment could be similar to these given to you in a separate house. And how this could be done at a site where there are great possibilities for nature and city to interconnect.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	5				
- <i>Syfte och Metod</i>	6			- Lokal kontext	40
				- Statistik; åldersfördelning, bostadsbestånd	55
BAKGRUND				SLUTSATSER	59
Torgrummet	7			FÖRSLAGET	68
- Torget och de klassiska idealen	8			FÖRSLAGET DETALJERAT	93
- Från Konsum till Biblioteket - Svenska torg	9			KÄLLOR	106
- Göteborgarnas torg	10			TACK TILL	108
- Vems är torget - det offentliga och det privata	11			BILAGOR	109
- Torget och dess invånare	12			Processen	110
- En dag på torget - Skanstorget i Oktober	13			Kontakter	118
Bostaden	14			Övre Husargatan	122
- Bostadsmarkanden	15			- Trafikmängd över tid	123
- Villakvaliteter i bostaden	16			- Gatusektioner	125
- Bostadsexempel	17			Torgjämförelser	127
Ängen, torget, parkeringen - historik	18			Effektbehov - kalkyl	138
- De första trehundra åren	19				
- 1902 - 1941, Salutorget	20				
- fyrtiotal till nu- förslag och parkering	21				
Skanstorget, situationen					
- Regional kontext	23				
- Torgets centrala placering	28				

Inledning

Skansen Kronan vid Haga är en mäktig fästning från tiden för vår stads grundläggning. Dess blotta existens har sedan år 1700 skyddat oss mot angrepp från landets fiender. På platsen för detta unika monument vill politiker utan känsla för historia och kultur bygga hus - stora hus som kommer att hindra oss vanliga göteborgare att beskåda detta ärorika minnesmärke med fri sikt från alla håll!

Föreningen rädda Skansberget

Det här examensarbetet handlar om hur man omformar och adderar bostäder till ett torg. Hur den mängd av viljor och åsikter som finns i anslutning till vissa offentliga platser kan hanteras på ett konstruktivt sätt.

Skanstorget är en sådan plats. Här har beslutsfattare och arkitekter vid flera tillfällen gett uttryck för idéer, men alla har förr eller senare strandat av en eller annan anledning. Motståndet mot förändring är stort men paradoxalt nog är önskan om något annat också starkt.

Platsen är unik inte bara i en lokal kontext. Torg belägna vid berg är ovanliga. Det omgärdas av byggnader på tre av sidorna, vid den fjärde reser sig berget och skansen Kronan. Det är fyra hundra år av fasader som återspeglas här och skansen är äldst. Historien spelar en central roll på platsen. Likväl topografin.

Många boende önskar att kunna stanna kvar i en omtyckt stadsdel även när livet förändras. Kanske skaffar man barn, börjar studera eller vill bo med andra. Med denna presentation vill jag visa hur kvaliteter i lägenhetsboende kan bli likvärdiga med de människor upplever i den egna villan. Detta sammantaget med hur man genom en respektfull förtätning kan knyta samman naturen och stadslivet fungerar som grund i mitt arbete.

Syfte

För några år sedan bodde jag högst upp i ett sekelskifteshus ungefär där Kastellgatan korsar Risåsgatan. Dagligen rörde jag mig i miljön runt den gamla skansen. Ofta dök frågor upp. För mig framstod Skanstorget mest vara ett torg av gammal vana, där syftet och användningen försvunnit, men epitetet blivit kvar. Parkering och rastplats för hundägare verkade vara dess huvudsakliga funktion.

Detta blev utgångspunkt för examensarbetet. Vid Skanstorget fanns en komplexitet som jag upplevde som intressant. Hur arbetar man med en plats där så många viljor och intressen står i vägen för varandra. Hur förhåller man sig till en plats som funnits i människors medvetande sedan staden grundades? Och vad är vårt förhållande till torgrum i dagens samhälle?

Samtidigt var jag intresserad av att rita bostäder. Tidigare förslag på studentbostäder i anslutning till torget hade stoppats för drygt tio år sedan. Samtidigt har stadsdelarna runt omkring, framförallt Haga, ett ganska snävt utbud av bostäder. Här dominerar tvåorna och treorna men lägenheter större än fyror finns knappast.

Med detta som utgångspunkt låg framför mig en uppgift som kombinerade stadsgestaltning med utformandet av bostäder.

Metod

Metoden har gradvis vuxit fram under arbetets gång. Min huvudsakliga ingång till arbetet var att ge den historiska aspekten stort utrymme. Går det att finna en väg framåt genom att blicka bakåt?

Det andra som också varit viktigt är att utgå från ett solitt grundmaterial. Tiden som examensarbetet ger skapar en möjlighet att gå djupare än vanligt.

Att sedan analytiskt försöka dra slutsatser av insamlad data och formge utefter detta har varit viktigt.

I metoden har det ingått att både söka upp och skapa underlagsmaterial. Vissa undersökningar ter sig mer objektiva än andra. Exempelvis ett insamlande av information som sedan kan uttolkas och dras slutsatser ur. Andra undersökningar har varit högst subjektiva och svårtydda. Byggandet av ett modellmaterial i flera steg och försök i att bilda sig en uppfattning ur detta har kanske legat mer på en intuitiv nivå.

Metoden har varit tidskrävande men vägen framåt spännande och lärorik.

Torgrummet

Torg har funnits i Sverige så länge vi kan spåra någon form av stadsbildning. Torgrummet har spelat en avgörande roll för demonstranter, handelsmän och cafégäster. Syfte och utseende har varierat. Likväl fyller de offentliga platserna en viktig funktion i staden.

De klassiska idealen - Efter Vitruvius

För cirka två tusen år sedan ställde Vitruvius upp ramar på vilket arkitekturen kunde bedömmas på.¹ Dessa kan även appliceras på stadsrummet för att lyfta idéerna kring de klassiska idealen.

Nyttan (Commoditas)

Torget i klassisk mening fyller ett behov av samlingsplats eller för kommersiell verksamhet. Det hade även en funktion i att vara förgrund åt betydelsefulla byggnader.

Form och avgränsning (Firmitas)

*“Man skulle kunna likna torg vid behållare av rymd. Om behållarens väggar inte är täta kommer innehållet av rymd att läcka ut”*²

Torget i klassisk mening har varit beroende av sin form. Upplevelsen av torget ligger även i när de omkringsliggande byggnadernas väggar får en tudelad funktion. När dess fasader börjar fungera som väggar till det torgrum som de omsluter. Detta uppstår i olika grad i förhållande till hur helheten harmonierar.

Behag (Venustas)

Torget måste uppfylla sådana kvaliteter att människor från omgivningarna kommer för att njuta av dess skönhet eller genom dess placering som stråk. Stråk på deras väg mellan hem, arbete och fritidsaktiviteter. Torget bör inbjuda dess besökare att stanna upp för en bit mat, något att dricka eller för att kunna sitta en stund i solen.

Goda förutsatser, ärorik historia eller en på pappret viktig plats kommer dessvärre inte att fylla torget med besökare om dessa grundläggande kvaliteter inte uppfylls. Och ingen plats kan hävda sin betydelse i avsaknad av besökare.

Ett torg som uppfyller grundkvaliteter är även i behov av att smyckas. Vackra detaljer, färger och mönster i en sammansättning som vi anser skönt för ögat.

Viktigt men svårt att mäta är även den betydelse som platsen har i människors medvetande. Det klassiska torget bör dela någon form av historia med dess medborgare för att kunna säkerställas som en betydelsefull plats i framtiden.

1. Gatje, R. (2010) Great public squares
2. Ibid

Från Konsum till Biblioteket - Svenska torg

De tidiga torgen i Sverige var rena handelstorg eller salutorg.¹ Hit kom bönder och fiskare från stadens närområden för att sälja sina varor. Kanske passade de på att besöka världshuset som ofta låg vid torget. När nya bestämmelser om hanteringen av livsmedel kom under slutet av 1800-talet började saluhallar byggas på dessa salutorg.² Dessa var populära och effektiva men hade den oönskade effekten att de utarmade de öppna torgytorna i staden.

En annan typ av tidig torgfunktion var representationsplatsen. Det vill säga den plats där myndigheternas viktigaste byggnader var placerade. Tidigt var dessa torg placerade vid kyrkor och rådhus. Senare även vid Banker och stadshotell. Dessa torg är ofta vackert utsmyckade med vackra stenläggningar och statyer.

Ett torg kan också ha funktionen av kommunikationsnod. Här strålar kollektivtrafiken samman. Här sker byten till olika linjer och färdmedel. Dessa platser är oftast de nyare torgbildningar i samhället. Platser som ständigt är i förändring då de följer infrastrukturens utveckling. Markbeläggningen består på dessa torg oftast av asfalt. Den vanligaste typen av kommersiell aktivitet är biljettförsäljning eller ett gatukök som säljer mat till resenärer.

1. Björk, C; Reppen, L. (2000) Så byggdes staden

2. Dahlin, P; Sporre, I; Ågren, M.(1984). *Saluhall på Skanstorget*

Under efterkrigstiden 1945 och fram till 1970-talet byggdes nya typer av torg upp i de modernistiska ideal som rådde. Många förorter skulle fungera som egna enheter med ett torg knutet till sig. Vid torget placerades för tiden viktiga representations- och handelsverksamheter såsom folkets hus, bibliotek och Konsumbutiker. Många gånger fick ett högre punkthus markera placeringen av torget för omgivningen. Att dessa torg senare visat sig vara svåra att få liv i är ett exempel på den för tiden typiskt stark tro på utformningen av platser. Hur dess gestaltning i hög grad kunde påverka människors sätt att leva.³

Under 1900-talets första hälft ökade torgens betydelse som samlingsplatser för den framväxande arbetarrörelsen. På torgen samlades man för att demonstrera och protestera. Statyer och offentlig utsmyckning finns på många håll kvar som minnen från denna tid. Demonstrationer sker än idag även om dess omfattningen i förhållande till nittonhundratalets början är klart begränsad.

3. Olsson, S; Ohlander, M; Sondén, G. (2004) *Lokala torg; liv miljö och verksamhet på föroretstorg*

Göteborgarnas torg

Torgen i Göteborg kan beskrivas som platser vilka kräver i stort sett samma grundförutsättningar som definitionen av ett klassiskt torg. Tilläggas kan snarast att kraven på ett torg i vårt klimat kräver än mer av dragningskraft från kopplad väder och temperatur. Vår kultur som formas av årstidernas variation ger upphov till en något skild syn på offentliga rum och vad de innefattar i förhållande till exempelvis sydeuropeisk kultur.

I dagens Göteborg spelar kultur och evenemang en allt större roll. Det är en pågående tendens för städer generellt som numera tävlar om att visa upp sig och locka besökare.¹ Detta var något som under det tidiga 1900-talet var i stort sett obefintligt. 1936 hade Göteborg åtta stycken evenemang med fler än 3000 besökare. År 1996 hade man 30 stycken evenemang med fler än 3000 besökare. Detta är ett av de exempel som belyser denna förändring. Till detta kan tillfogas att det under 1980-talets skett en stark utveckling av restaurang och caféliv. Något som format en helt ny offentlighet med nya inslag i stadsbilden att förhålla sig till.

Torgetts funktioner är förändrad mot dess användningsområden i historien. Tidigare basala verksamheter runt ett torg kunde vara transport till och från

arbete, torghandel eller att man tvättade på platsen. Dessa är idag nästan helt frånkopplade torget. Endast ett fåtal av de basala behoven finns kvar. Kanske går man fortfarande ner till torget för att köpa sin pizza, sushi eller för att besöka biblioteket.

Idag fungerar istället torget i mycket som en plats för individen att se och bli sedd. Utrycket "titta på folk" skulle kunna beskriva vår tids behov till visuell stimulans. Med caféstolarna vända ut mot torgplatsen sker ett ständigt iakttagande, både av främlingen som av den bekanta.²

Dock är torgets helt beroende av människorna. Möten mellan individer, känslomässiga kopplingar till platsen samt ett samspel med det lokala sammanhanget.

Dagens torg, nya som gamla, brottas ständigt med en rad förändringar som sker eller har skett. Bostäder omvandlas till kontor och stadslivet blir mindre aktivt under kvällstid. Över tid bor vi dessutom allt glesare med ett ökat antal disponibel kvadratmeter per person. Nästan all den handel som tidigare skedde på torgen har flyttat in i "supermarkets" eller försvunnit ut i externhandelscentra. Något som inte bara skeri i Göteborg utan är ett generellt förlopp i det postindustriella samhället.

1. Olsson, S; Ohlander, M; Sondén, G. (2004) *Lokala torg: liv miljö och verksamhet på förrortorg*

2. Ibid

Vems är torget - Det offentliga och det privata

Två begrepp som diskuterats mycket och som det finns otroligt mycket att läsa och fördjupa sig i. Här kommer en kort överskådlig sammanfattning som belyser delar ur problematiken.¹

Offentlighet:

Ett begreppet som i min tolkning kan definieras av två delar. Dels öppenhet, frihet och stor tillgänglighet i bemärkelsen att inte slutas mot andra eller vara kontrollerad av någon. Dels betydelsen av gemensamhet där det uttrycks en känsla av att gatan eller torget är vårt och med det medföljande rättigheter.

Privat

Ett begrepp som skulle kunna beskrivas som något beroende av begreppet offentlighet då det i mycket bildar dess kontrapunkt. Kan definieras som något tillhörande den enskilde eller familjen. Något som är avskilt eller kontrollerat av den enskilde. I vårt samhälle finns en rad sammansättningar av privata platser och ägande, såsom privata bostäder eller privata ägodelar. Begreppet fungerar inte bara som offentlighetens motpol men även som dess komplement. Från privat rör vi oss ut i en ökad grad av offentlighet och vice versa.

Privat och offentlighet i staden över tid.

Mycket förenklat kan man beskriva den gamla staden före 1930-talet som en stad med socialt definierade rumsbildningar. Rumskapandet var då ännu en central uppgift för stadsplanerare. Staden byggdes i en serie av sammankopplade rum som på olika vis var socialt definierade. I stort sett alla visste vad som gällde i dessa rum.

I och med den modernistiska staden tillkom nya ideal som förespråkade mycket öppenhet istället för trängre rumsligheter. Husen placerades i naturen med grönytor runt husen. I och med bilismens framväxt förvandlades gator till vägar. Detta var en period då torg kom att spela en ny roll i samhället. Om torgen tidigare främst uppstått som luckor i stadsväven blev de från och med nu en centrummarkering i de nya stadsdelar som växte fram. Det senmodernistiska torget kom att symbolisera människors rätt till det offentliga rummet och blev en del i ambitionen att bygga den nya, godare staden. De offentliga rummen blev på ett vis mer demokratiska i meningen att ambitionen med ett rumskapande som tillhörde alla växte fram. Men de blev även svårare att förstå sig på. Gränserna blev otydliga och för de flesta blev det svårare att läsa in vilka rum som tillhörde vem och vad man kunde göra i dem.

1. Olsson, S; Ohlander, M; Sondén, G. (2004) *Lokala torg: liv miljö och verksamhet på förtortstorg*

Torget och dess invånare

För att ge en förenklad bild av besökaren av dagens torg så har dessa delats in i några schablonggrupper. Grupperna och dess beskrivning baseras på studerat underlag¹ samt personliga observationer från olika torg i Göteborg. Kom ihåg att dessa grupper är uppställda typgrupper som inte existerar i verkligheten. De är snarast tänka att fungera som ett stöd för förståelsen av torget som plats.

De som arbetar

Människor som befinner sig på sitt arbete i huvudsak dagtid mellan måndag och fredag. Dessa besöker torget främst under helger när de är lediga och om platsen har något att erbjuda som inte andra mera attraktiva platser i området kan ge. Denna grupp ger även torget liv under lunchtid och eventuellt då de går till och från arbetet.

Barn och ungdomar

Ungdomar på torgen utgör en grupp som förekommer i olika hög utsträckning beroende på var i staden man befinner sig. Det är vanligare är att återfinna yngre personer på förortstorg där barnfamiljerna är fler och barnrikare eller på

platser i närheten av en skola. Men ungdomar uppsöker även torg som erbjuder dem någon form av aktivitet. Det kan vara möjligheten att åka skateboard, närheten till en ungdomslokal med mera. Ungdomar befolkar torg främst under eftermiddagar och kvällar.

De ovälkomna på torgen - missbrukare - uteliggare

En grupp som till mångas förtret är i nöd av att göra det offentliga rummet till sitt hem. Befinner sig under stora delar av dygnet på torget men framförallt under dagtid och kvällar.

Mamma- och Pappalediga

En grupp som är flexibla i de tider som de besöker torget under dagtid. Möjligheter så som tillgänglighet och barnvagnsanpassad utformning är viktig. Viktigt är även ett sammanhang med andra småbarnsföräldrar och tillgång på god cafe latte.

1. Olsson, S; Ohlander, M; Sondén, G. (2004) *Lokala torg: liv miljö och verksamhet på förortstorg*

En dag på torget - Skanstorget i oktober

Klockan börjar närma sig åtta. Det är morgon i slutet av september. Torget ligger framför mig. I den lätt kyliga gryningen jaktar en man förbi. Klädseln avslöjar att han är på väg till dagens arbete. Kostymbyxor under rocken. Svarta blanka skor. Han följer Kastellgatan ned, viker av ut på Övre Husargatan. Trampar otåligt vid övergångsstället. Gatan är redan tjock av bilar. Kulmen av morgonrusningen närmar sig. En del irriterade ansikten syns bakom rattarna. Slår det aldrig slå om till grönt? Trafikljudet är inte direkt obehagligt men klart störande.

Mitt på torgets parkeringsplats har jag ställt mig. Var jag än försöker hitta en punkt från vilken jag kan betrakta det hela upplever jag mig som ett hinder. På parkeringsplatsen. På trottoaren. Till slut går jag in och ställer mig på den gräsrunnel som finns mitt på torget. Två medelålders damer låter sina hundar göra det de ska här. Hundarna nosar ivrigt i gräset.

Förmiddagen närmar sig. Tempot sänks gradvis runt torget. Övre Husargatan har lugnat sig även om den allt jämt irriterar. Under den senaste timmen har följande observerats; två nyblivna pappor med barnvagnar går in på ett café för att unna sig en kopp kaffe samt en dagisgrupp som med rep och reflexvästar trampat upp mot backen vid Kastellgatan. Jag har även sett flertalet medelålders kvinnor och män som rastlöst stampar i kön till parkeringsautomaten.

Två tyska turister kommer fram till mig för att fråga om vägen upp till Skansen. Jag pekar åt det håll där gångvägen har sin

början bara för att strax konstatera att den stängts av på grund av renovering. Efter ytterligare dirigerande ledar jag dem åt rätt håll.

På en bänk i bortre hörnet av torget sitter en äldre man. Han ser trött ut. Jackan är smutsig. Hans fingrar snurrar på en kapsyl. Så tänder han en egenhändigt rullad cigarett, tar ett bloss, men avbryts av en illavarslande hosta.

Det är lunch. Restaurang Tre Indier fylls med gäster. En grupp människor kommer ut från Göteborgs universitets lokaler. En pekar i riktning mot den indiska lunchrestaurangen. Men efter en stunds diskussion sätter de alla av i motsatt riktning.

Eftermiddagen segar sig fram. Jag är helt klart mindre observant trots att jag försöker hålla mitt fokus uppe. En äldre dam är ute. Hon har varit och handlat, på ICA. I den svarta korgen mitt på rollatorn ligger en plastkasse. En grå hund, kanske pudel, stretar framför rollatorn. Den verkar ivrig att komma vidare.

Trafiken ökar igen. Kvällsrushen är här. Kampen om parkeringsplatserna på torget hårdnar. Lamporna inne i butikerna släcks, personalen låser ytterdörrarna från insidan. Två stressade kvinnor på varsina cyklar slänger upp dörren till bio Capitol. Jag går fram och tittar. Det är Taxi Driver av Scorsese. Solen speglar sig i glasrutan in mot bion. Sakta håller den på att gå ned bakom Skansberget. Min rygg värker. Det är tröttsamt att observera, men lärorikt. Sakta letar jag mig ned mot Hagakyrkan. Det är dags att ta vagnen hem.

Bostaden

Bostäder med god kvalitet ska eftersträvas och konkurrens ska råda inom byggsektorn och bostadsmarknaderna. Utbudet ska styras av efterfrågan och bidra till en fungerande arbetsmarknad i alla delar av landet.

Regeringskansliet

Bostadsmarkanden i Sverige

Citatet ovan belyser dagens bostadspolitik som sedan cirka tjugo år tillbaka ändrat riktning från att vara ett samhälleligt instrument till att i stor utsträckning styras av den privata marknaden. Idag sker främst det politiska stödet till bostadsmarknaden genom subventioner för byggandet av bostäder eller genom stöd för konsumtion av detsamma.

De senaste årtiondena har en brist på små lägenheter uppstått i våra tre storstadsområden.¹ Många unga människor söker sig in till städerna för att studera eller arbeta. Samtidigt har vi idag fler ensamhushåll än vad som tidigare var fallet. I kombination med den ökade privatiseringen på bostadsmarknaden som skett, framförallt i innerstäderna, har resulterat i att många idag har svårt att få tag på ett något sånär centralt boende.

Ett tecken på att kampen om bostäderna hårdnat är nya förekomster på bostadsmarkanden. Lobbyorganisationer som "jag vill ha bostad" är en relativt ny företelse samtidigt som man idag, i större utsträckning än tidigare, köper sitt

1. Wessel, O; Tunström, M; Bradley, K.(2005) *Bor vi i samma stad? : Om stadsutveckling, mångfald och rättvisa*

förstahandskontarkt eller betalar en större deposition om man är hyresgäst i andra hand.

På senare år har det även visat sig att trångboddheten har ökat bland människor med bostadsbidrag och att standarden på det befintliga bostadsbeståndet sjunkit.²

Bostadsmarknaden i Västra Götaland

I Västra Götaland är bristen störst på hyresrätter. 41 kommuner anger att man har brist på hyresrätter. Inte minst råder det brist på små hyreslägenheter. 34 kommuner anger brist på hyresrätter med 1–2 rum och kök. Men bristen på hyreslägenheter med 3 rum och kök och större är också stor.

Bristen på bostäder, inte minst hyresrätter, påverkar vissa grupper i samhället mer än andra. Enligt kommunernas bedömning har ungdomar, stora barnfamiljer och medelålders och äldre som vill byta till en mindre bostad det svårast på bostadsmarknaden i länet 2011.

Trångboddhet är för många en riskfaktor. Framförallt barn riskerar att försämrade sin skolprestation eftersom det är svårare för dessa barn att hitta en plats att dra sig tillbaka på för att studera.

Det är svårare att återhämta sig då de har mindre möjlighet att styra umgänge med andra familjemedlemmar, de sover sämre och är oftare sjuka.³

2. <http://www.boverket.se>

3. Ibid

Villakvaliteter i bostaden

Bostadens utformning och sammanhang är viktig för boende och besökandes uppfattning av ett område. Vi lever alla med individuella föreställningar om vad som är ett gott boende.

Dock finns det särskilt några kvaliteter som uppskattas av det stora flertalet. Detta är i hög grad de kvaliteter som återfinns i villaboendet. Men vad kännetecknar dessa kvalitéer? Och kan de tas tillvara även om bostadstypologin förändras?

Först och främst är kanske känslan av att själv kunna sätta sin prägel på bostaden viktigast. Att bestämma rummens utformning vad gällande ytmaterial och fast inredning.

Den egna trädgården är också central i villaboendet. Denna skapar ofta en privat sfär runt om det egna boendet och fungerar därför inte bara som en möjlig plats för aktivitet utan bildar även en förlängning av bostaden.

Den egna entrén blir ett resultat till följd av den friliggande villas individuella karaktär. Denna bidrar i stor grad till känslan av sitt eget. Att kunna röra sig från det som är

offentligt in i det privata. (jämförelsevis det semiprivat trapphuset)

Ljusinsläpp i flera väderstreck är en annan viktig kvalitet. Att från sitt boende kunna följa dygnet och själv kunna påverka vad olika rum ska nyttjas till i förhållande till dess ljusmiljö.

På den lite större skalan är känslan av att ingå i ett grannskap viktig. Det gemensamma området och dess kollektiva åtaganden blir ofta en stark sammanbindande faktor i villaområden.

Bostadsexempel med typologier som eftersträvat villakvalitet

Radhus i Kungsladugård, stadsplanen utförd av arkitekten Albert Lilienberg

Ett exempel på radhus bland många. Radhuset kan ses som en mer stadsmässig form av villaboende där fungerande kvarter bildas samtidigt som den egna entrén med trädgård behålls. Flera plan och oftast en större möjlighet till eget bestämmande över utformningen ökar kvaliteten.

Terrasshusen i Gröndal, arkitekt Sven Backström och Leif Reinius

Bostäder med individuella terrasser som kan jämföras med de gårdar som boende i radhus har tillgång till. En relativt hög exploatering ger möjlighet både till ett underlag för samhällsservice likväl som en delvis eftersträvsvärd villakvalitet.

Radhus, Kungsladugård

Terrasshus, Gröndal

Själärnhus, Gröndal

Urbana villor, Malmö

Punkthus (själärnhus i detta fall) ovanpå kvarter, arkitekt Sven Backström och Leif Reinius

Ännu ett exempel från Gröndal. Här är kvaliteterna inte lika tydliga. De boende ges en gemensam (ej privat) grön zoon runt bostäderna som dock är delvis avskärmad och kan kanske klassas som semiprivat. Påminner i sina kvaliteter om den kringbyggda gården men ger måhända en känsla av större avskildhet då insynen är begränsad. I gatuplanet under trädgården kan verksamheter etableras och skapa en fungerande stadsstruktur.

Urbana villor, Arkitekt Cord Siegel och Pontus Åqvist

Ett projekt där man snarast har försökt stapla villor på varandra och genom kommunikationsvägarna skapat villakvaliteter. En spiraltrappa utvändigt leder till varje vånings privata terrass samtidigt som en hiss invändigt leder direkt till varje enskild lägenhet. De boende har själva varit med och utformat sina bostäder vilket gör kopplingen till villakvaliteter än starkare.

Ängen, torget, parkeringen - Historik

Skanstorget har använts till så mycket mer än torg. Här har varit trädgård, exercisplats och kohage. Men en sak är säker, torget har funnits i människors medvetande i snart fyrahundra år.

De första trehundra åren

1641, tjugo år efter Göteborgs grundande placerades Skansen Kronan på ett brant berg sydväst om den dåvarande staden. Berget fick därefter heta Skansberget. Staden var vid den här tidpunkten en av de starkast befästa städerna i Europa och var dåvarande Sveriges enda exporthamn med direkt kontakt med Nordsjön.¹ Tornbyggnaden uppfördes av Erik Dalhberg och var tänkt att bidra till stadens försvar. Hotet kom främst från Danmark som vars dåvarande gräns låg endast några kilometer bort.

Av vikt var att hålla omgivningarna runt skansen fria från vegetation och bebyggelse så att fri sikt var möjligt vid ett eventuellt anfall. Därför dröjde det in till början av 1800-talet innan bebyggelse började dyka upp vid bergets fot.² Då hade skansen sedan en tid tillbaka spelat ut sin roll.

Haga, staden Göteborgs första förstad, tillkom mellan Skansberget och den befästa staden redan under slutet av sextonhundratalet. Stadsdelen var Göteborgs första planlagda stadsdel utanför stadsmurarna och planlades av generalkvartermästaren Johan Wärnschiöld. Under denna tid användes Skanstorget som betesäng för dåvarande Hagabors kreatur. Vid mitten av sjuttonhundratalet försvann kreaturen. Nu odlades istället platsen upp med tobaksplanter. Dock var klimatet inte så väl lämpat för tobaksodlingar och lades därför ner efter en tid.

1. *program för Skansberget- Skanstorget inom stadsdelarna Haga och Kommandantsången* (2001) Göteborg

2. Bernung, C; Bengtsson, B.(1993). *Vårdplan, Skansen Kronan och Skansen Lejonent*

I takt med att stadsdelen Haga växte söder ut ökade intresset för marken vid nuvarande Skanstorget. Flertalet ägare avlöste varandra och många hade idéer om platsen. Idéer som dock inte förverkligades. År 1852 anlades slutligen en trädgård här.³ Trädgården blev ett populärt inslag och man gav platsen namnet "Nilssons äng" efter den Åke Nilsson som varit dess upphovsman.

I takt med att staden växte så ökade trafiken på det som idag är Övre Husargatan och Sprängkullsgatan. Den tidigare viktiga Husargatan spelade steg för steg ut sin roll som kommunikationsstråk. Nilssons äng delades i två delar och blev, som del av dess allt mer urbana omgivning, ointressant som äng.

Under den senare delen av artonhundratalet ville man, för att råda bot på den stora bostadsbrist som rådde, bebygga platsen med billiga arbetarbostäder. Det blev dock avslag i saken då det sagnades en utarbetad stadsplan för området.

3. Dahlin, P; Sporre, I; Ågren. M.(1984). *Saluhall på Skanstorget*

1902 - 1941, Salutorget

1885 säljs ängen till staden som ser möjligheten i att kunna anlägga ett torg på platsen. Syftet är att avlasta det hårt nyttjade salutorget Kungstorget och bidra till livsmedelsförsörjningen för stadsdelarna Haga och Annedal. 1888 bestäms att ett torg ska anläggas och 1898 står en saluhall på platsen. Redan från start drogs saluhallen med ekonomiska problem.¹ Många valde att fortsätta bedriva sin handel vid Kungstorget och saluhallen stod därför delvis outnyttjad. 1941 beslöt man sig slutligen för att riva hallen.

Under de 43 år som hallen låg här förändrades torget. Under slutet av artonhundratalet spelade Skansen Kronan ut sin roll som försvarsanläggning. Istället anläggs på Skansberget en park och tidigare skjul som legat i det västra hörnet av torget rivs och ersätts med den granitmur som än idag finns där.

Även samhällsklimatet förändrades under denna period och torget blev viktigt ur ett politiskt perspektiv. Under tiden för det tidiga nittonhundratalet kom Skanstorget att fylla en viktig funktion som samlingspunkt för den gryende Arbetarrörelsen.² Vid torgets nordvästra hörn låg Göteborgs första folkets hus och här samlades man för demonstrationer och tal. Under hela förra århundradet har sedermera

Skanstorget och Haga förknippats med politisk kamp i olika former. Arbetarrörelsen har avlösts av proggrörelsen och proggarerna har ersatts av punkarna.

1. Dahlin, P; Sporre, I; Ågren, M.(1984), *Saluhall på Skanstorget*
 2. Holgersson, H; Thörn, C; Thörn, H; Wahlström, M. (red)(2010)*Göteborg utforskat-studier av en stad i förändring*

Fyrtilotal till nu - Förslag och parkering

Efter nittonhundrafyrtilotalet har torgverksamheten allt mer reducerats. Stadsarkitekten Sten Branzell och arkitekten Uno Åhrén utarbetade ett gestaltningsförslag men det genomfördes inte.¹ Istället har bilarna i allt större utsträckning tagit över. Under en period fanns en bensinstation på platsen. Idag är torget asfalterat med plats för 152 parkeringsplatser. I mitten finns en gräsrundel, ett minne från den saluhall som en gång stod här.

Sedan 1980-talet har diskussionen på allvar återupptagits om vad som ska ske med Skanstorget. Olika förslag har avlöst varandra. En ny detaljplan för området är under utförande på stadsbyggnadskontoret. Samtidigt har det bildats facebookgrupper och föreningar som både vill förändra och bevara det som varit. Här följer ett utdrag på vad som skett de senaste 10 åren.

2000 - Föreningen rädda Skansberget grundas den 17 januari. Orsaken är att HSB och SGS vill bygga på Skansberget och begär option (förköpsrätt) på marken av fastighetsnämnden.

2001 - Godkänner Byggnadsnämnden ett program för Skansberget-Skanstorget som sammanställts av stadsbyggnadskontoret.

2001 - Ett tjänsteyttrande över byggnadsnämndens handling om program för Skansberget inom stadsdelarna Haga och Kommendantsängen säger att

"Skanstorget bör iordningställas som ett trivsamt och bilfritt torg. I den mån en byggnad skalluppföras, bör den utformas och nyttjas på likartat sätt som den cirkelformade saluhall, somrevs 1941."

2004 - Fastställs av Byggnadsnämnden en detaljplan för bostäder och parkering vid Kastellgatan-Risåsgatan

2008 - Bostadsbolaget i samarbete med Pyramiden arkitekter tar fram ett förslag över ett kvarter med 120 nya lägenheter på torget. Det nya skanstorget är tänkt att vara det samma som kvarterets kringbyggda gård.

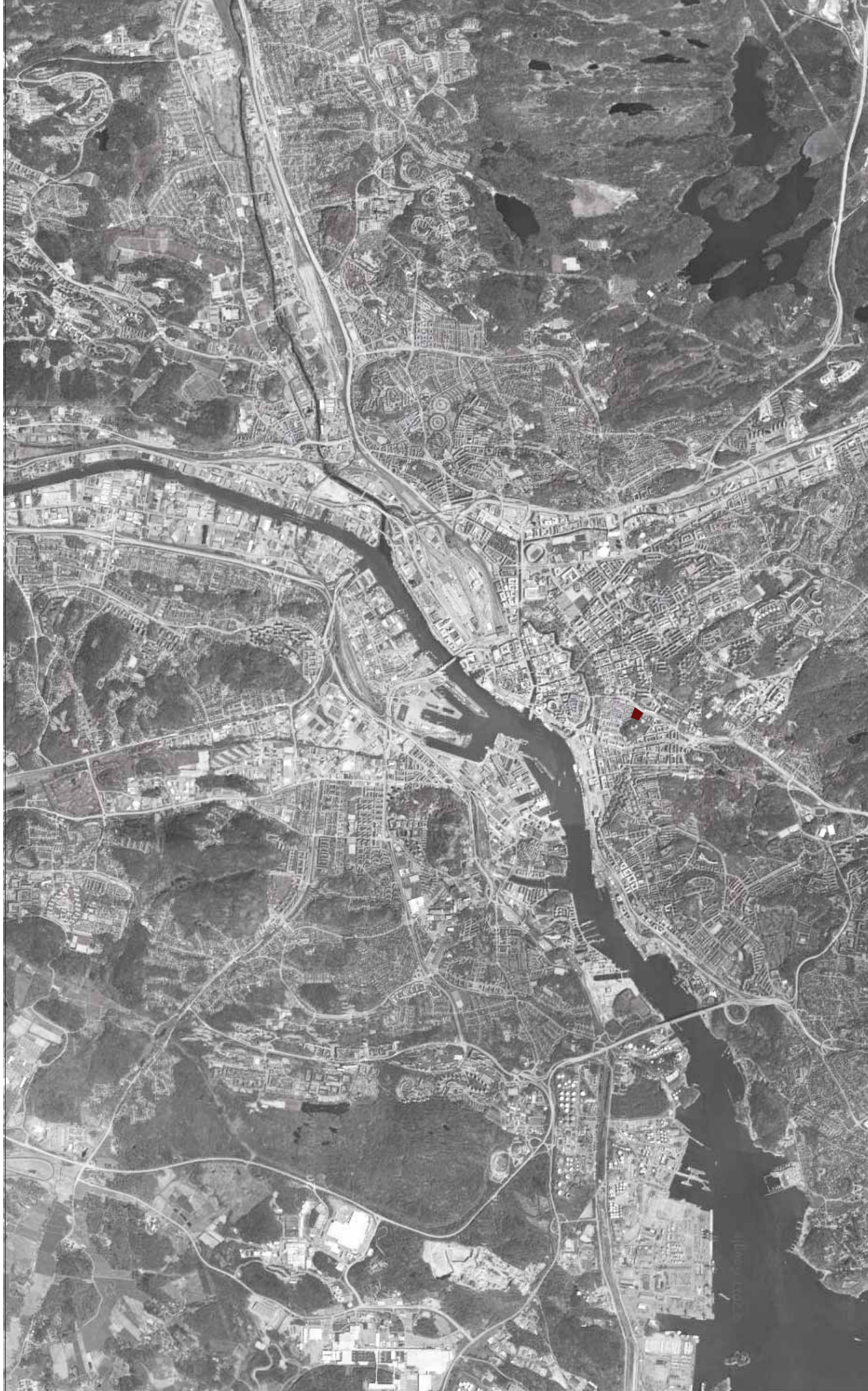
2009 - Tar Kanozi Arkitekter i samarbete med ByggVesta fram ett gestaltningsförslag för Skanstorget. Förslaget infattar lamellhus med bostäder som placerats längs togets norra sida och ut med Övre Husargatan.

2010 - En facebookgrupp som kallar sig Det är synd att Skanstorget bara är en parkeringsplats! skapas. Moderator är en Henrik, skriven som grillmästare för Skansgrillen.

1. Dahlin, P; Sporre, I; Ågren, M.(1984). Saluhall på Skanstorget

Skanstorget, situationen

Hur ligger Skanstorget placerat i Regionen, i staden och i sin lokala kontext? Här ges en uppfattning om hur torget förhåller sig till olika aspekter, rumsliga likväl som funktionsmässiga.

Dagens trafiksituation

Majoriteten av de betydelsefulla trafikstråken i Göteborgsregionen rör sig längs botten av de typiska dalgångar som finns i landskapet runt Göteborg. Nuvarande större kommunikationsleder passerar genom de Östra delarna av Göteborg. Norr ifrån längs med Göta älv och Sävedalen löper trafiklederna ned söder ut genom Mölndalsåns dalgång.

Göteborgs järnvägsstation är en så kallad "säckstation". Järnvägstrafiken löper in längs med Sävån in mot centralstationen vid stadsdelen Nordstaden. Tågen blir sedan tvungna att vända, för att för att därefter fortsätta söder ut.

Den väg som har störst direkt påverkan på projektområdet är givetvis Övre Husargatan, markerat med tunt svart längs med torget. Denna väg fungerar som länk för trafik söder ifrån längs Dag Hammarsköldsleden. Härifrån tar man sig vidare in mot staden alternativt norr ut längs med Norra Allén. Dagligen passerar här, sammantaget i båda riktningarna, ca 20000 fordon.

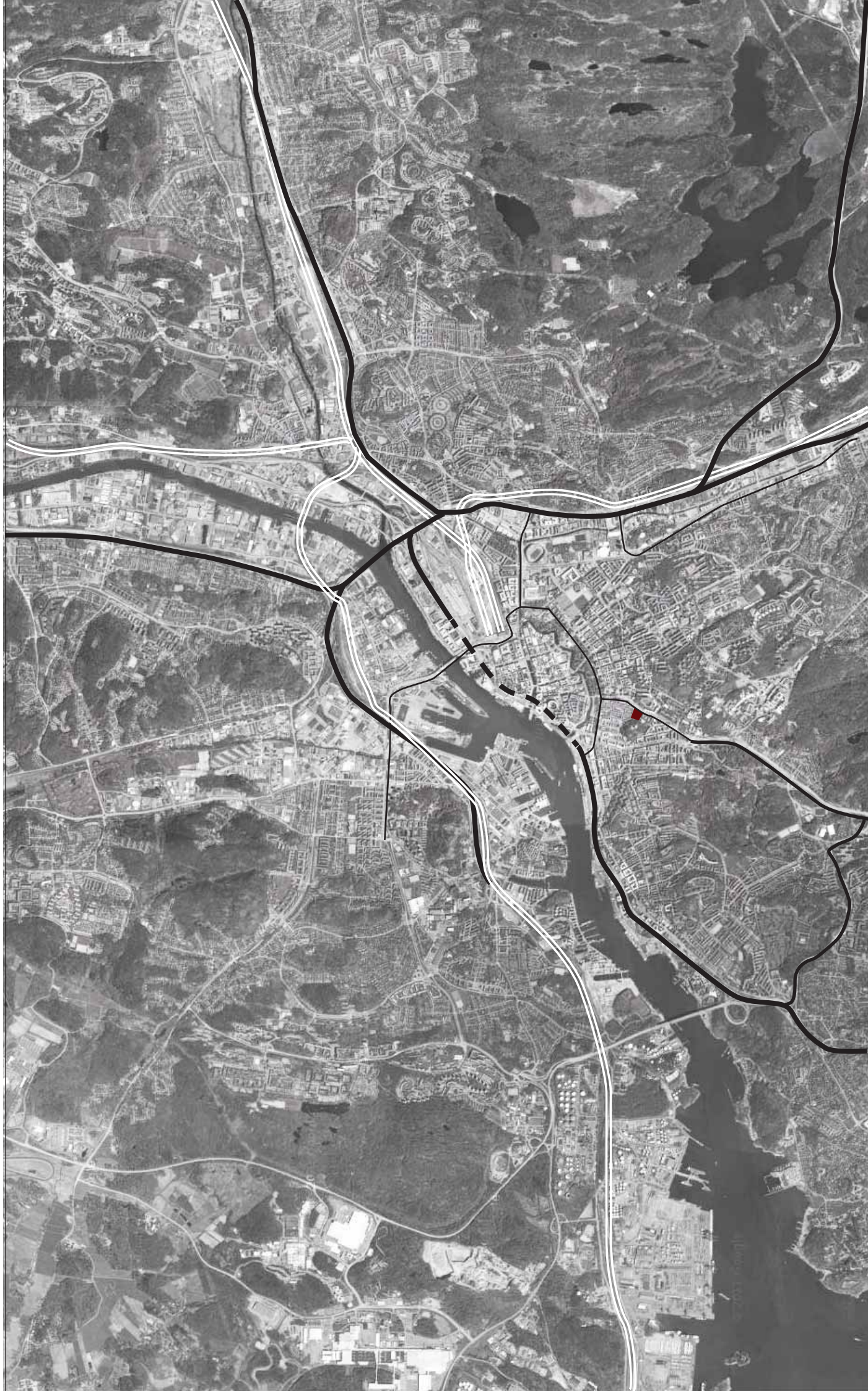
Site

Större väg

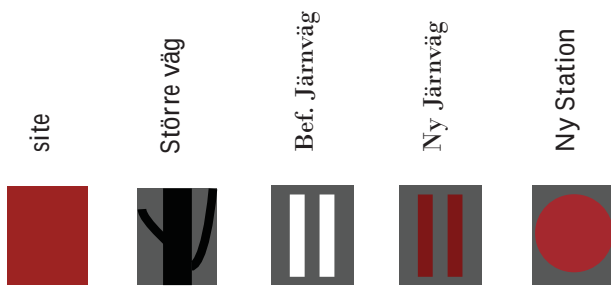
Bef. Järnväg

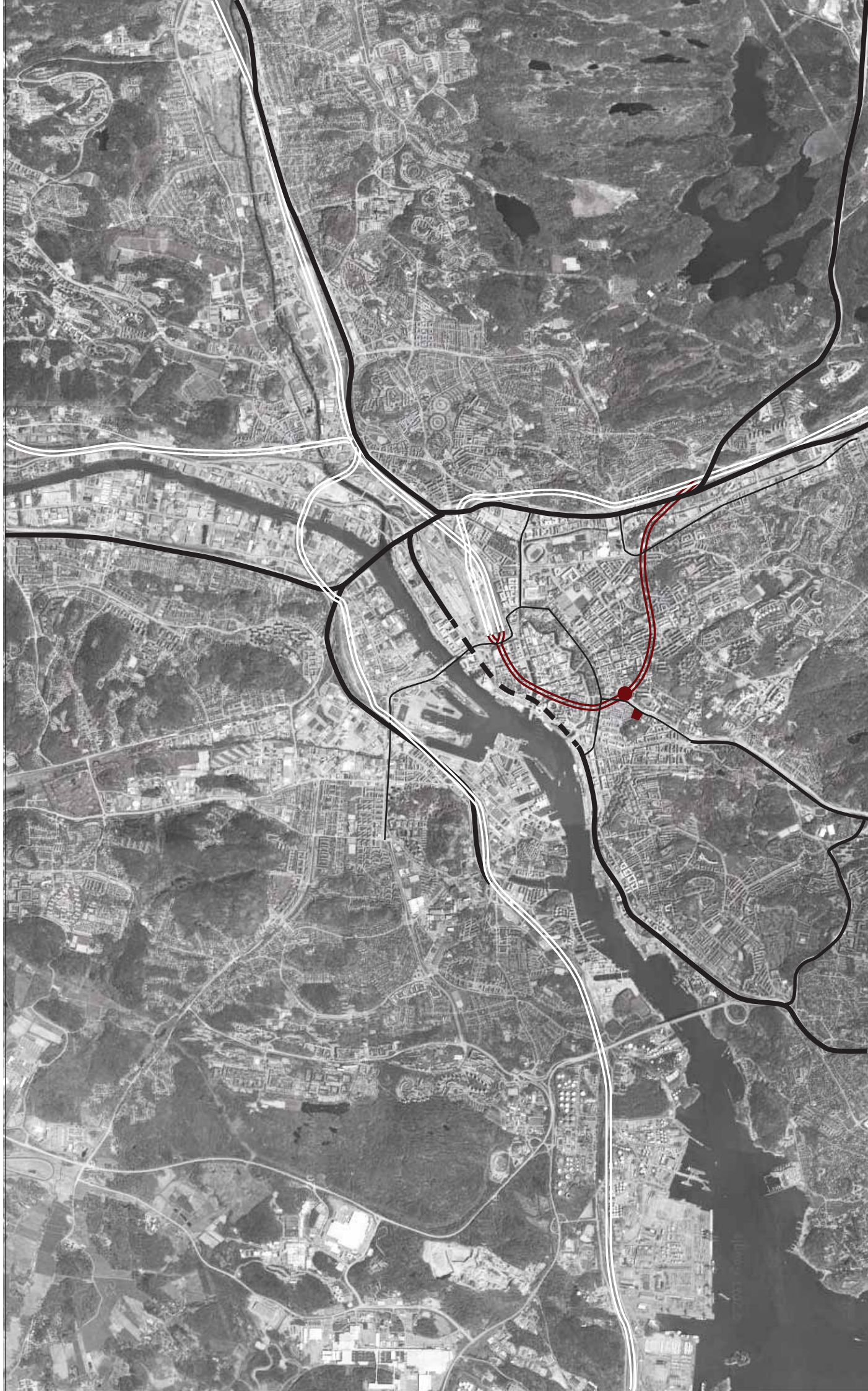

Framtida trafiksituation

I framtiden kommer tågtrafiken att gå i tunnel under centrala Göteborg. Centralstationen görs om till en station som passeras och en ny station anläggs vid Hagakyrkans park, strax norr om Skanstorget. Järnvägen gör på detta vis en böj under staden innan den löper ut ungefär vid Korsvägen och fortsätter söder ut.

Detta är något som kommer påverka Skanstorget, som ges prägel av att bli än mer centralt placerat än vad det är idag.

Torg och platser

Merparten av dessa har karaktären av att vara trafiknoder, exempelvis Järntorget, Grönsakstorget, Drottningtorget och Vasaplatsen. Några få har fungerande torghandel, exempelvis Kungstorget. Några används för offentliga arrangemang och demonstrationer så som exempelvis Gustav Adolfs torg och Masthuggstorget. Många av torgen och platserna används mer eller mindre till bilparkering.

1. Linnéplatsen
2. Sveaplan
3. Brunnsgatan
4. Hagabion
5. Masthugstorget
6. Järntorget
7. Haga nygata
8. Fiskekyrkan
9. Kapellplatsen
10. Vasaplatsen
11. Grönsakstorget
12. Kungstorget
13. Kungsportsplatsen
14. Gustaf Adolfs torg
15. Drottningtorget
16. Skanstorget

Se bilaga; Torgundersökningar

Kollektivtrafik

Nästan alla torg och platser har tillgång till kollektivtrafik av något slag undantaget Skanstorget. Här finns varken tillgång till direkt anslutning av buss eller spårväg.

Spårvagn:

Linje 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11 samt 13.

Stombuss:

Linje 16, 18 samt 19.

Promenad och handelsstråk

Projektområdet ligger placerat i ett området med god tillgång på handel och verksamheter. Längs med den kraftigt trafikerade Övre Husargatan återfinns de flesta butikerna och tätaste strömmen av människor. Även om vägen stör så fungerar den som en pulsåder för Skanstorget.

Grönområden

Skansberget har en unik karaktär i sitt centrala sammanhang. I en del av Göteborg som är förhållandevis tät och stadsmässig ger det gröna berget uttryck för en stark kontrast. Hur vore det möjligt att ta tillvara på och utveckla dess naturliga grönska.

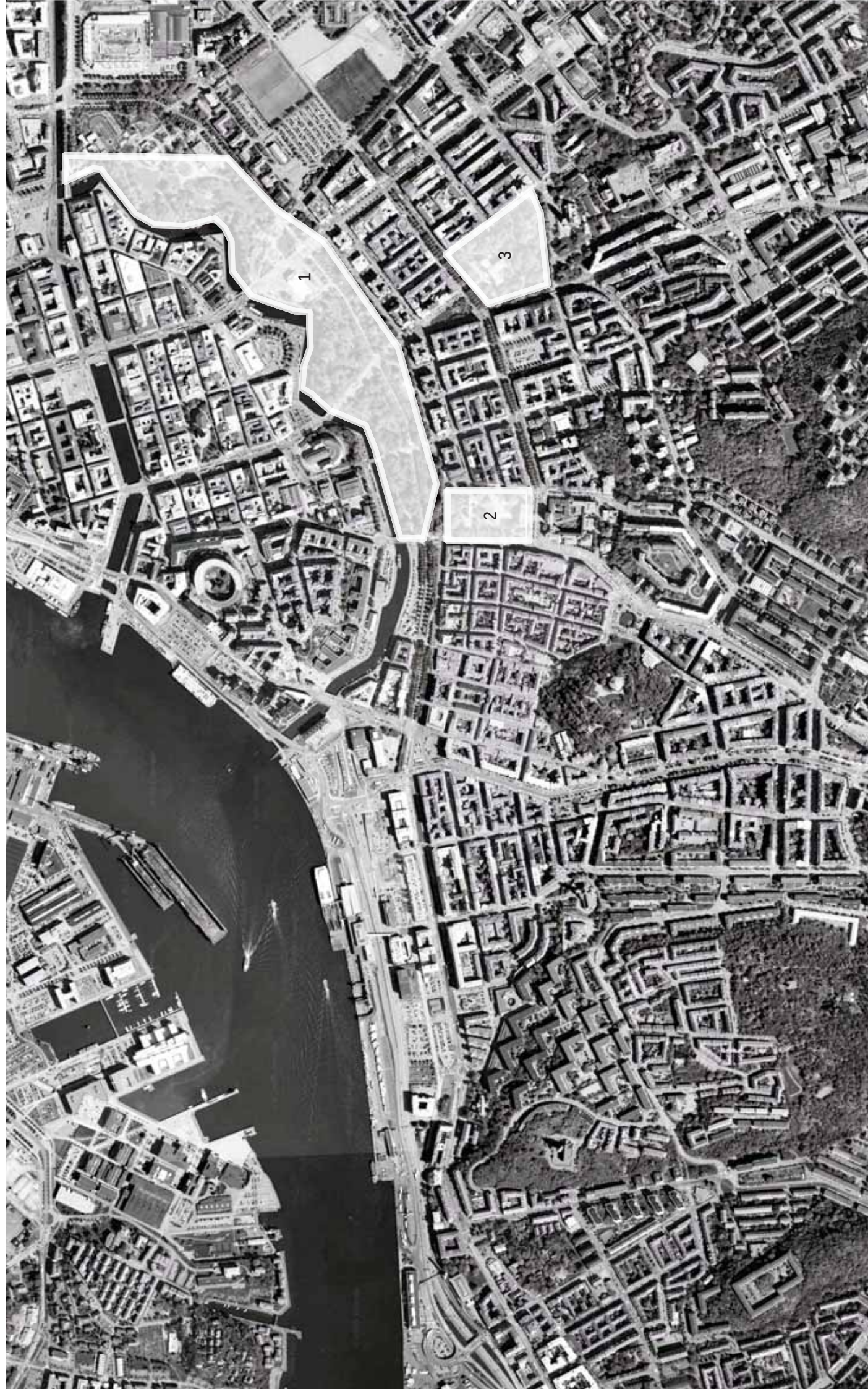
1. Slottskogen
2. Skansberget
3. Norra Guldheden

Parker

Skansberget placerar sig inte i kategorin park. Det kuperade landskapet och svårtillgängligheten gör det inte till en plats för alla. Men berget skulle kunna knytas starkare till staden med hjälp av ökad tillgänglighet. En länk mellan natur och stad skulle kunna bidra till ett ömsesidigt nyttjande.

1. Trädgårdsföreningen
2. Hagakyrkans park
3. Vasaparken

Scener

Området har ett stort utbud av scener. Märkbart är dock att stora scenrum domineras av teater och biografshalonger. Stora generella scenrum så som så kallade Black boxes är ovanligt förekommande.

1. Atalante, scen
2. Bio Capitol
3. Sveabiografen
4. Tomas. K teater & produktion
5. Hagabion
6. Masthuggsteatern
7. Teater Trixter
8. Folkets Hus
9. Biograf Draken
10. Pusterviksteatern
11. Teater Jaguar
12. Jazzhuset
13. Teater Kolibri
14. Storan
15. Nefertiti, Jazzklubb

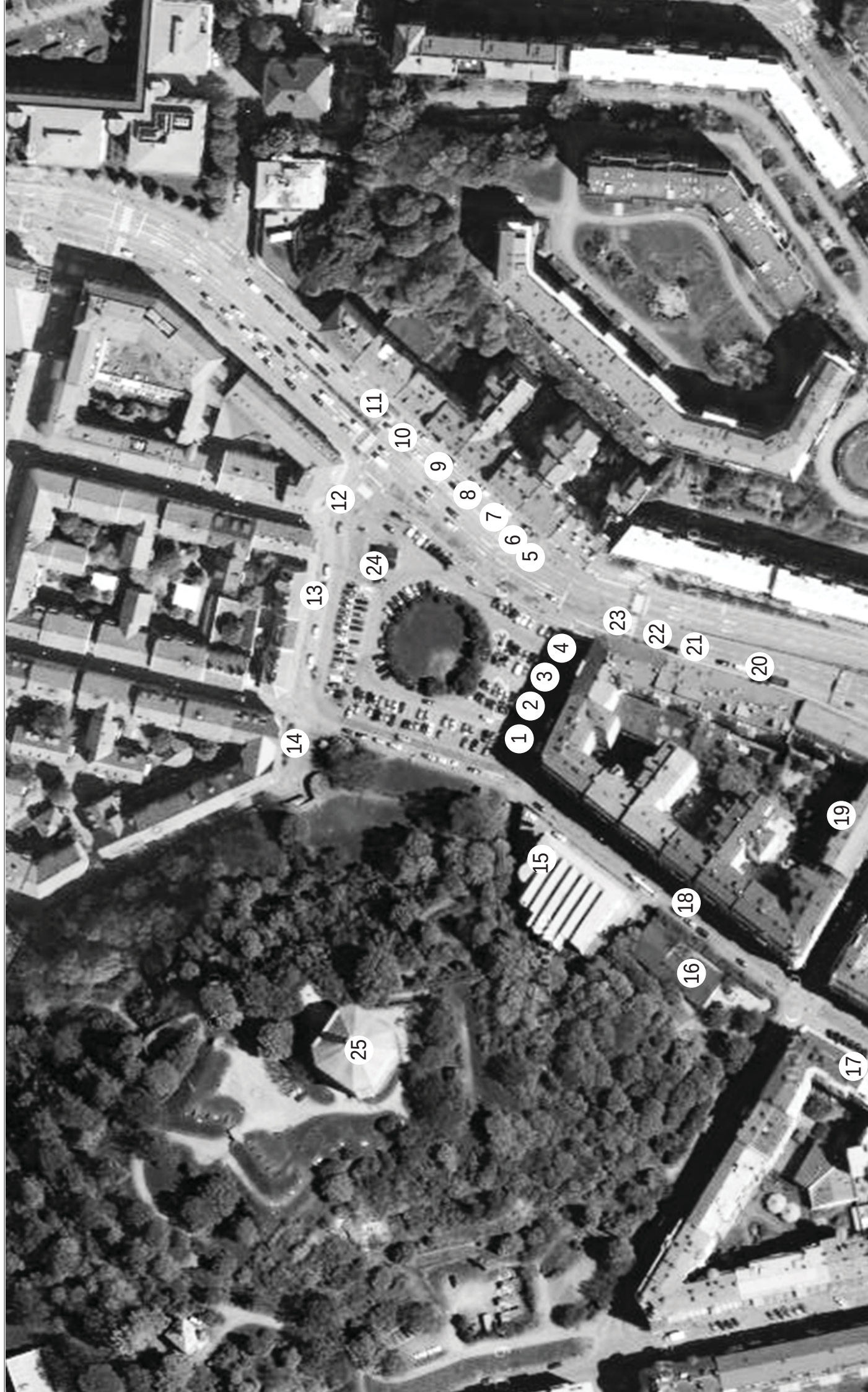

Verksamheter runt torget

Torget har, kvantitativt sett, ett stort utbud av verksamheter.

Här finns bland annat butiker, caféer, restauranger och frisersalonger. Området har, i förhållande till andra centralt placerade stadsrum, låga hyror. Dock har många näringsidkare upplevt det svårt att bibehålla en fungerande verksamhet och omsättningen på verksamheter är ovanligt stor.

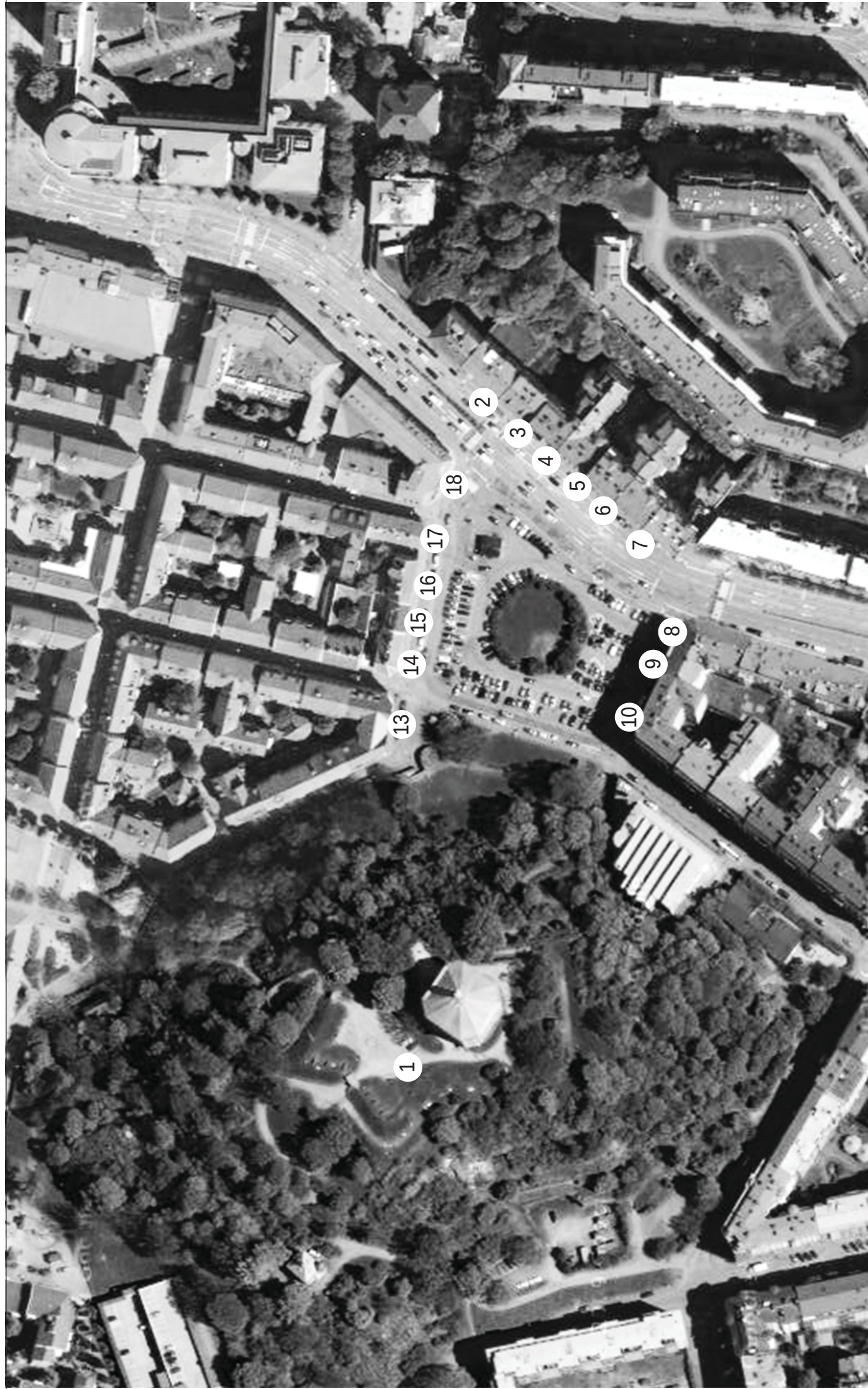
1. Gitarren, butik	19. Kemtvätt
2. Mor och Liten, butik	20. Vino Tapas, Restaurang
3. Casa Brazil, café	21. Galax video, butik
4. Design Living, butik	22. Tai prayok, restaurang
5. Tre indier, restaurang	23. Atalante, Scen och studio
6. Hår Locus, frisör	24. Skansgrillen, grill
7. Gohan Sushi, restaurang	25. Skansen kronan, Café restaurang
8. MM sports, butik	
9. Blue Mountain Café	
10. Audio, TV, Video, butik	
11. Bio Capitol, bio	
12. Göteborgs Universitet	
13. Saker och ting, butik	
14. Boservice, Bostadsbolaget	
15. Yoga och spa, Korsettfabriken	
16. Dagis	
17. Studio 54, Galleri	
18. Box Gallery, Galleri	

Ägoförhållanden fastigheter

Majoriteten av fastigheterna runt torget ägs av bostadsrättsföreningar. Skansen kronan ägs och förvaltas av staten. Fastigheterna i norr (stadsdelen Haga) har de enda fastigheterna som ägs och förvaltas som hyresrätter.

1. Statens fastighetsverk
2. Tele Hå Bröderna
- 3-6. Bostadsrättsförening
7. Bostadsrättsförening
- 8-10. Bostadsrättsförening
- 13-17. Bostadsbolaget
18. Akademiska hus

Parkering

Haga och Kommendantsängen har två olika system för boendeparkering. I Haga är i princip alla gator parkeringsfria och tre större parkeringshus har byggts: Bergsgatan (318bp), Pilgatan (368bp) och Södra Allégatan (360bp). Totalt finns i Haga 1141 bilplatser.

I Kommendantsängen sker parkering i större utsträckning på gatorna (218bp) samt i mindre anläggningar i kvarteren(773), totalt 991 bilplatser. Mellan Haga och Kommendantsängen ligger Skanstorget som idag är permanent parkeringsplats med 152 platser.

1. Skanstorget//152 platser
2. Öv. Husargatan//6 platser
3. Sprängkullsgatan//7 platser
4. Lilla bergsgatan//7 platser
5. Kastellgatan//20 platser
6. Risåsgatan//7 platser
7. Risåsgatan//38 platser
8. Öv. Husargatan//12 platser
9. Sveagatan//35 platser
10. Pilgatans P-hus//368 platser

Trafikflöden

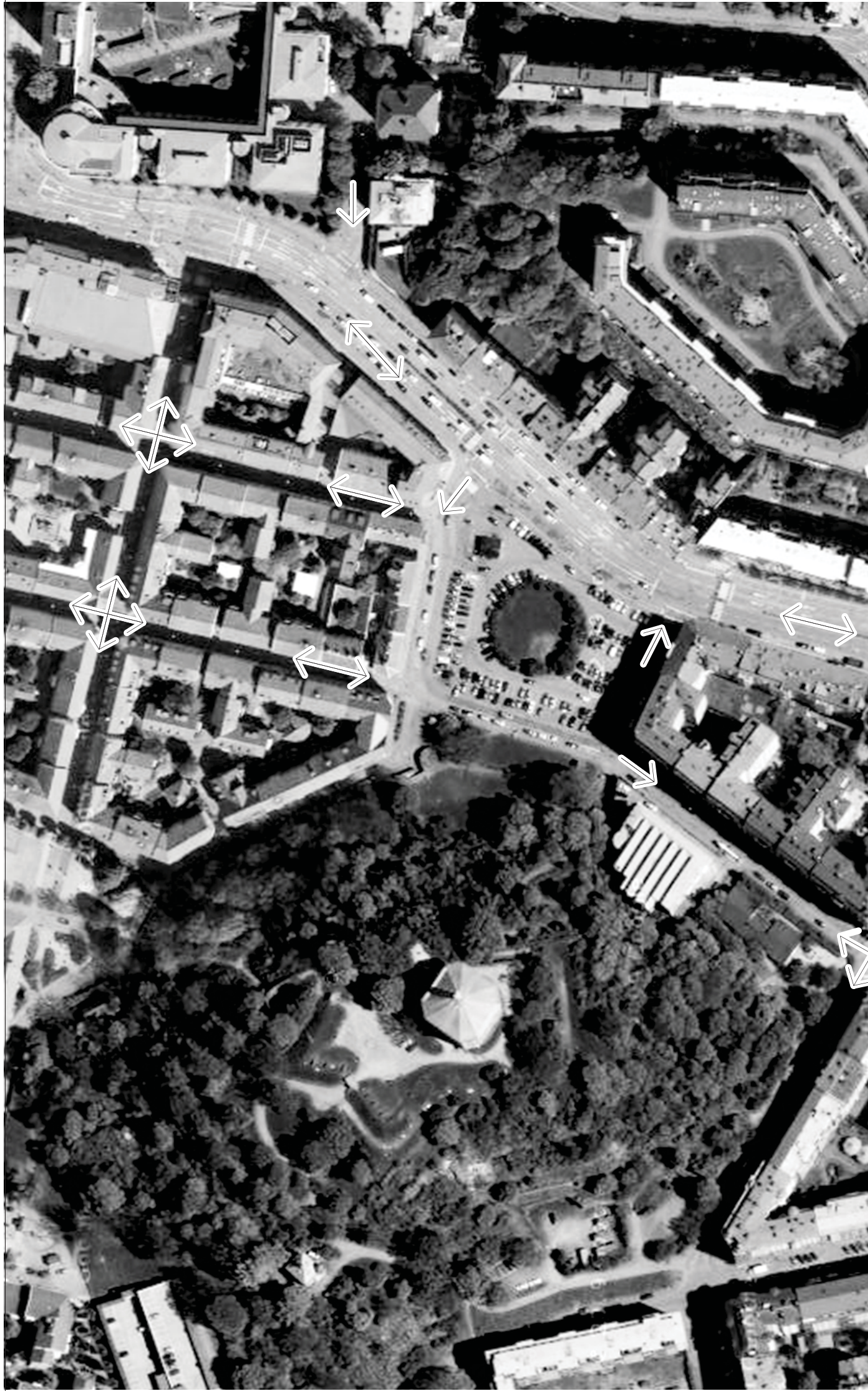
Biltrafiken i området gör sig ständigt påmind. De flesta gator har dubbelriktad trafik och bidrar till att dess miljö idag karaktäriseras mer av bilens närvaro än fotgängarens.

Dubbelriktad trafik

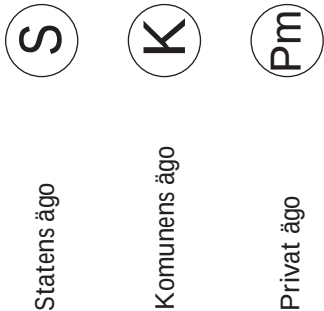
Enkelriktad trafik

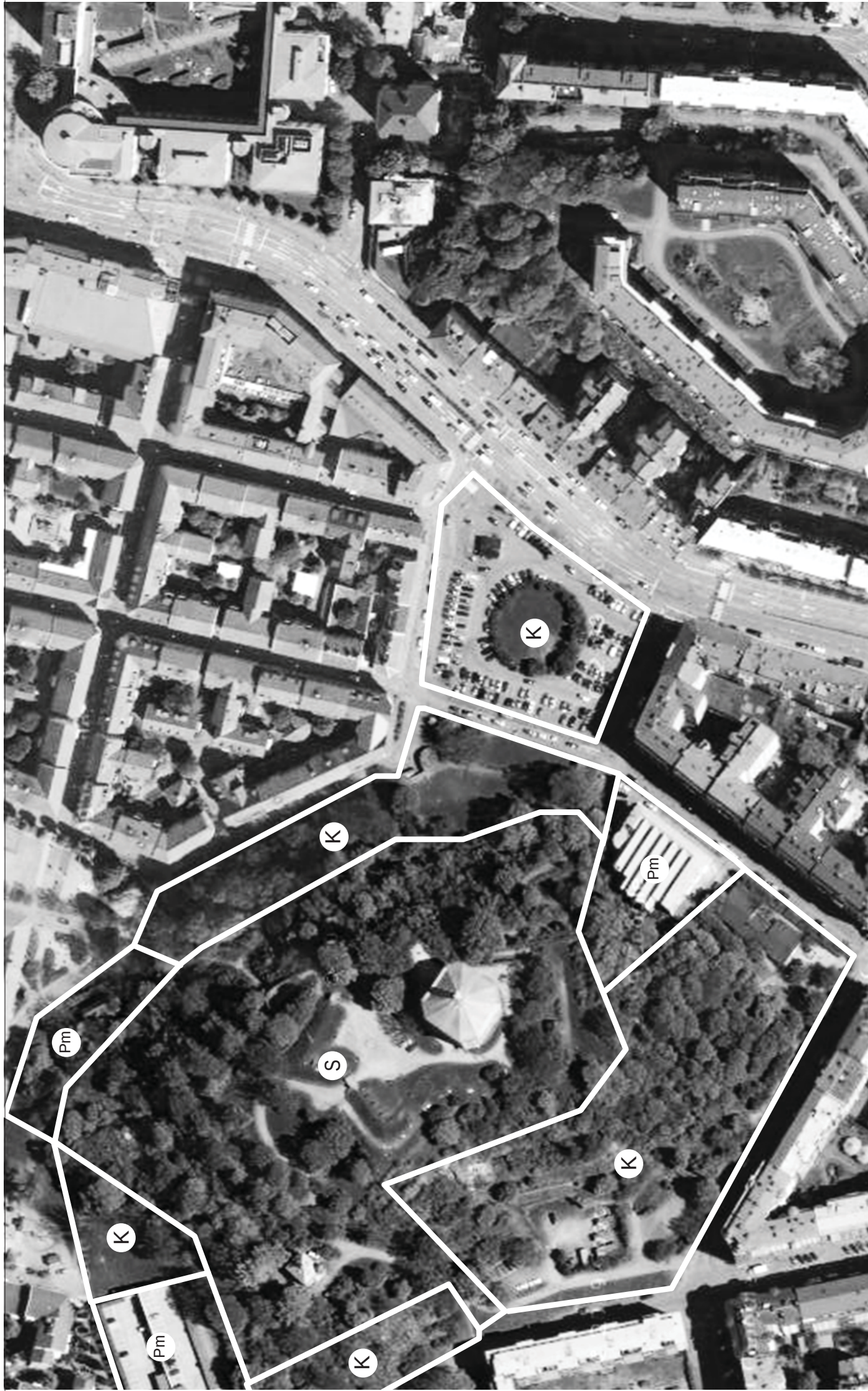

Markågo

Skansen Kronan och de övre delarna av Skansberget ägs och förvaltas av staten. De nedre delarna ägs av kommunen, inklusive Skanstorget. Undantaget är de fyra bebyggda fastigheterna mot Haga samt den före detta Korsettfabriken som är i privat ägo.

Rörelser och flöden

Skanstorget är idag ingen plats man i regel upphåller sig på, man är snarare på väg någon annanstans. Men det centrala läget i Göteborg är en tillgång för platsen. Torget ligger strategiskt bra mellan populära stadsdelar som Vasastaden, Centrum och Linnéstaden.

1. Järntorget, Långgatorna, Masthugget och Linnéstaden
Ett stråk med flera stora målpunkter. Denna riktning kanske förtjänar större uppmärksamhet och en bättre utformning?
2. Haga (Nygata)
Skolgatan och Husargatan. Två smitvägar som leder rakt ned till den populära Haga Nygata. Men de känns ofta övergivna.
3. Centrum
4. Vasagatan, Avenyn och Centrum
Längs med Övre Husargatan är den del som används flitigast av gångare, cyklister och bilister. Det enda tydliga stråket i anslutning till torget
5. Vasastaden och Annedal
6. Slottskogen och vidare ut mot Högsbo och Västra Frölunda
7. Slottskogen och Linnéstaden
8. Linnéstaden och Masthugget
Vägen som leder direkt till Linnégatans restaurangliv

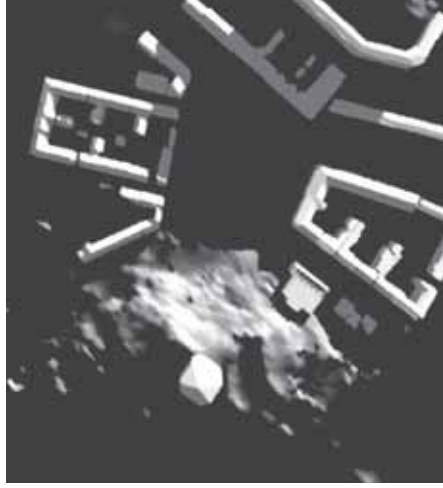
Ljusstudie

Torget har, på grund av att det lutar mot norr, några skuggade delar. Dessa förstärks av att fasaderna åt söder och öster är högre än de mot norr samt att berget skuggar i väster. Bästa solläget över året ges vid torgets nordvästra hörn.

Karta över sammanlagda ljusförhållanden

1/3 kl 9.00

1/6 kl 9.00

1/10 kl 9.00

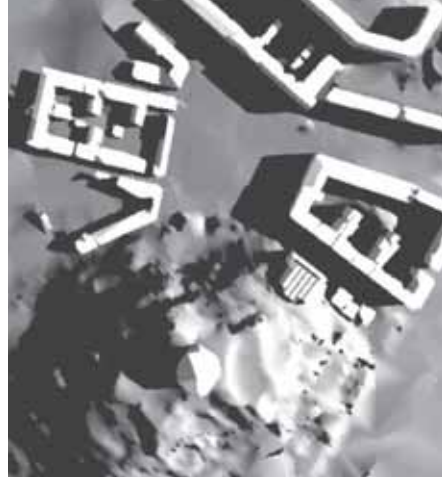
1/3 kl 12.00

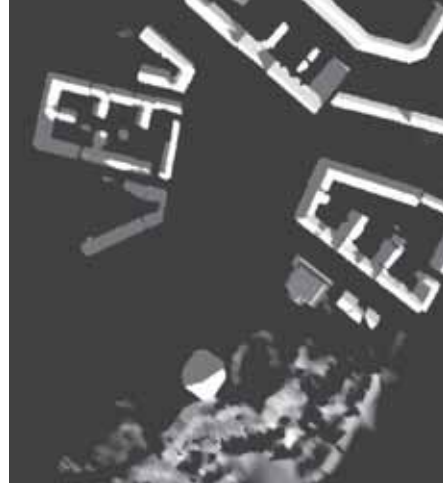
1/6 kl 12.00

1/10 kl 12.00

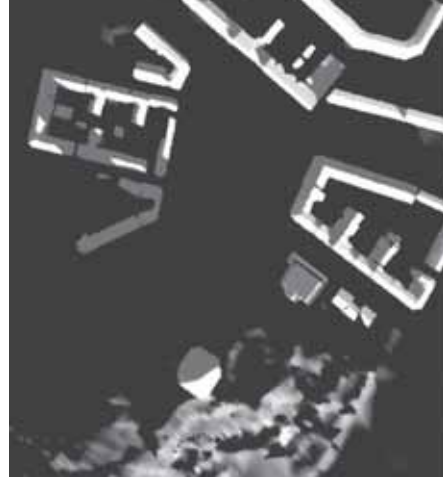
1/3 kl 16.00

1/6 kl 16.00

1/10 kl 16.00

Norr

De lägsta punkterna på torget finns mot Haga och där Skolgatan och Husargatan försvinner ned mot Haga Nygata. Här är typologin typisk för de gamla landshövdingekvarteren. Tre våningar i sten och trä, 8-9 meter breda gator samt kringbyggda gårdar. Detta är den del av torget som har de bästa ljusförhållandena.

Öster

Domineras helt av den starkt trafikerade Övre Husargatan. Gatan ramas in av sekelskifteshus samt byggnader från första hälften av nittonhundratalet. Det är ofta från denna sida man närmar sig torget. Av många upplevs platsen så som placerad i en "ficka" längs med vägen.

Söder

Upplevs spontant som "norr" på platsen. Här är ljusförhållandena som sämst, skuggade av de sex våningar höga fasaderna i Kommendansängen. Hela torget lutar svagt upp mot denna sida.

Väster

Skansberget med skansen Kronan som tveklöst är platsens starkaste element. Berget ger torget rymd och en kontakt med Göteborgs allra tidigaste historia.

Statistik; åldersfördelning och bostadsbestånd

*Vilka bor runt torget? Hur gamla är de? Och hur fördelar de sig i förhållande till
Göteborg som helhet?*

Vilka åldersgrupper flyttar till och från stadsdelen Majorna-Linné?

Grafen nedan visar på när majoriteten av en åldersgrupp flyttar till och från stadsdelen Majorna-Linné. En majoritet av de som flyttar hit är i tjugoårsåldern. I åldersgruppen trettio till trettiofem sker den största utflyttningen. Attraktiviteten av att bo i området försvinner kanske när människor skaffar barn och bildar familj?

Åldersfördelning i området

Åldersfördelningen i området Haga - Annedal - Olivedal domineras av människor i åldersgrupperna 45-74 år. Både som majoritet i stadsdelarna men även i förhållande till Göteborgs stad som helhet.

Primärområden	Folkmängd	Därav i åldern						
		0-5	6-15	16-24	25-44	45-64	65-74	75-
107 Haga	4 183	363	355	452	1 482	1 193	216	122
108 Annedal	3 996	209	182	372	1 581	918	315	419
109 Olivedal	11 045	790	458	1 093	4 642	2 771	731	560
Sammantag	19 224	1 362	995	1 917	7 705	4 882	1 262	1 101
Sammantag procent		7,1 %	5,2 %	10,0 %	40,1 %	24,4 %	6,5 %	6,7 %
Göteborg stads åldersfördelning i procent		16,7 %	12,8 %	32,3 %	23,3 %	7,9 %	4,0 %	3,0 %

Bostadsbeståndet

Inom berörda stadsdelar är, inte oväntat, utbudet av hus samt småhus nästan obefintligt. Dominerande lägenhetstyper är tvåor och treor, antalet ettor och fyror befinner sig runt/eller något under genomsnittet i Göteborg. Andelen femmor är dock betydligt lägre än i Göteborg som helhet.

Boende i:	Småhus	Hus	Lägenheter	Totalt
Göteborgs stad:	10,6 % (53 546)	39,4 % (198 676)	50 % (252 222)	100 % (504 444)
Haga:	0,4 % (9)	-	99,6 % (2 043)	100 % (2 052)
Olivedal:	0,9 % (54)	-	99,1 % (6 222)	100 % (6 276)

Samtliga Lägenheter efter lägenhetstyp :	1 rok	2 rok	3 rok	4 rok	5 rok	Totalt
Göteborgs stad:	15,6 % (39 502)	30,6 % (77 290)	26,1 % (65 818)	14,6 % (36 959)	12,6 % (31 936)	100 % (252 222)
Haga:	9 % (185)	38,4 % (788)	33,8 % (695)	15,5 % (320)	3,1 % (64)	100 % (2 052)
Olivedal:	16,7% (1 057)	35,2 % (2 219)	30,9 % (1 947)	12,4 % (758)	4,7 % (295)	100 % (6 295)

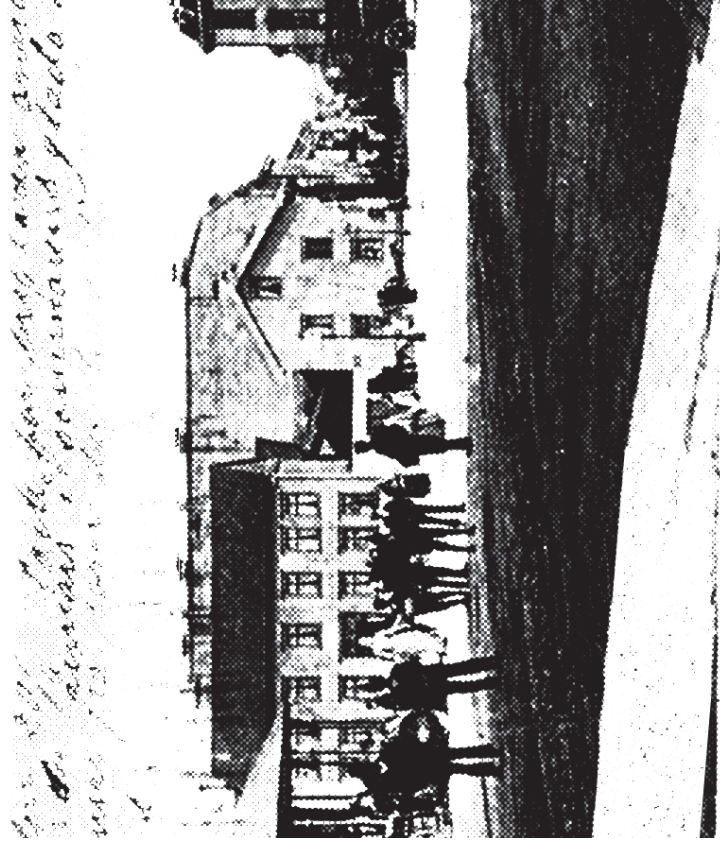
Slutsatser

De viktigaste utgångspunkterna. Vad finns att ta fasta på och vad är viktigt för Skanstorgets identitet.

Husargatan var tidigare livfull och ett stråk som band samman centrala Haga med Skanstorget. Sprängkullsgatans bräddande och den allt mer myckna trafiken längs Övre Husargatan har fått Husargatan att anta en allt mer diffus och undanträngd roll. Gatan löper ut från Haga för att sedan försvinna ut på Skanstorget. Skulle ett tydligare avslut över torget samt en tydligare ingång till gatan kunna ge den det liv som den förtjänar?

I dag är den plats som saluhallen en gång låg på en gräsyta mitt bland parkeringsplatserna. Främst används den av hundägare som rastar sina hundar här. Det saknas tydliga ingångar till platsen likväl som möjligheter att använda den följdriktigt. Att dess minne blir kvar är dock viktigt för många människor som fortfarande minns saluhandeln på torget.

Skansen Kronan och Skansberget finns med i Göteborgs historia sedan dess grundande. Därefter har det, århundrade för århundrade, adderats "väggar" runt om torget. Dessa utgör i stor omfattning torgets identitet. Att dessa bevaras och har en kontakt med torget är viktigt för platsen. Dessutom har boende runt torget rätt att även i fortsättningen ges visuell kontakt med en offentlig plats i staden.

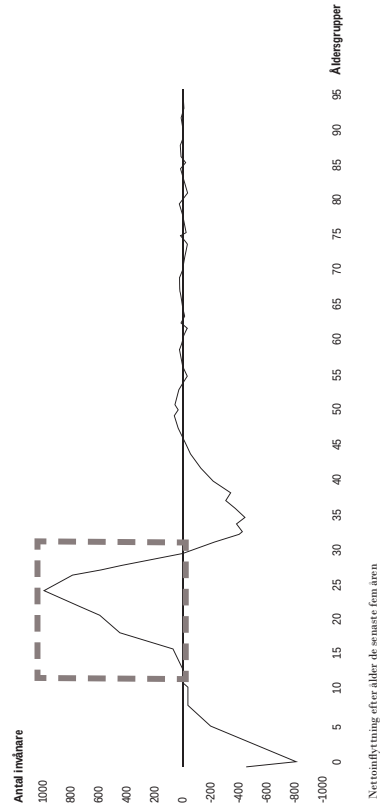
Nya tillägg på platsen kan fungera som förstärkande element och tillför en positiv historisering till torget.

Utbudet av bostäder visar på en majoritet av små lägenheter men färre stora. Stora lägenheter ger en möjlighet för människor att bo tillsammans och familjer att stanna kvar i området även när de skaffar barn. Därför skulle ett ökat utbud av sådana vara eftertraktat. Givetvis spelar även andra faktorer in såsom upplåtelseform, pris, hyra med mera. Men genom att börja planera för större lägenheter så kan grundförsättningarna ges.

Området är även populärt att flytta till för människor i tjugooårsåldern, centralt och nära till universitetet. Skulle små bostäder kunna gestaltas för det lilla hushållet men ändå med hjälp av generalitet i utformning och storlek fungera som fullgod bostad även senare i livet?

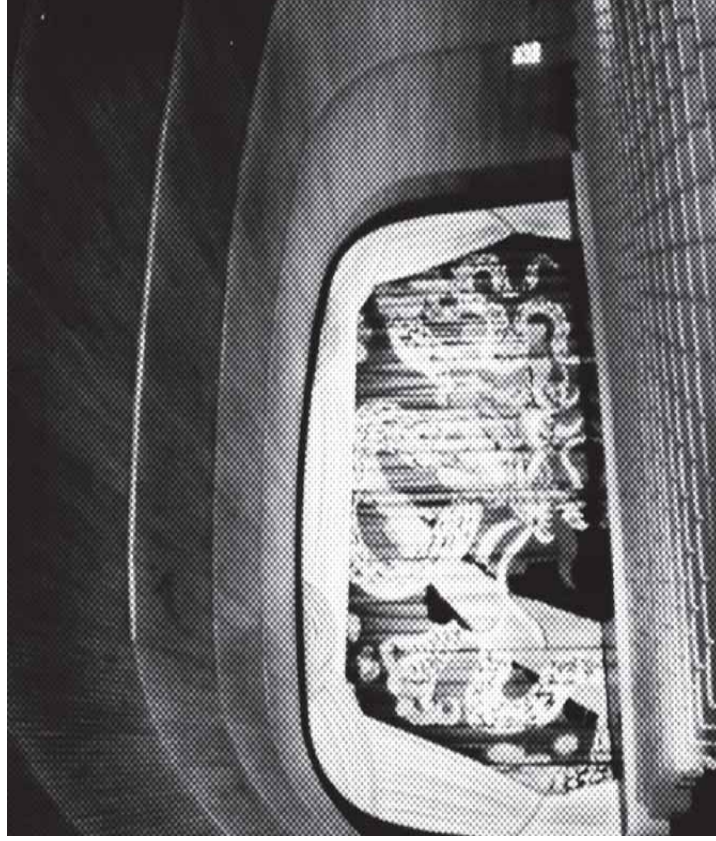
Samtliga Lägenheter efter lägenhetstyp :	1 rok	2 rok	3 rok	4 rok	5 rok	Totalt
Göteborgs stad:	15,6 % (39 502)	30,6 % (77 290)	26,1 % (65 818)	14,6 % (36 959)	12,6 % (31 936)	100 % (252 222)
Haga:	9 % (185)	38,4 % (788)	33,8 % (695)	15,5 % (320)	3,1 % (64)	100 % (2 052)
Olivedal:	16,7 % (1 057)	35,2 % (2 219)	30,9 % (1 947)	12,4 % (758)	4,7 % (295)	100 % (6 295)

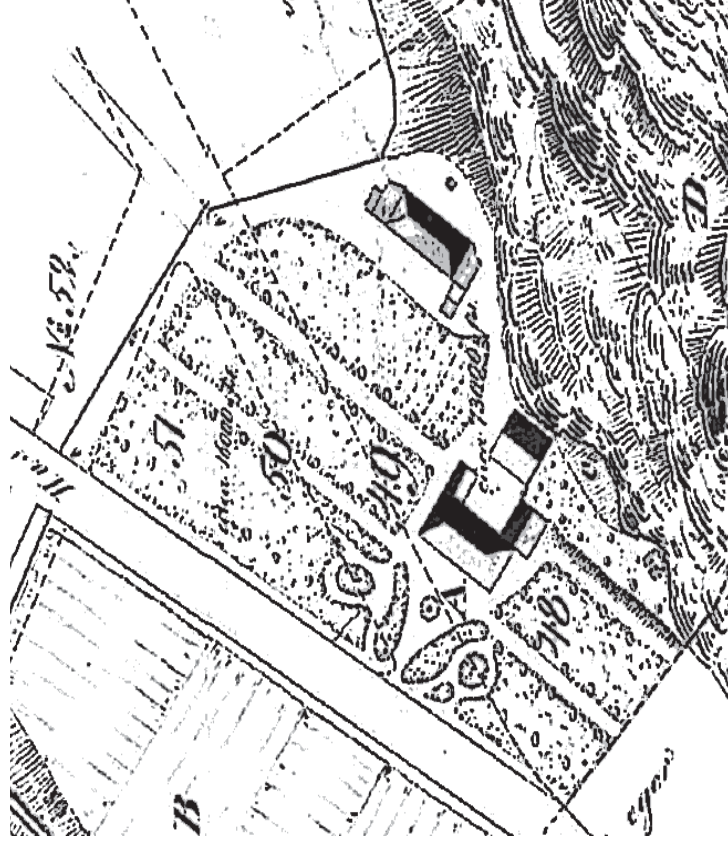
Övre Husargatan dominerar på flera vis Skanstorget. Här finns stråket som skulle kunna ge torget liv samtidigt som den massiva fordonstrafiken bidrar till att platsen inte fungerar. Trafikmängden minskar långsamt men en ny utformning vore nödvändig. Övre Husargatan skulle kunna bli ett populärt stråk likväl som Linnégatan och Vasagatan. Möjligheterna finns här men måste tas tillvara. Kollektivtrafik bör knytas till torget, gaturummet behöver bearbetas och antalet bilfiler minskas.

I området Majorna-Linne, runt Järntorget och i Kommen-
dansängen, finns det ett stort utbud av scener och utställn-
ingsytor. Många av dessa är dock små och de av större format
är ofta vigda för teatrar eller biografer. Samtidigt går det att
dra nytta av det kulturliv som finns här och som skulle kunna
utvidgas ytterligare. Hur skulle till exempel en scen utomhus
kunna fungera? Eller en rå utställningshall?

Där Övre Husargatan idag har sin dragning låg vid slutet av artonhundratalet en trädgård. Trädgården var mycket populärt vid tiden den låg här men blev tvunget att tas ur bruk när staden växte och vägen drogs fram. Kontakten med naturen finns dock kvar genom närvaron av Skansberget. Skulle en grön plats åter kunna spela en roll här och leda ned naturen för att binda samman berget med staden?

Hur kan ett centralt boende i lägenhet efterlikna kvalitén som människor upplever i den enskilda villan. Hur kan trädgården kompenseras? Kan känslan av att bo i ett sammanhang stärkas? Går det att skapa möjligheter till generalitet i rumsutnyttjandet?

Förslaget

Skanstorgets problematik ligger till stor del i alla de uppfattningar om vad platsen är och vad den bör bli. Många människor har en åsikt. Här finns historiska lager som sträcker sig långt tillbaka och har stor betydelse för några. Men det finns även de med en mer praktiska uppfattning om torgets potential. Men vem bör man lyssna på?

Detta har utformat idéen om att utgå och förhålla sig till torget med hjälp av historien, i dåtid som närtid. Där hänsyn tas till gamla idéer samtidigt som de omtolkas till något nytt. Detta arbetssätt, som skulle kunna ses som att lägga ett lager till ett annat, har utgjort grunden för designen på platsen.

Situationen

Här finns en önskan om att göra Skansberget mer tillgängligt och Skanstorget mer användbart. Stegvis söker sig bergets vegetation ner på torget. Samtidigt frigörs torget från parkerande bilar genom en omformning av Övre Husargatan där extra gatuparkering tillförs. Övre Husargatan får en liknande karaktär som Vasagatan och skulle kunna bli en framtida länk mellan Slottsskogen och den nya stationen vid Hagakyrkan. Kollektivtrafik i form av stombuss planeras för framtiden¹ och ett stopp läggs vid Skanstorget.

Torgrummet krymper till att omfatta det som idag har den mest torglika verksamheten det vill säga torgets östra del samt Övre Husargatans sträckning. Att dra ut torget på gatan med hjälp av beläggning markerar torget och jämnar ut förhållandena mellan fotgängare och bilister.

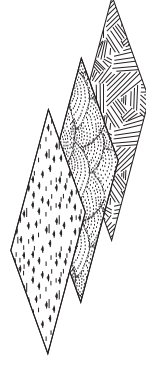
Det som idag är parkering omformas till en park som gradvis övergår i berget. Den gata som tidigare förband Kastellgatan med Skolgatan stängs av för biltrafik och omformas för att förstärka upplevelsen av en entré till Skansberget.

Byggnaderna placeras i tre av torgets repressiva hörn och anpassas sig till den befintliga kvarterstrukturen. Deras placering avser att lämna så mycket som möjligt av de gamla byggnadernas fasader fria mot torget. Byggnaderna är tänkta att medverka till ett tydligare och mer definierat torgrum.

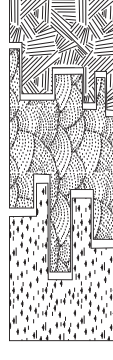
1. Muntlig källa; Emir Aganović, Stadsbyggnadskontoret

Rundeln i mitten där saluhallen låg omformas och förses med bundet grus. Här kan torghandeln åter komma till liv och sportaktiviteter äga rum.

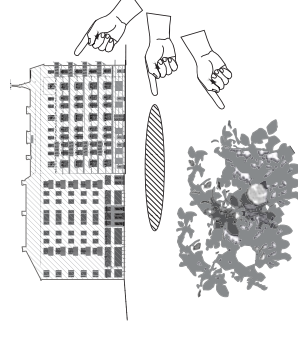
Delen av parken längst i norr får karaktären av mer anlagd park och ger något extra till Hagaborna. I nordväst anläggs en utomhusscen i bergets slutning med en av de tillagda byggnaderna i fonden.

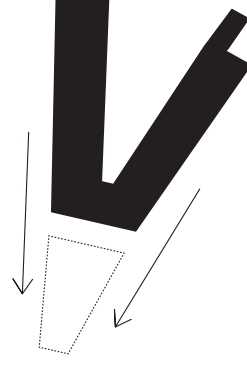
Miljöer överlappar varandra lagervis...

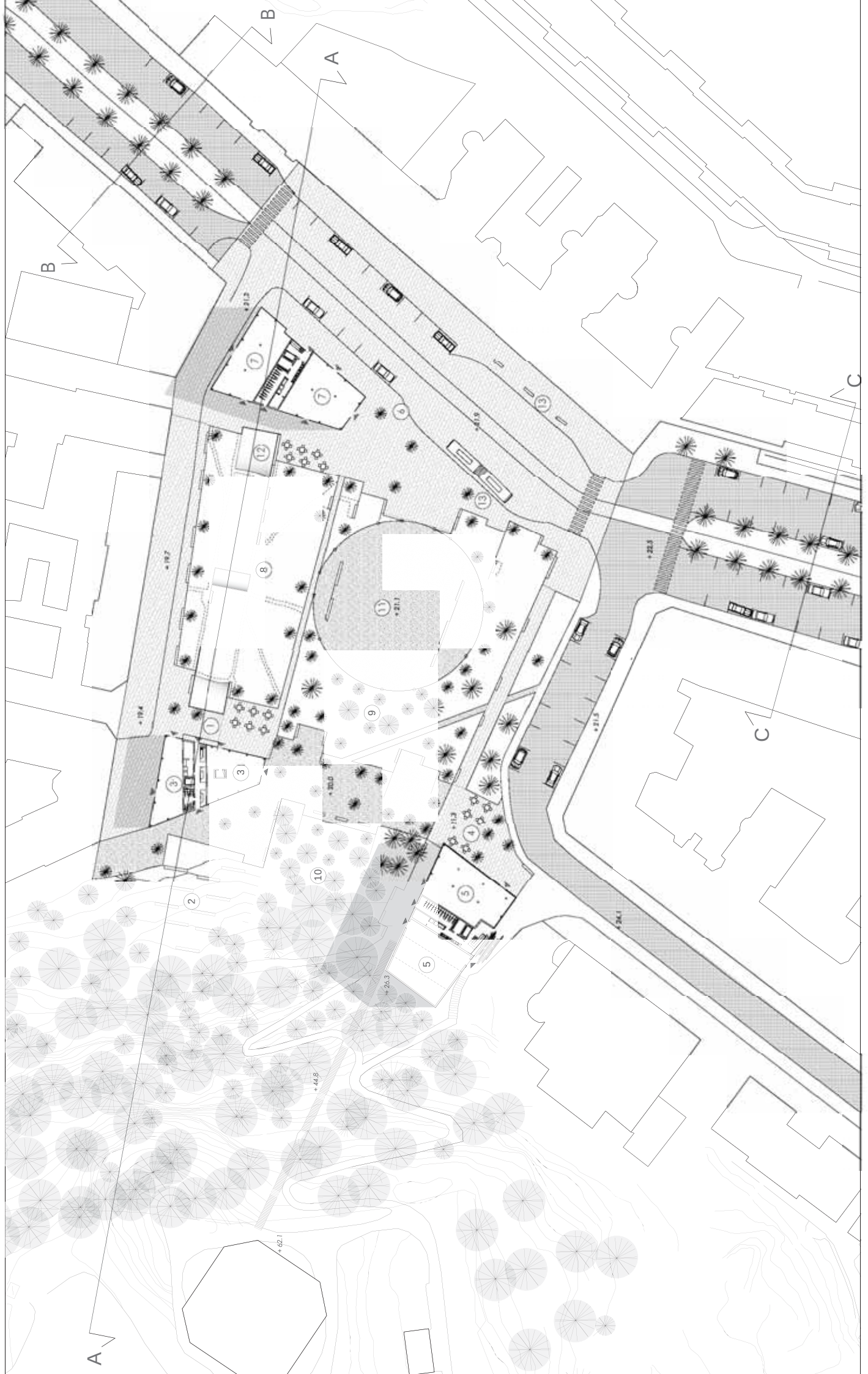
...och griper tag i varnadra

Viktiga historiska element bevaras, förstärks eller om- tolkas

Byggnadernas placering anpassas till befintlig kvarterstruktur

1. **Bulteklubbplatsen**

2. Scen

3. Lokal

4. **Kastellplan**

5. Lokal/utställningslokal

6. **Skanstorget**

7. Lokal

8. Park/Trädgård

9. Park

10. Naturpark

11. Aktivitets- och torgyta

12. Vattenspegel

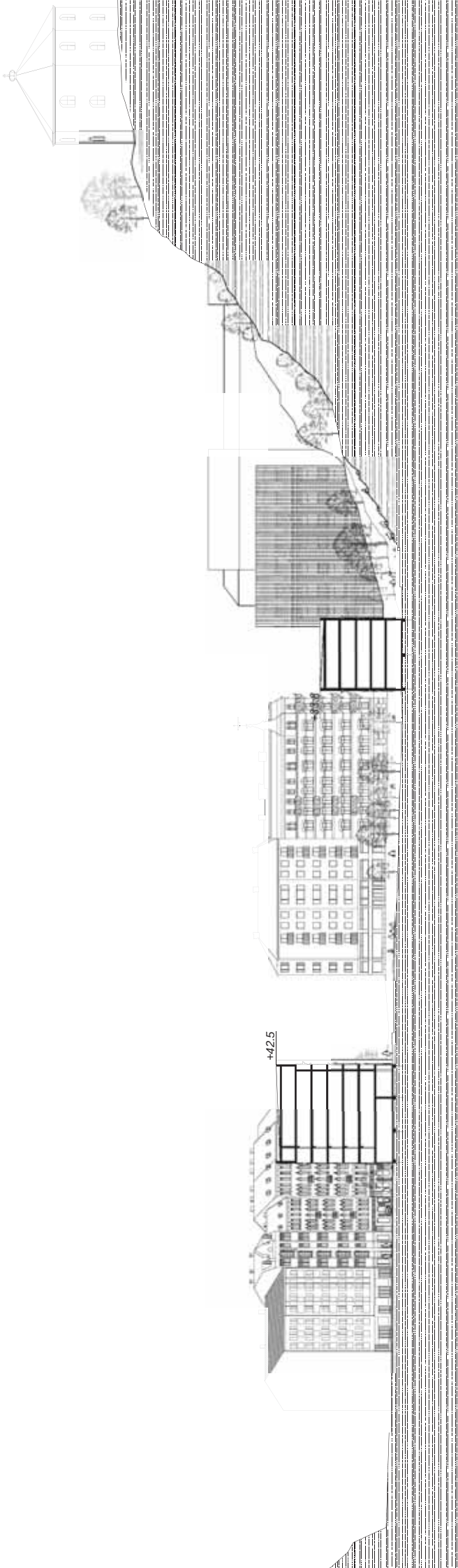
13. Busstopp

Vy från Övre Husargatan mot skansen Kronan

Vy från Övre Husargatan norr ut

Idé om trafik

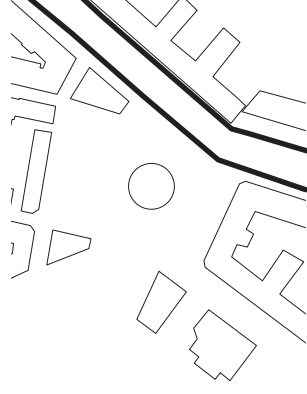
Inom projektets ramar föreslås en ändrad användning av Övre Husargatan. Idag är vägen helt dominerad av biltrafik och uppfattas som otrevlig.

Förslaget visar på hur gatan omformas med Vasagatan som förebild. Gående och cyklister placeras mellan bilarnas körfält i ett stråk kantat av träd. Detta ger ett ökat utrymme för cyklister och fotgängare. Ett utrymme som successivt kommer att fyllas när folklivet tilltar då den nya stationen anläggs. Fler träd hjälper till att bära upp det relativt stora gaturummet.

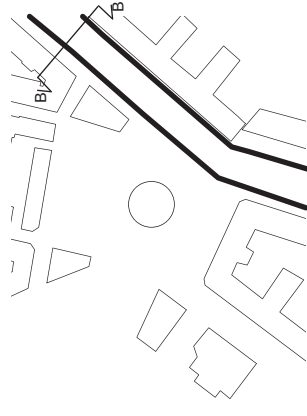
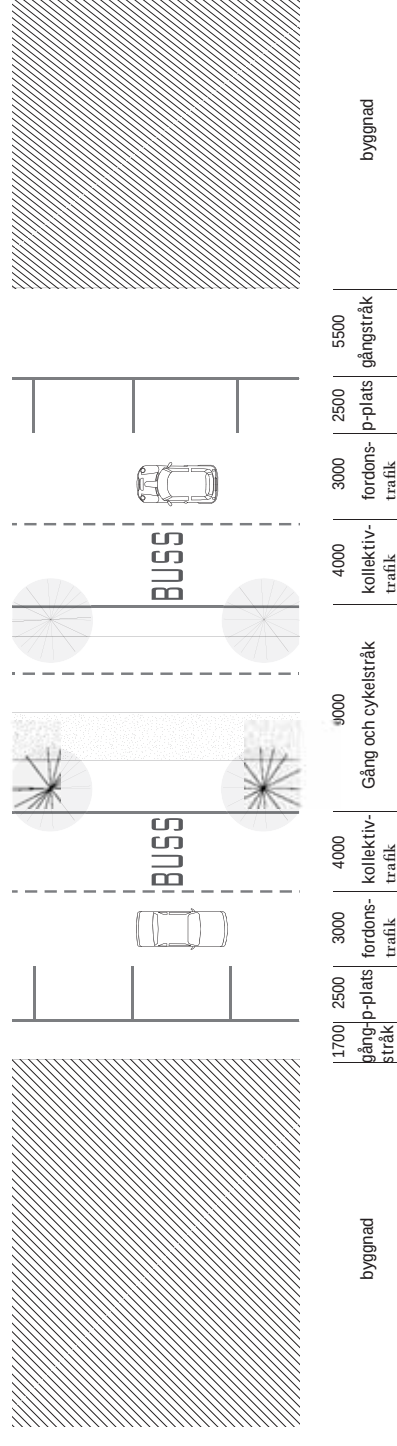
Antalet filer för fordonstrafiken behålls men görs rejält smalare. Körfältet in mot mitten behålls för allmän fordonstrafik (3,00 resp. 3,75 m bred). Det yttre körfältet förbehålls kollektivtrafik (4,00 resp. 4,25 m bred). Detta frigör extra parkeringsyta längs med gatan.

Parkering sker på båda sidor av körfälten i vardera riktningen längs med etapp Sveaplan-Risåsgatan. Vid etapp Skanstorget-Hagakyrkan sker parkering längs med ena sidan i vardera riktningen. I ungefärliga tal dubblas parkeringsytan längs den angivna sträckan (se karta) med undantag för delen precis vid torget där antalet gatuparkeringar är den samma.

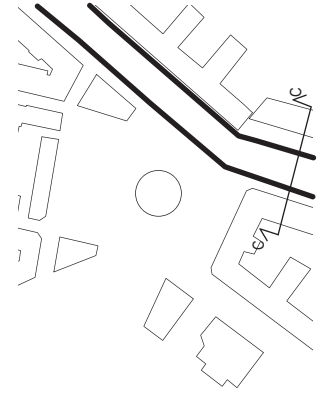
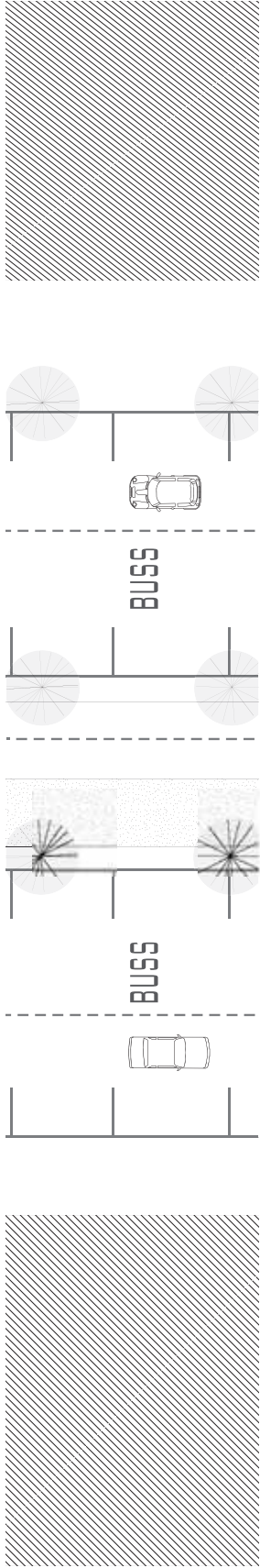
Plats för ca 140 st parkeringsplatser längs den angivna sträckan

Övre Husargatan
Planutsnitt och gatusektion (B-B)

Övre Husargatan
Planutsnitt och Gatusektion (C-C)

Torget

1. Skanstorget

Skanstorget får återigen ett torg och upphör med att vara parkeringsplats. Där stråket idag finns placeras torget och förses med en enhetlig hårdgjord yta. Vägen blir på så sätt en del av torget och förhållandet mellan fotgängare och bilister jämnas ut. När det störande bruset från biltrafiken försvunnit blir här möjligheter till fina sollägen med närhet till stad och park.

2. Bulteklubbsplatsen

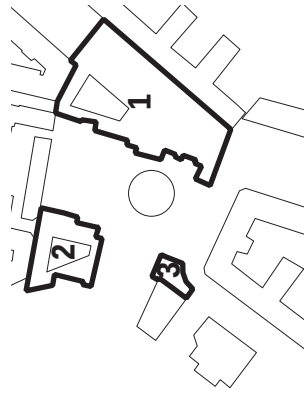
Denna plats får sitt uttryck dels genom sin närhet till parken men även med den utomhusscen som anlagts här. Denna plats är även den med de bästa sollägena på torget.

3. Skansplan

En plats som främst får sin karaktär såsom delmål för människor på väg upp mot Skansen Kronan. Med sin närhet till berget och anslutning till Kastellgatan bjuder den in besökare till parken.

Vy över skanstorget

Parken

1. Parken

Där parkeringen idag är på Skanstorget anläggs en park. Parken är tänkt att fungera som del av en sammanlänkning mellan naturen på Skansberget och stadslivet längs med Övre Husargatan.

2. Hagas trädgård

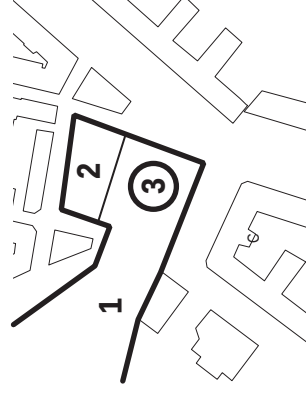
Gradvis omformas parkens karaktär från naturmark till park när den möter staden. Delen ner mot Haga skulle kunna fungera som allmän trädgård och ge en varierad upplevelse av parkens som helhet.

3. Saluhallens minne

Förutom möjlighet till rekreation finns den plats som saluhallen en gång låg på utsparat. Ytan beläggs med bundet grus och belyses väl. Här blir en plats både för sportaktiviteter och torghandel. Kanske kommer cirkusen hit?

Vy från Övre Husargatan mot skansberget

Husen

Inordnat i den befintliga kvarterstrukturen placerar sig de nya byggnaderna. Deras placering är tänkt att tjäna som förlängning åt de befintliga kvarteren samtidigt som de bidrar till att rama in torgrummet.

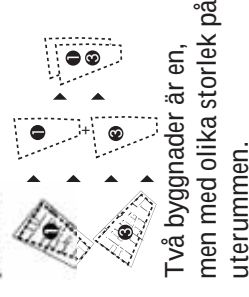
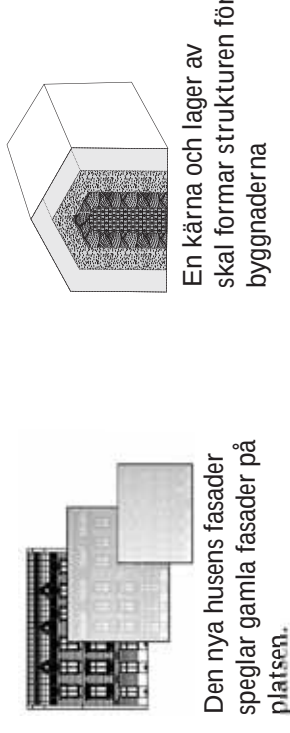
Idén om byggnadernas utformning är, på samma vis som i situationsplanen, att de byggs upp genom en serie lager ovanpå varandra. Lägenheterna består på så vis av en inre, en mellan och en yttre zon. Den inre zonen, som följer husens form, ges en tjänande funktion. Runt denna byggs vistelseytan upp. (mellanzonen) Flera av rummen, placerade i fil, håller sådana mått att de enkelt kan byta funktion. Runt om byggnaden löper terrasser. Denna yttre zon är tänkt dels som en övergång mellan ute och inne samtidigt som den blir en buffert mot staden. Trapphuset är placerat längs med fasaden och på varje våningsplan ges möjlighet till en diskret inblick i varje lägenhet.

Byggnaderna namnges Ett, Två och Tre på ritningarna. Byggnad Ett och Tre är delvis en och samma byggnadstyp, de har samma inre zoner, det som skiljer dem åt är den yttre terrassen. De innehåller vardera två stora lägenheter på 130 respektive 117 kvadratmeter och är fördelade på fem lägenhetsplan samt ett markplan med verksamheter. Byggnadshöjden knyter an till den omgivande högre bebyggelsen i Annedal och Kommendantsängen. Byggnad Två består av 12 stycken mindre lägenheter fördelade i tre plan samt ett markplan för verksamheter. Denna byggnad har en annan uppbyggnad med mindre terrasser till förmån för

lägenhetsytan. Byggnaden är lägre och knyter an till Hagas småskaliga bebyggelse.

Byggnadernas fasader är tänkta att spegla sin omgivning och dess historia. I området där byggnaderna placerats har det tidigare legat byggnader som rivits, många av dem under sjuttioalet. Deras bortglömda fasader lyfts fram och omtolkas i ett träraster som löper runt om byggnaderna. Detta ger de nya husen en samhörighet med historien samtidigt som rastret bidrar till att förstärka den privata yttre zonen längs byggnadernas terrasser.

Extra fokus läggs på byggnad Tre, placerad längs med Övre Husargatan. Här redogörs kvaliteter i planerna, fasader och detaljer.

Program:

Hus 1

Entreplan

Lokal 1	170 kvadratmeter
Lokal 2	180 kvadratmeter
Entré,	20 kvadratmeter
Cykelrum,	25 kvadratmeter
Tvättstuga och torkrum,	18 kvadratmeter
Teknik,	5 kvadratmeter
Kommunikation,	9 kvadratmeter

Plan 1-5, tvåspännare

Entré,	23 kvadratmeter
Bostadsyta lägenhet A,	130 kvadratmeter
Uterum lägenhet A,	60 kvadratmeter
Bostadsyta lägenhet B,	117 kvadratmeter
Uterum lägenhet B,	81 kvadratmeter

Totalt (10 lägenheter) 2 680 kvadratmeter

Hus 2

Entreplan

Lokal 1	90 kvadratmeter
Lokal 2	105 kvadratmeter
Entré,	32 kvadratmeter
Cykelrum,	10 kvadratmeter
Tvättstuga och torkrum,	18 kvadratmeter

Hus 2 plan 1-3,fyrspännare

Entré,	28 kvadratmeter
Bostadsyta lägenhet A,	56 kvadratmeter
Uterum lägenhet A,	4 kvadratmeter

Bostadsyta lägenhet B,	51 kvadratmeter
Uterum lägenhet B,	4 kvadratmeter
Bostadsyta lägenhet C,	48 kvadratmeter
Uterum lägenhet C,	4 kvadratmeter

Bostadsyta lägenhet D,	47 kvadratmeter
Uterum lägenhet D,	4 kvadratmeter

Totalt (16 lägenheter) 910 kvadratmeter

Hus 3

Entreplan

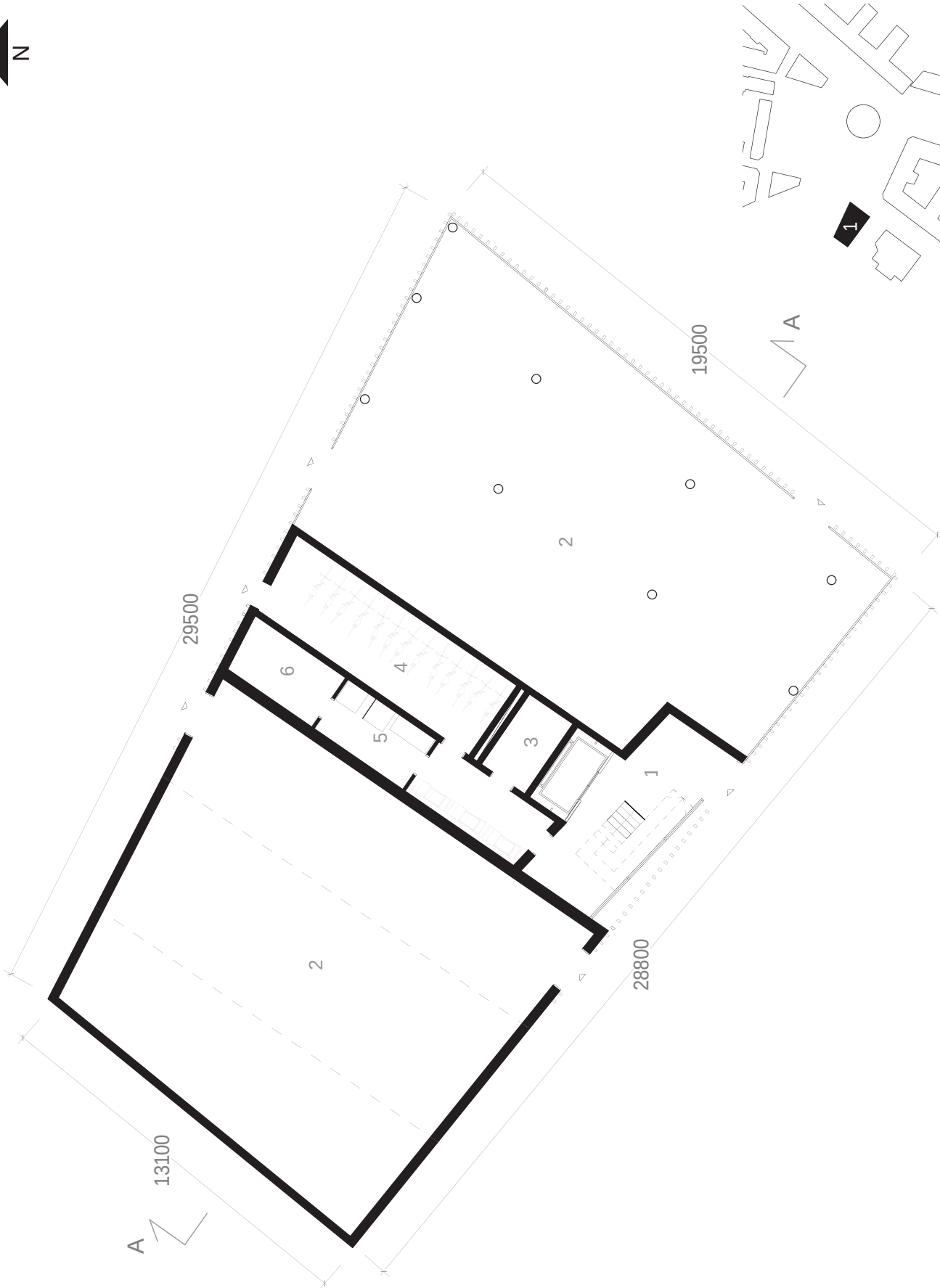
Lokal 1	155 kvadratmeter
Lokal 2	160 kvadratmeter
Entré,	20 kvadratmeter
Cykelrum,	25 kvadratmeter
Tvättstuga och torkrum,	18 kvadratmeter
Teknik,	5 kvadratmeter
Kommunikation,	9 kvadratmeter

Hus 3 plan 1-5, tvåspännare

Entré,	23 kvadratmeter
Bostadsyta lägenhet A,	130 kvadratmeter
Uterum lägenhet A,	35 kvadratmeter

Bostadsyta lägenhet B,	117 kvadratmeter
Uterum lägenhet B,	50 kvadratmeter

Totalt (10 lägenheter) 2 170 kvadratmeter

- 1. Entré
- 2. Lokal
- 3. Teknikrum
- 4. Cykelföråd
- 5. Tvättstuga
- 6. Torkrum

1. Entrée

2. Hall

3. Kök/matplats

4. Allrum

5. Sovrum/Allrum

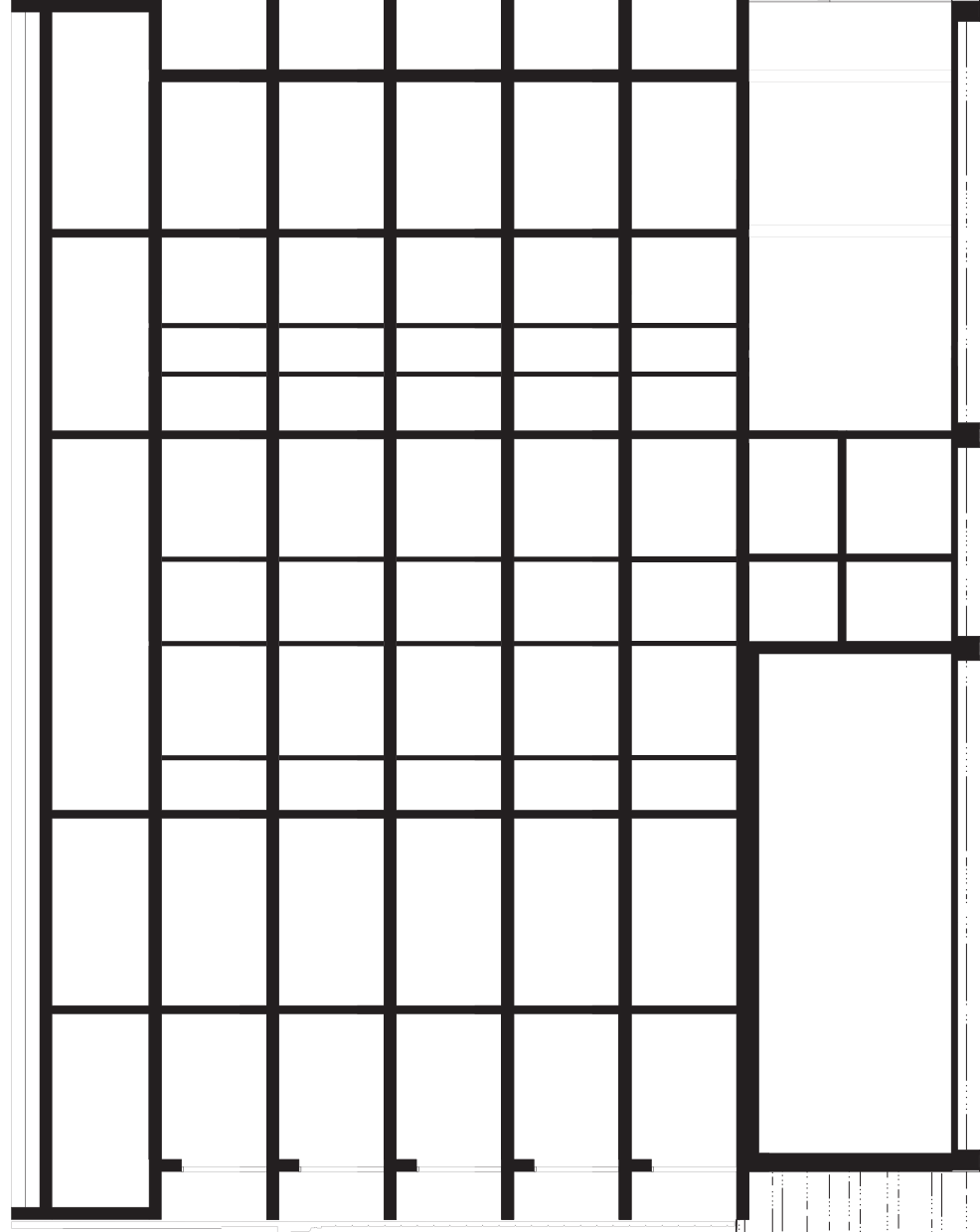
6. Toalett

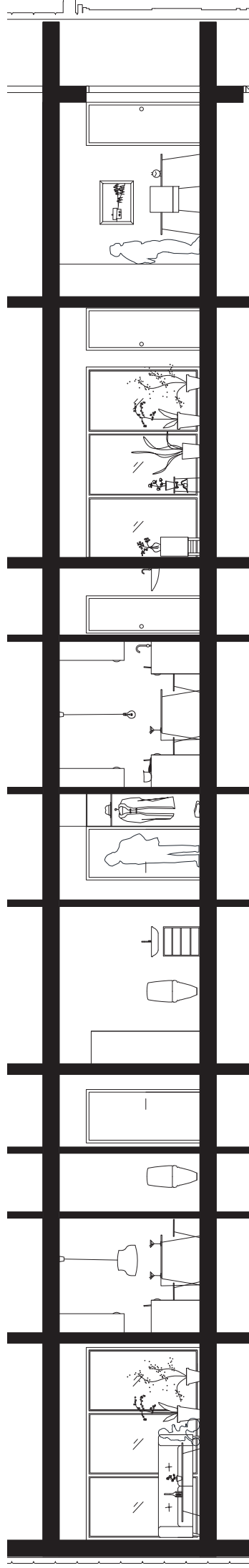
7. Klädkammare

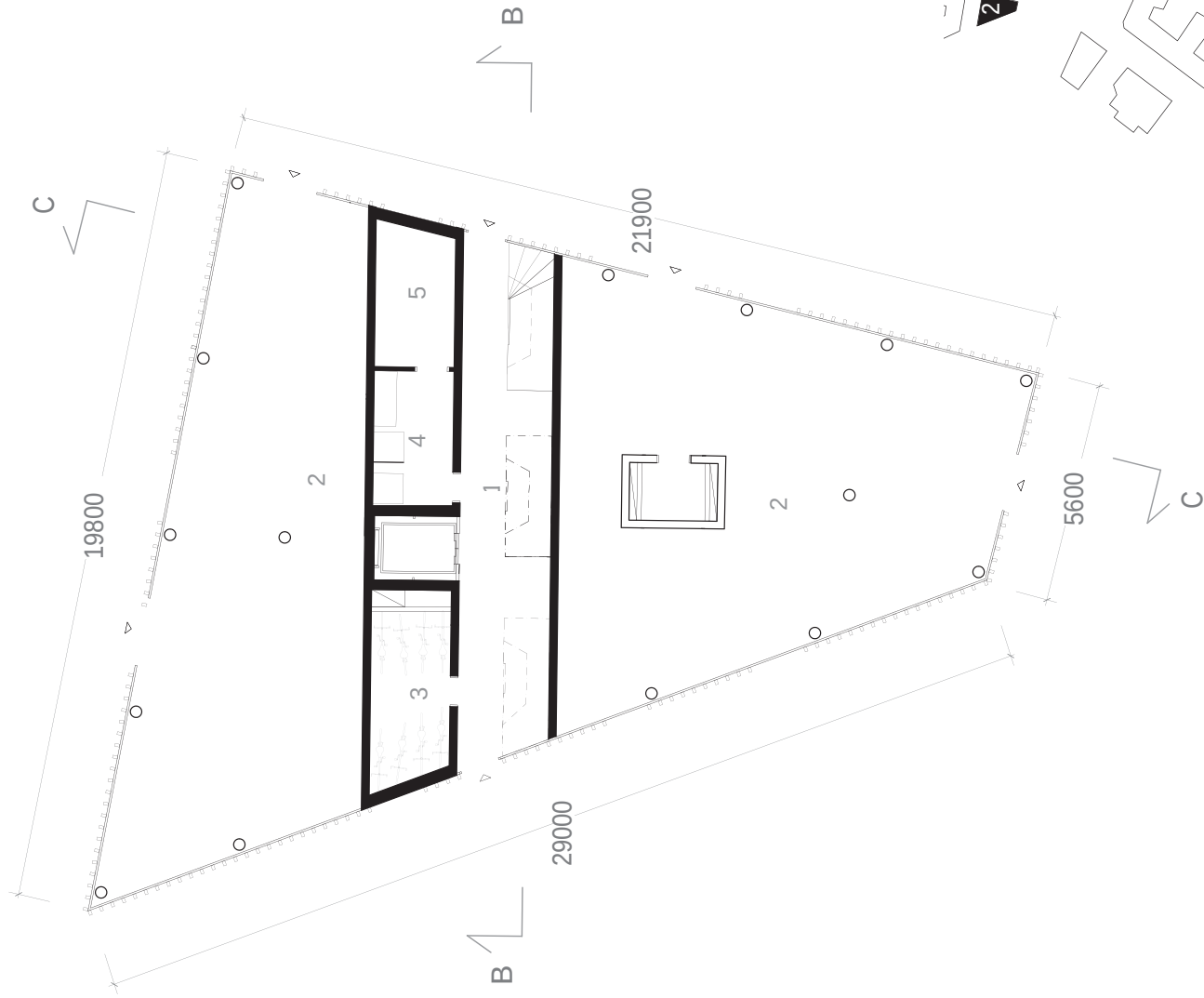
8. Förråd

9. Terrass

+44.2
+40.8
+37.9
+35.0
+32.1
+29.2
+26.3
+21.3

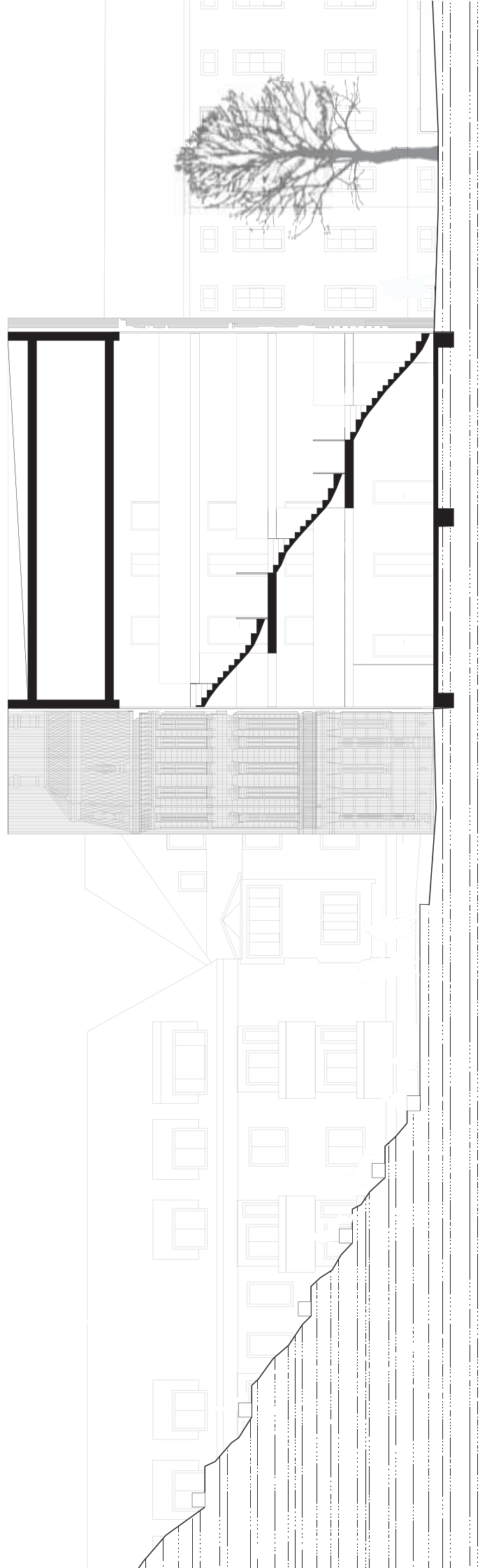

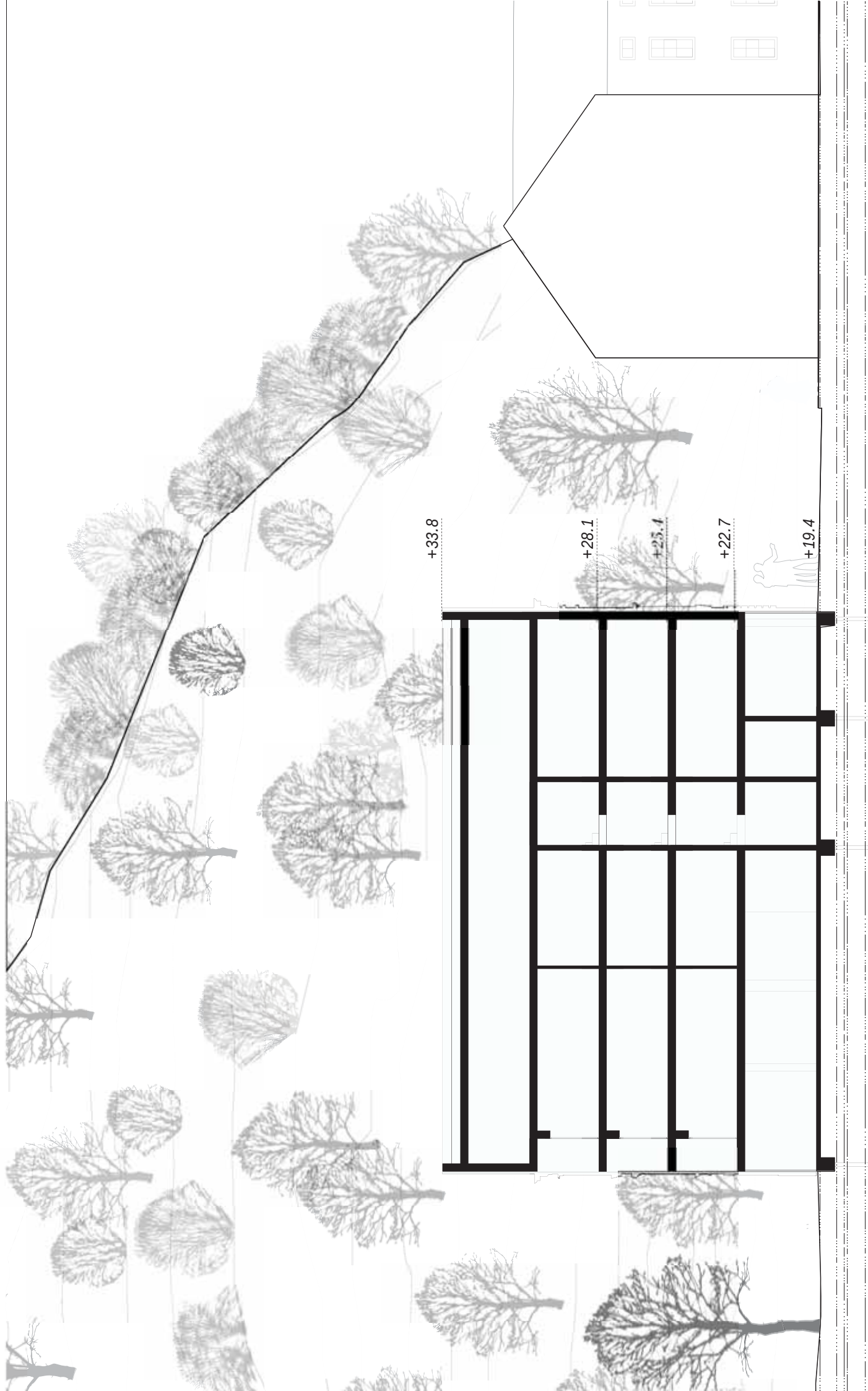

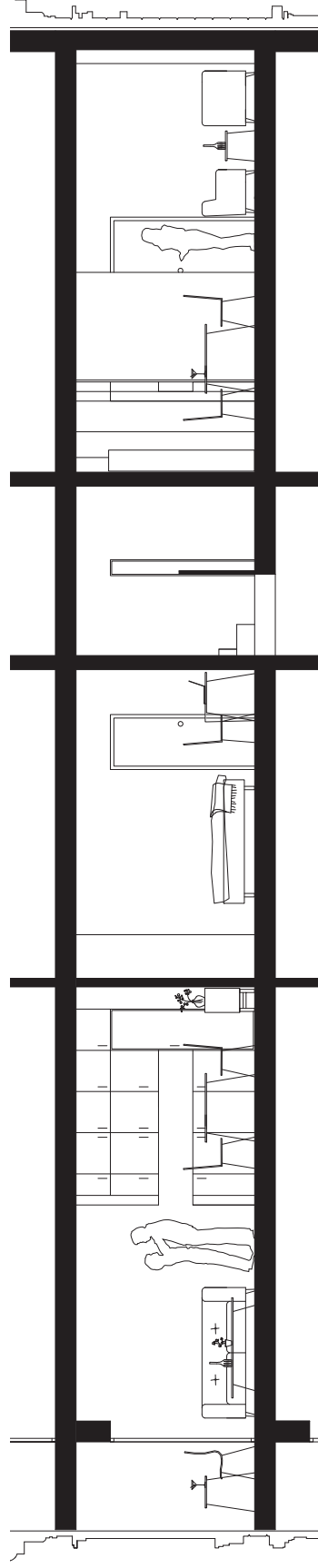
- 1. Entré
- 2. Lokal
- 3. Cykelföråd
- 4. Tvättstuga
- 5. Torkrum

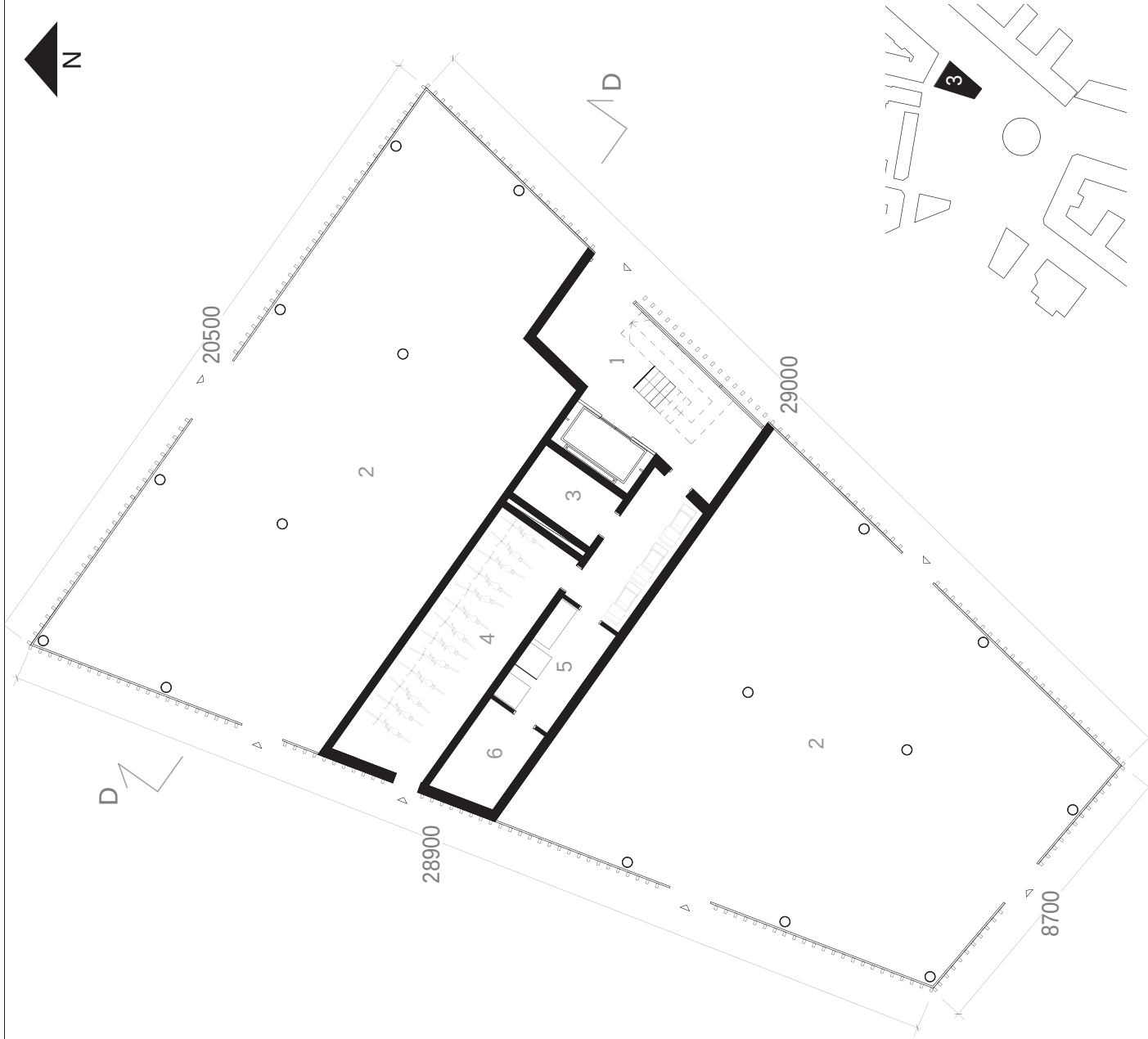

- 1. Entrée
- 2. Hall
- 3. Kök/matplats
- 4. Allrum
- 5. Sovrum/Allrum
- 6. Toalett
- 7. Terrass

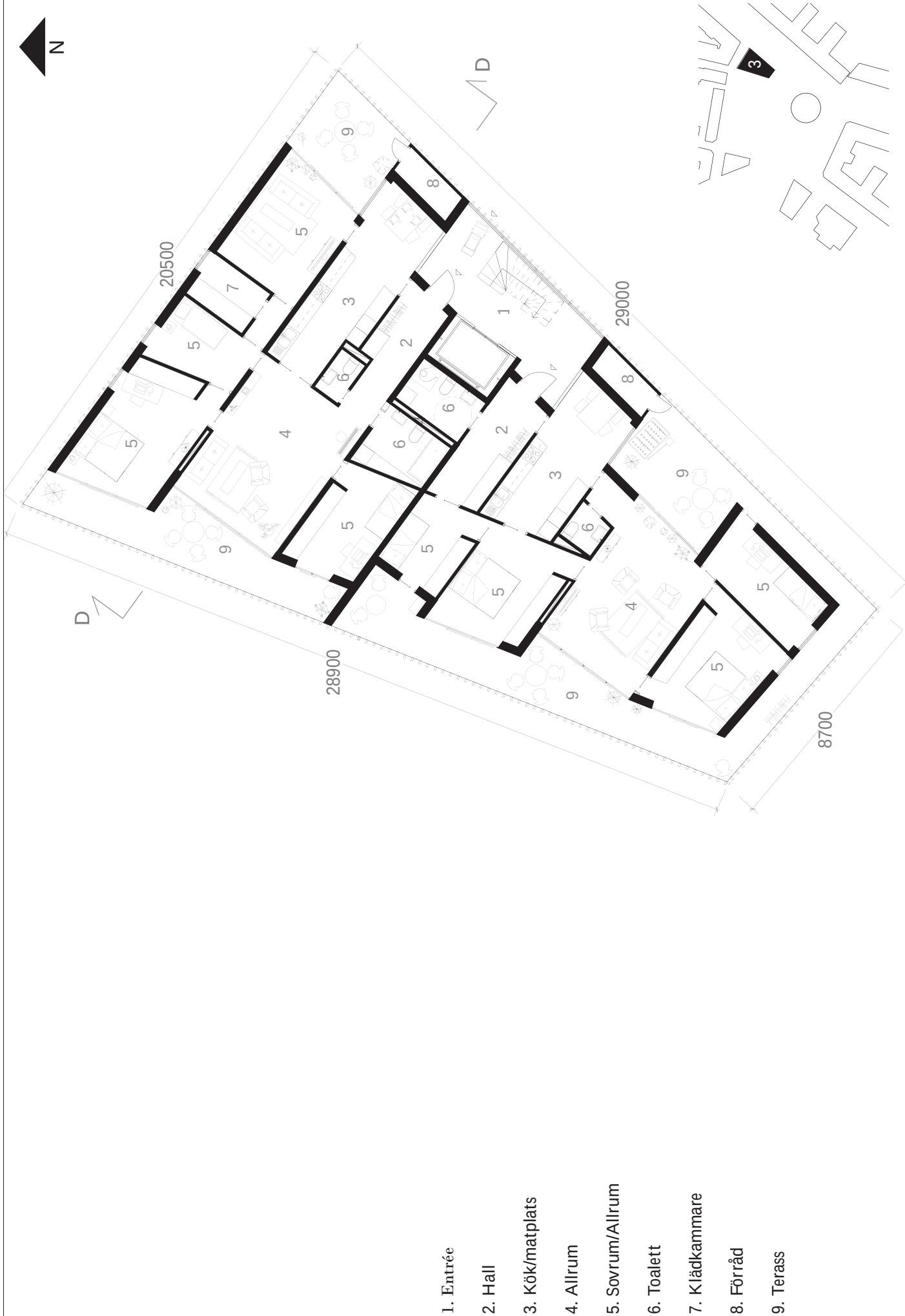

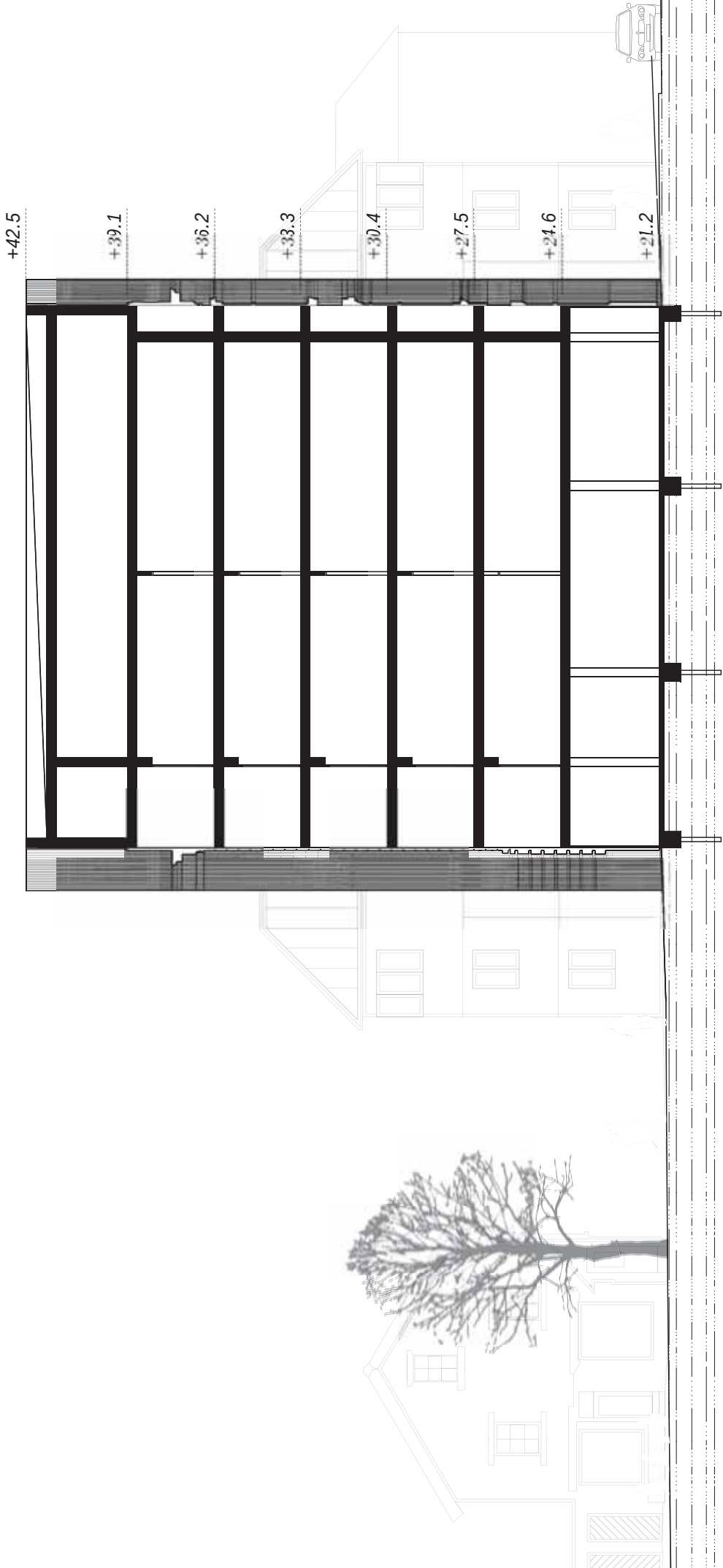

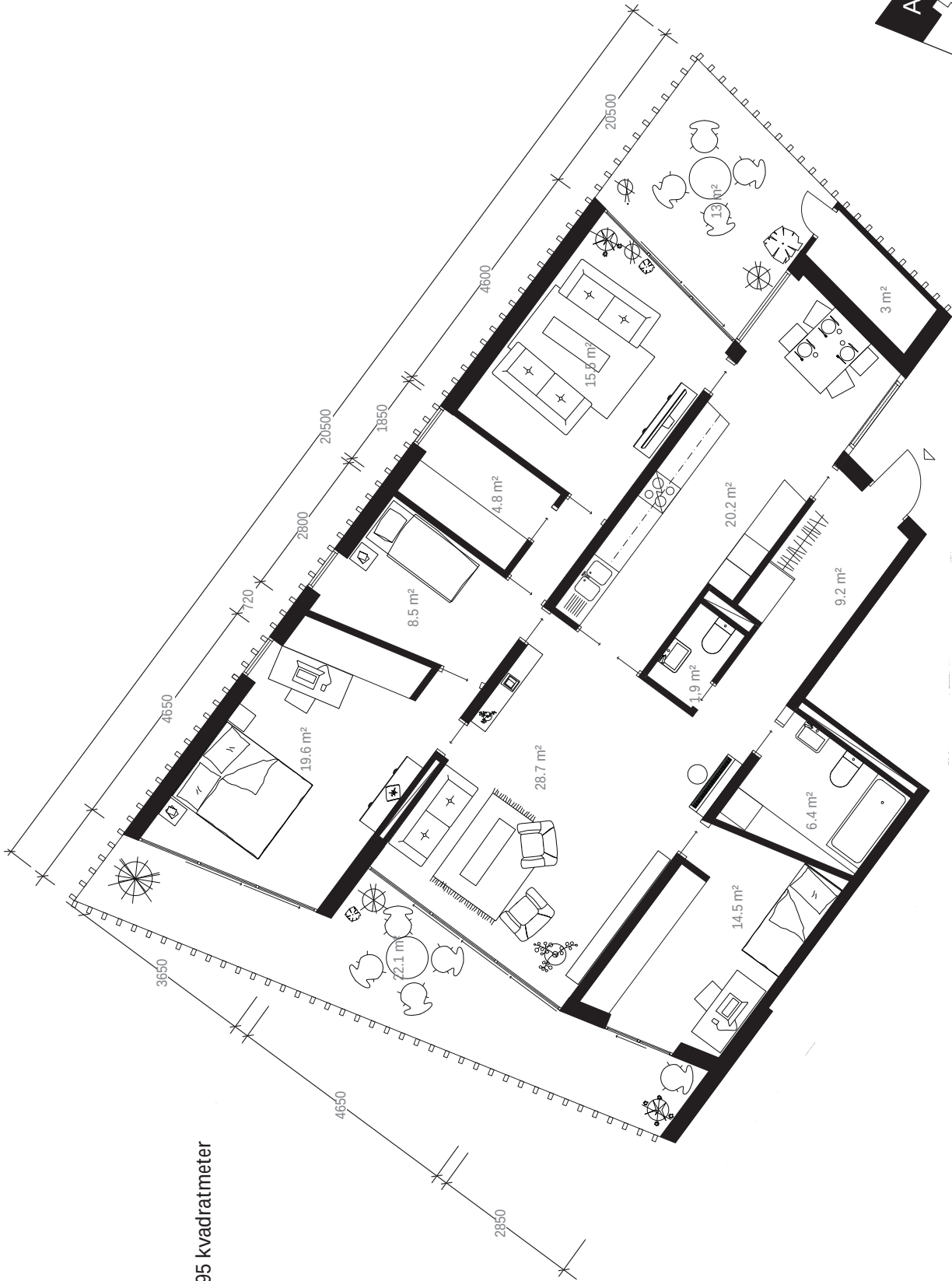
- 1. Entré
- 2. Lokal
- 3. Teknikrum
- 4. Cykelföråd
- 5. Tvättstuga
- 6. Torkrum

Förslaget - Detalj

Hus 3, det som placerar sig längs med Övre Husargatan ges här en närmare beskrivning.

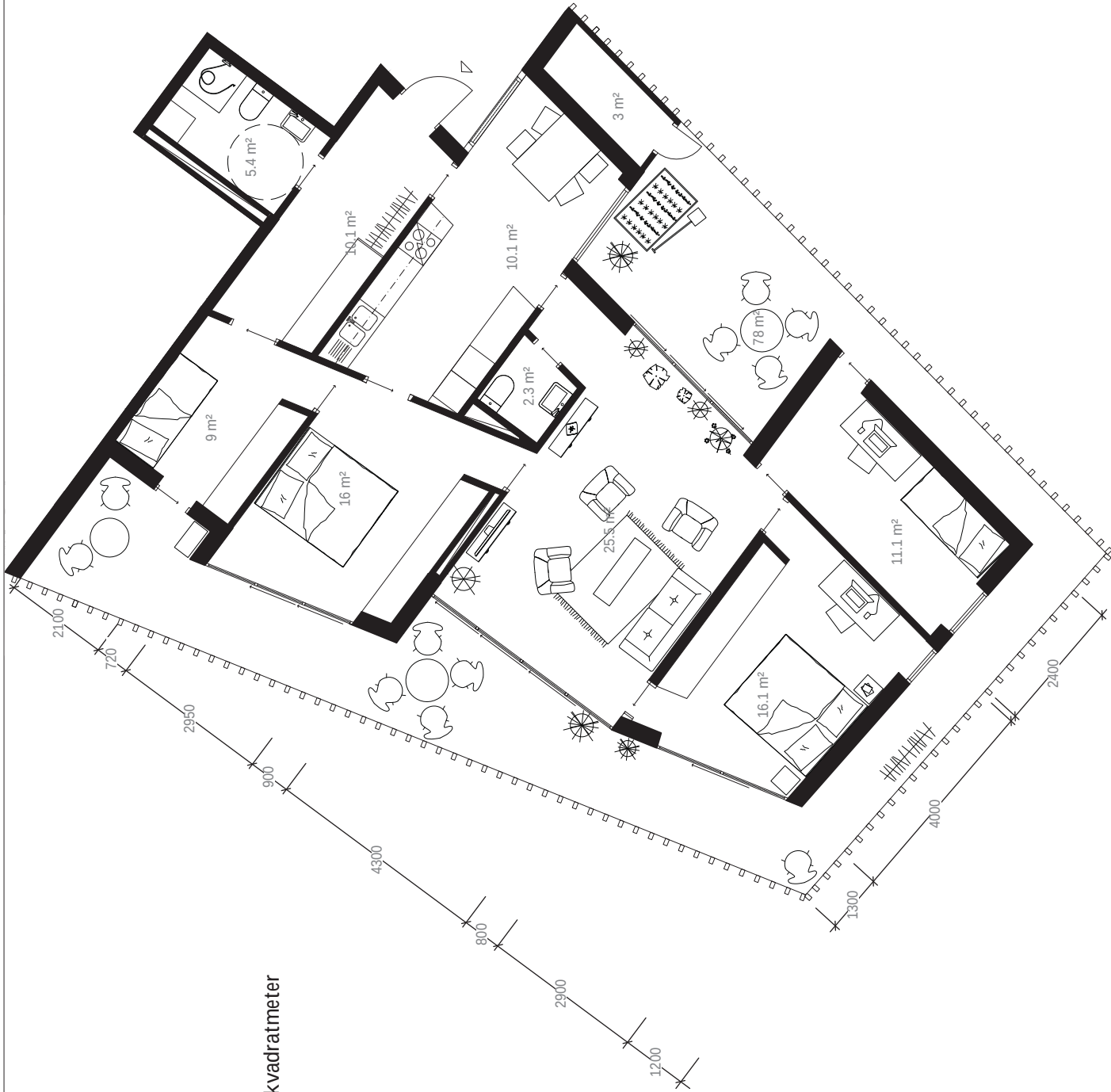
Lägenhet A

BOA: 130,4 kvadratmeter

BTA (inklusive terasser): 195 kvadratmeter

Interiörperspektiv genom vardagsrum, Hus 3 lägenhet A

Lägenhet A

BOA: 105.6 kvadratmeter

BTA (inklusive terasser): 187 kvadratmeter

Interiörperspektiv genom vardagsrum Hus 3 lägenhet B

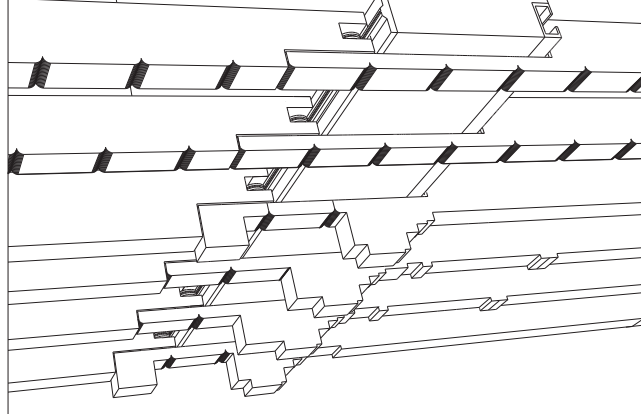
Interiörperspektiv Terrass Hus 3 lägenhet B

Fasad

Gamla husfasader som legat på platsen omtolkas och ges ett nytt uttryck till de nyttillkomna husen. Den gamla fasadens information förenklas och delas upp och bildar ett mönster. Detta mönster appliceras sedan på ett träraster.

Trärastret består av 70 mm brett träprofiler med ett avstånd av c-c 330. Djupet varierar beroende på profileringen. Utskärning sker industriellt där ett digitalt underlag fräses eller profilsågas.

Fasaderna har en delning vid varje våningsplan och fästs vid en skena med ett hjul för att individuellt kunna dras isär.

Fasadinfästning

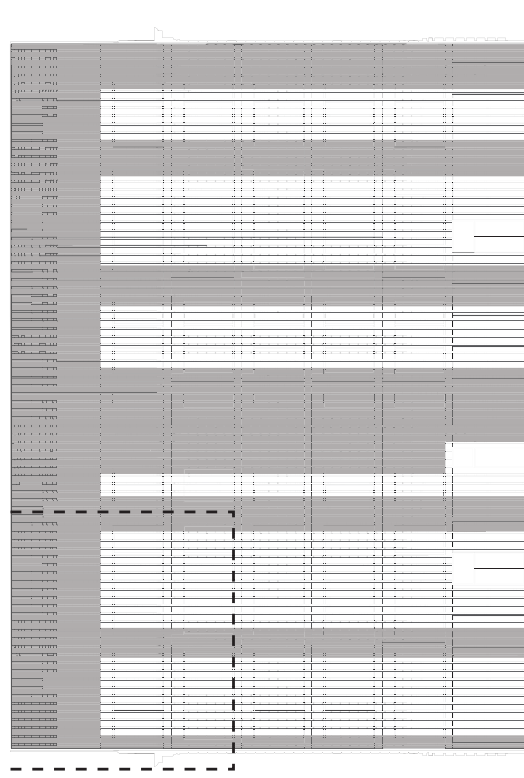

Kvällsbild Fasad

Skjutbara rasterpartier

Delar av fasaden är skjutbar och kan anpassas efter brukarens behov. På detta vis skapar de boende själva de ljusförhållanden de vill ha och medverkar till uttrycket på fasaderna.

Utsnitt F - princip för den skjutbara delen av fasaden

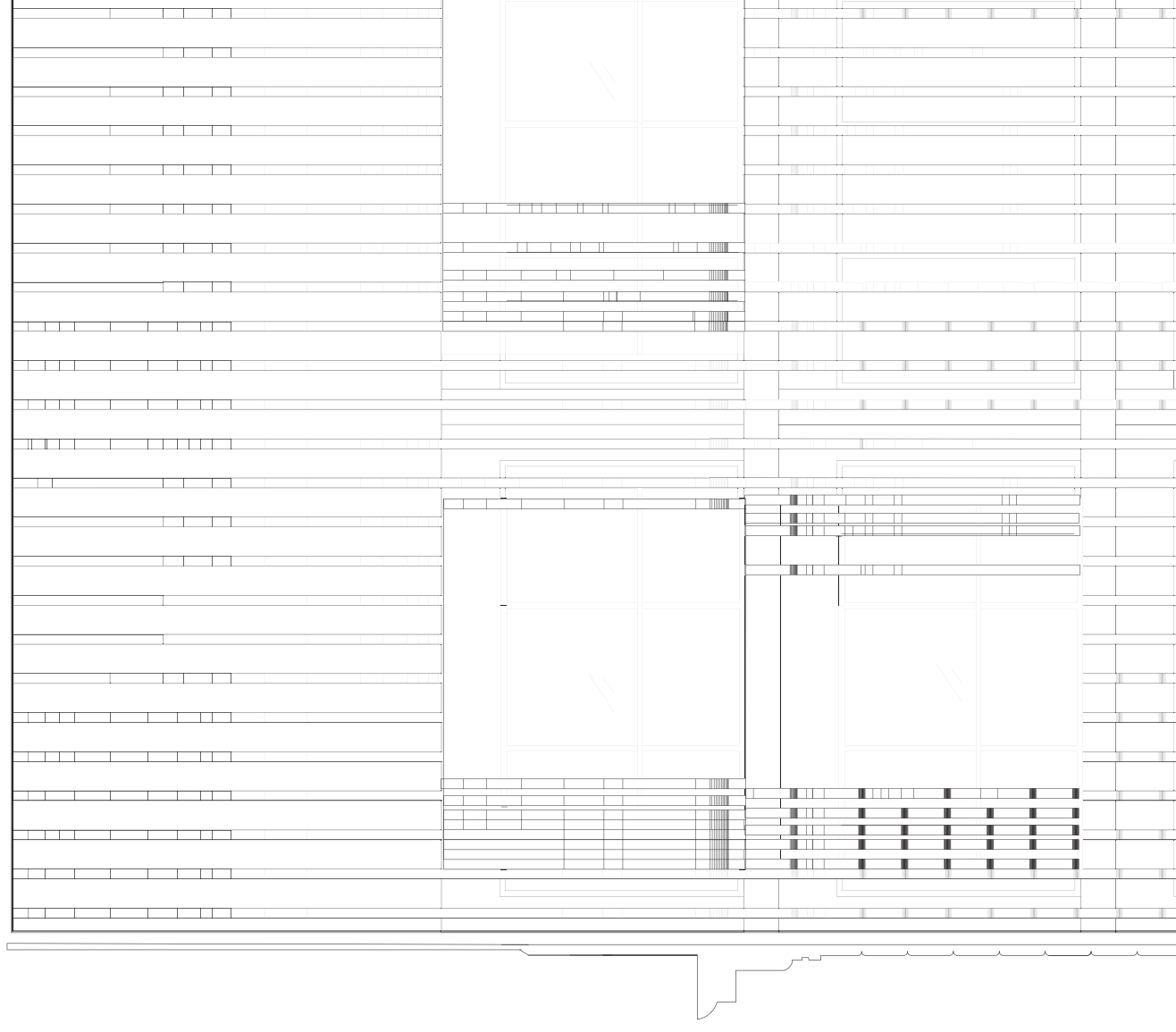
Fasad mot sydväst - fasta respektive skjutbara rasterpartier

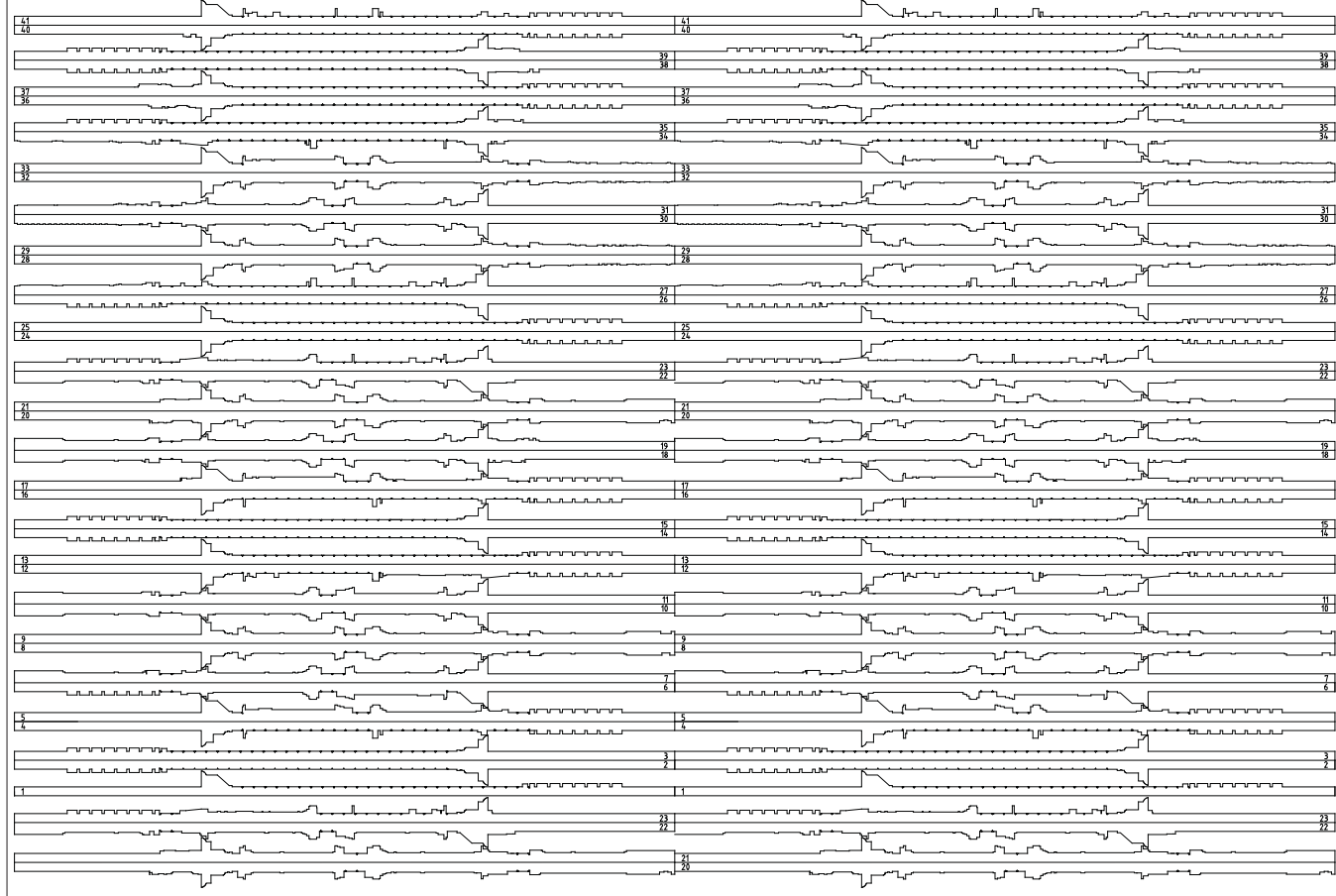
skjutbar del av rasterparti

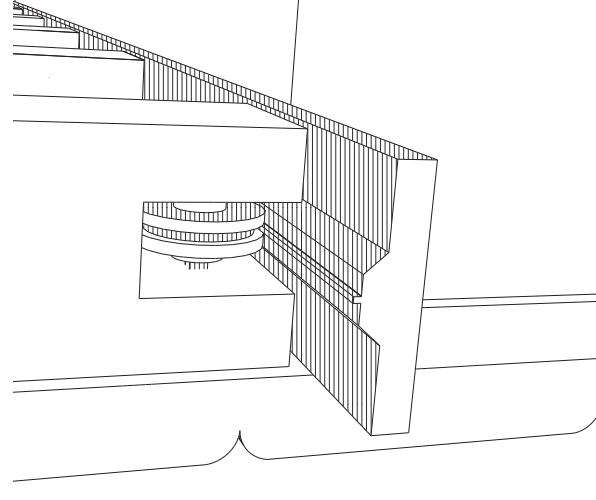
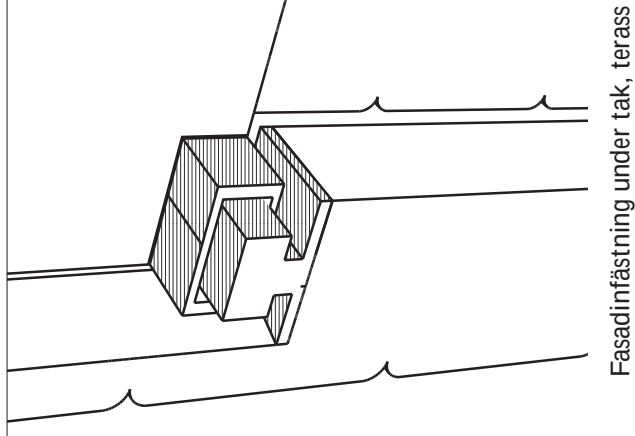
fast del av rasterparti

F - princip för den skjutbara delen av fasaden skala 1:100

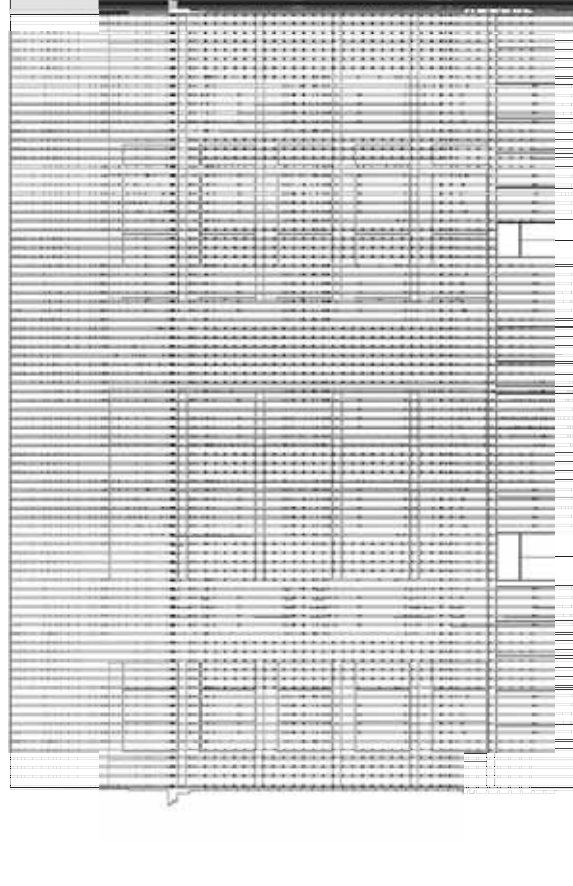

Sågschema - Profiler klara för utsågning

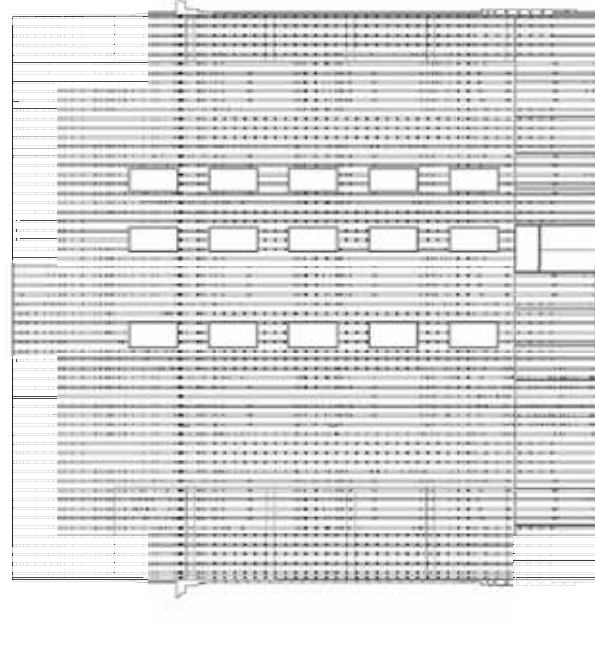

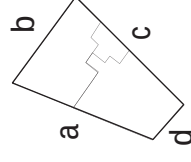
Vy från sydväst

a, Fasad mot nordväst

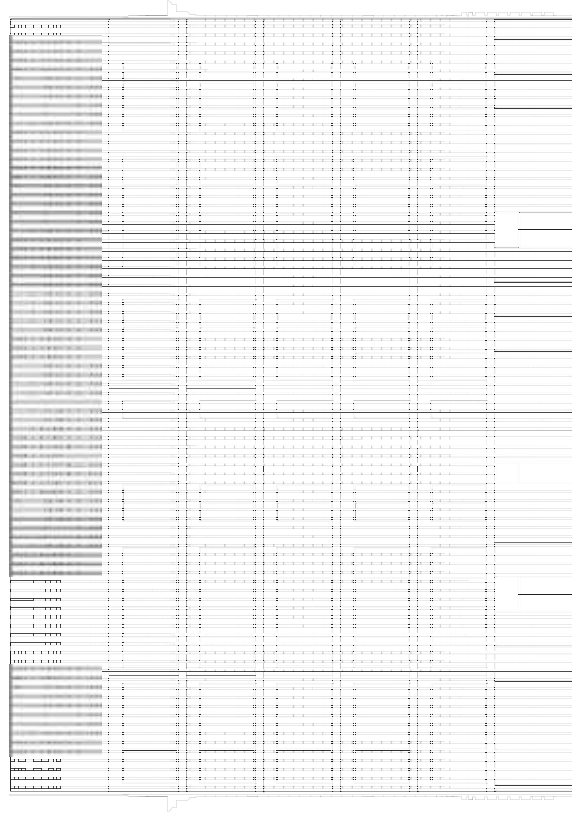

b, Fasad mot nordöst

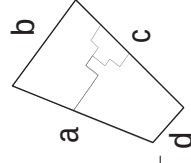
Vy från sydväst

c, Fasad mot sydöst

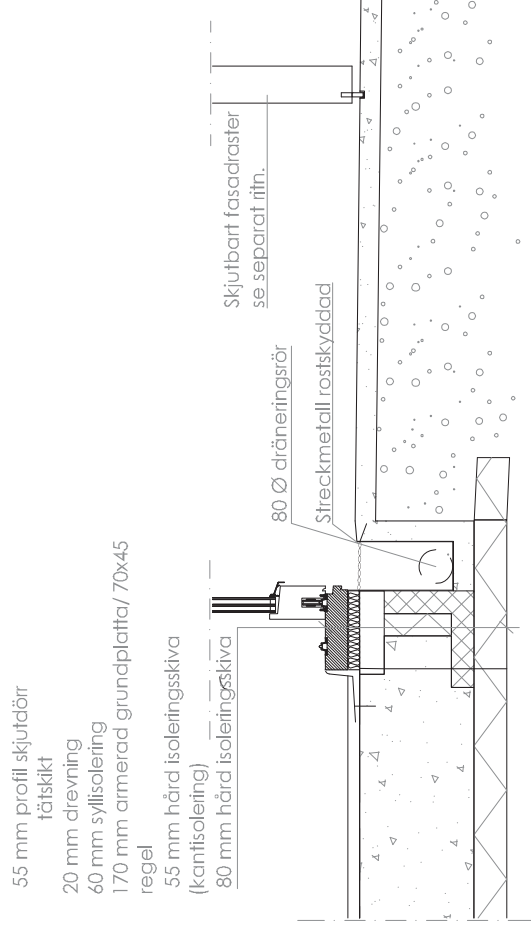

d, Fasad mot sydväst

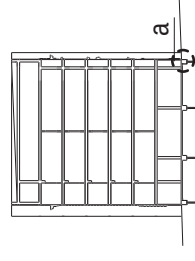

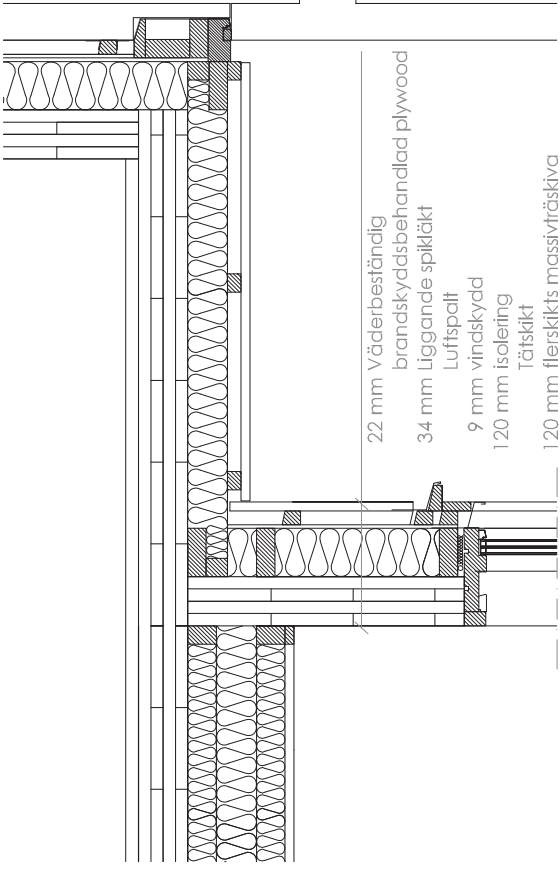
Detalj

Husets stomme består av en flerskiktts massivträskiva. Interiört framträder materialen med en direkt exponering av skivor i trä. Huset uppfyller lågenergistandard för flerbostadshus med ett simulerat specifikt värmeeffektbehov. (PH / Atemp+garage) på 6,2 watt per m². (se bilaga)

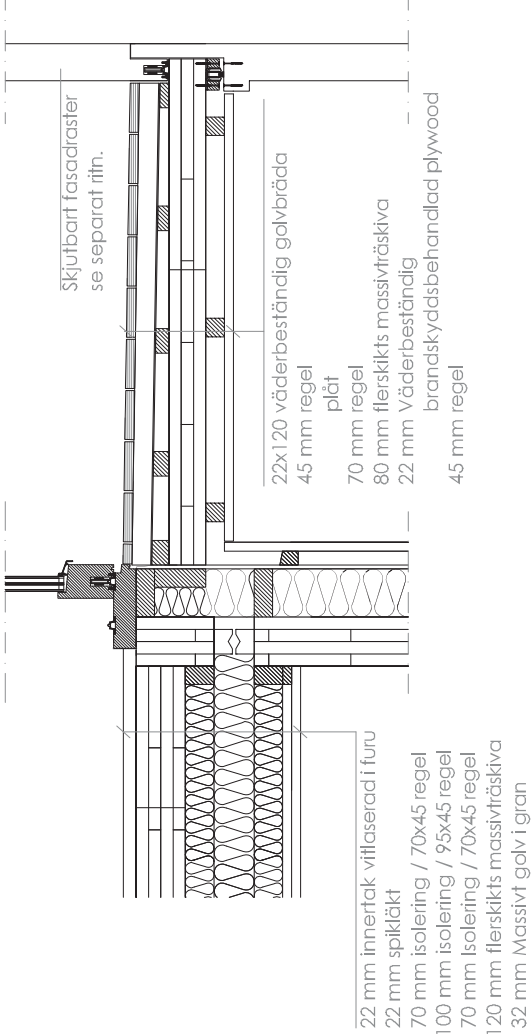

detalj a

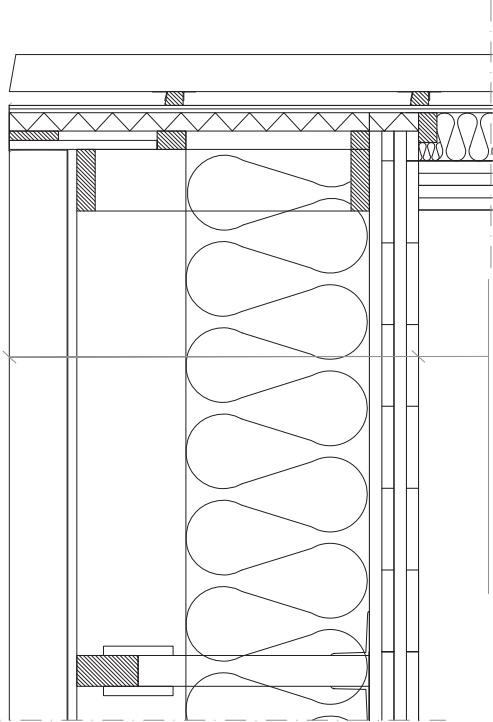

detalj c

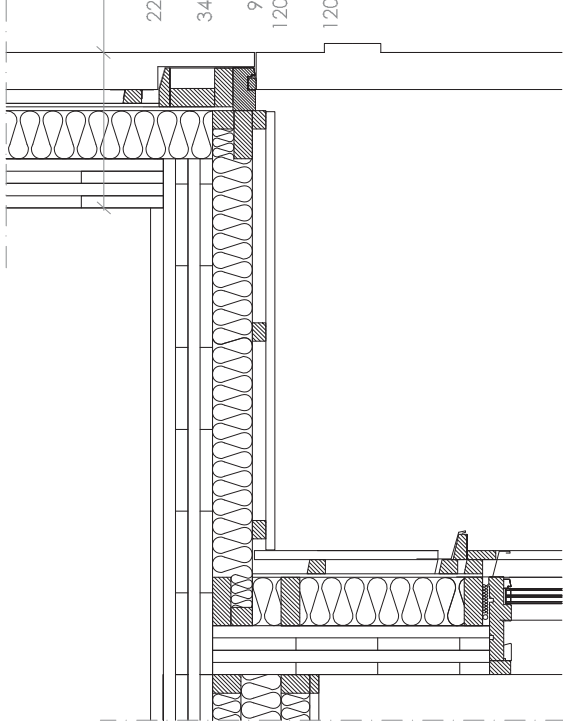

detalj b

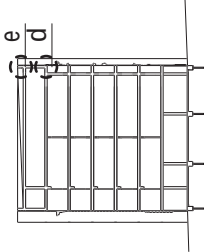
120 mm flerskiktss massivträskiva
Tätskikt
450 mm lösullisulering
23 mm underlagstak av råspont
Takplåt

detalj e

Skjutbart fasadräster, se separat ritn.
22 mm Väderbeständig
brandskyddsbehandlad plywood
34 mm Liggande spikläkt
Luftspalt
9 mm vindskydd
120 mm isulering
Tätskikt
120 mm flerskiktss massivträskiva

detalj d

KÄLLOR

TRYCKTA

Bernung, C; Bengtsson, B.(1993). *Vårdplan, Skansen Kronan och Skansen Lejonent*. Examensarbete Chalmers tekniska högskola.

Björk, C; Reppen, L. (2000) Så byggdes staden: stadsbyggnad arkitektur husbyggnad. Västervik: AB Svensk byggtjänst

Dahlin, P; Sporre, I; Ågren. M.(1984). *Saluhall på Skanstorget*. Examensarbete Chalmers tekniska högskola.

Eriksson, Eva. (1990) *Den moderna stadens födelse-Svensk arkitektur 1890-1920*. Stockholm: ordfronts förlag

Gatje, R. (2010) *Great public squares; An architect's selection*. New york: WW. Norton & company

Gehl, Jan; Gemz (2001) *Nye byrum*. Köpenhamn: Arkitektens förlag

Gehl, Jan. (1987) *Livet mellem husene – udeaktivitet og udemiljøer*. Köpenhamn: arkitektens förlag.

Holgersson, H; Thörn, C; Thörn, H; Wahlström, M. (red)(2010)*Göteborg utforskastudier av en stad i förändring*. Hålsleholm: Glänta produktion

Jakten på den goda staden, *Ur Arkitektur nr 9* (1991). Gehl, Jan; Johansen Kaefel, Lotte; Reigstad, Solveig.

Nylander, O. (1996) *Bostadens gestaltning: Analyser av arkitektoniska egenskaper i fyra fallstudier*. Göteborg:form och teknik

Olsson, S; Ohlander, M; Sondén, G. (2004) *Lokala torg; liv miljö och verksamhet på förorstorg*. Göteborg: centrum för byggnadskultur

Samhällsanalys och Statistik, (2009) Göteborgs Stads stadskansli. Västfolket.

Sigfusson, Magnus (1991). *Skanstorget – Upprustning och omdaning*. Examensarbete Chalmers tekniska högskola.

Sundqvist, Veronica.(2010) *Växelvis boende-flexibla bostäder för ”varannan veckafamiljen”*. Examensarbete Chalmers tekniska högskola.

Wessel, O; Tunström, M; Bradley, K.(2005) *Bor vi i samma stad? : Om stadsutveckling, mångfald och rättvisa*. Pocky förlag

TIDSKRIFTER

rapporten,Jakten på den goda staden, *Ur Arkitektur nr 9* (1991). Gehl, Jan; Johansen Kaefel, Lotte; Reigstad, Solveig.

DIGITALA

<http://www.statistik.tkgbg.se/>

<http://www4.goteborg.se/prod/G-info/statistik.nsf>

<http://www.regeringskansliet.se>

<http://www.boverket.se>

<http://www.traguiden.se>

<http://hem.passagen.se/raddaskansberget/>

<http://www.goteborg.se/wps/portal/stadsbyggnad>

http://www.yimby.se/2010/05/villor-i-stan_877.html

Västsvenska paketet. (2011) Göteborgs stad.(PDF) http://www.goteborg.se/wps/wcm/connect/3d1e7e80461f3c7b8396f36f36d3590/Bildspel_V%C3%A4stsvenska+paketet_stor.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=3d1e7e80461f3c7b8396f36f36d3590

program för Skansberget- Skanstorget inom stadsdelarna Haga och Kommendantsången (2001.) Göteborg: Stadsbyggnadskontoret (PDF)

Kartunderlag på sidorna 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 44, 46, 48, 50, 60, 68, 70, 72, 74, 76, 101 hämtade från www.google/maps

Underlag för bilder på sida 69, 71, 73, 75 och 77 hämtade från www.google/maps

Sidorna 43-50 utförda i samarbete med Carl Melin

Åsberg, J. (2010) Skanstorget. http://gbg.yimby.se/2010/03/skanstorget_831.html
[www.facebook.com/Det är synd att Skanstorget bara är en parkeringsplats](http://www.facebook.com/Det%20%C3%A4r%20synd%20att%20Skanstorget%20bara%20%C3%A4r%20en%20parkeringsplats)

Benqt Sundström, ordförande för bfr. Skanstorget, Torsdagen den 8 September

Emir Aganovic, Handläggare för utvecklingen av Skanstorget, stadsbyggnadskontoret
Tisdag 27 september

Håkan Thörn, professor i sociologi, Torsdag 15 september

BILDMATERIAL

sida: 16 "Terrasshus, Gröndal" från http://sv.wikipedia.org/wiki/Fil:Terrasshus_Gr%C3%B6ndal_2010a.jpg (fotagraf Holger Ellgaard)

16 Stjärnhus, Gröndal från <http://www.yimby.se/Publishing/FileStore/387/8a37a06b-4a24-4147-9981-2b70f94b8247.jpg>

16 "Urbana villor, Malmö" från <http://www.yimby.se/Publishing/FileStore/387/319f27a9-8384-4f5e-a3f9-5608a00492ba.jpg>

16 från "radhus, Kungsladugård" <http://gbg.yimby.se/Publishing/FileStore/fe25632a-bcf3-48e8-98d9-0cbc575ca9ca.jpg>

Tack till

Ola Nylander, Chalmers Arkitektur; Håkan Thörn, Göteborgs universitet; Bengt Sundström, Bostadsrättsföreningen Skanstorget; Emir Aganovic, Stadsbyggnadskontoret; Carl Melin; Karin Axelsson, Lovisa Lindstrand samt släkt och vänner som stöttat mig.

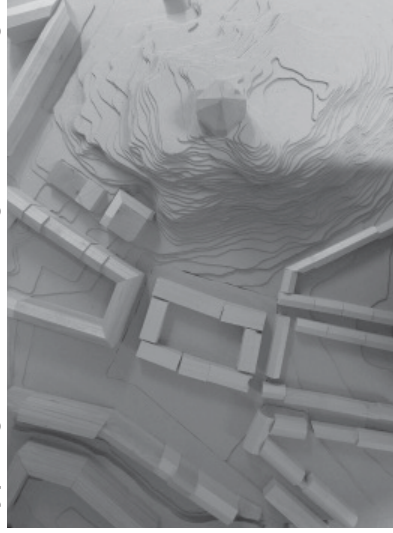
Bilagor

<i>Innehåll:</i>	<i>Sida</i>
<i>Process</i>	<i>110</i>
<i>Kontakter</i>	<i>118</i>
<i>Övre Husargatan</i>	<i>122</i>
<i>Torgjämförelser</i>	<i>127</i>
<i>Energikalkyl</i>	<i>138</i>

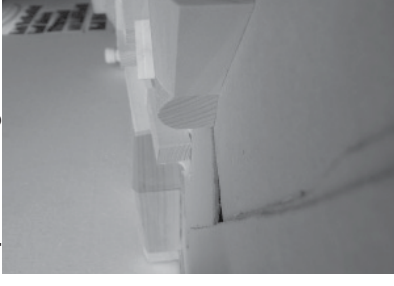
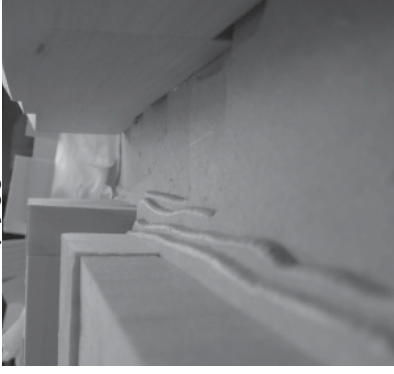
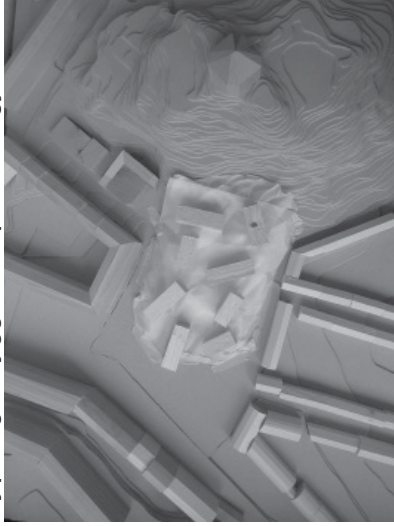
Process

Processen inleds med en serie isolerade studier. Först några skalmässiga undersökningar i förhållande till projektområdet. Sedan visas ett friare arbete i modell och bilder. Efter det kommer ett exempel på ett av experimenten i hur den byggbara ytan skulle te sig om alla de åsikter som kommer fram under arbetets gång skulle tas med i utformningen. Efter detta kommer fyra olika förslag som inledningsvis kom att löpa som huvudspår i projektet. Sist följer en serie sekvenser mer planritningar där man kan följa hur designprocessen fortlöpt under fyra veckor.

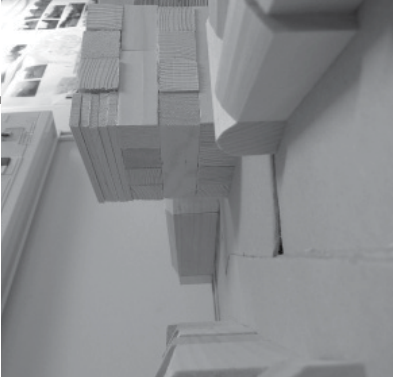
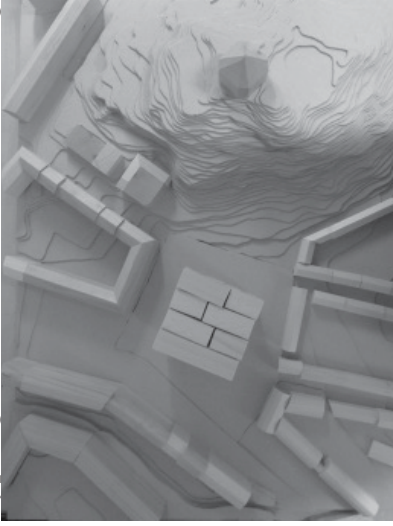
Typologi: Landshövdingehus// Våningsantal: 4// Totalarea: 8800 kvm// Ca 135 lägenheter á 65 kvm// Gård längd x bredd: 65-70 x 40// Exploateringsstal: 1,2

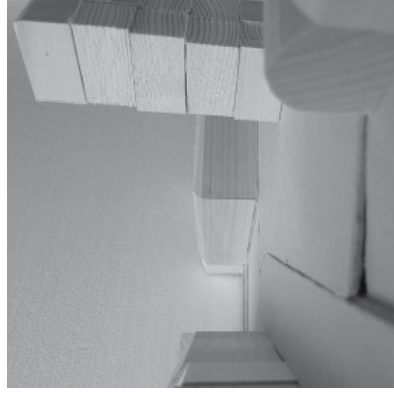
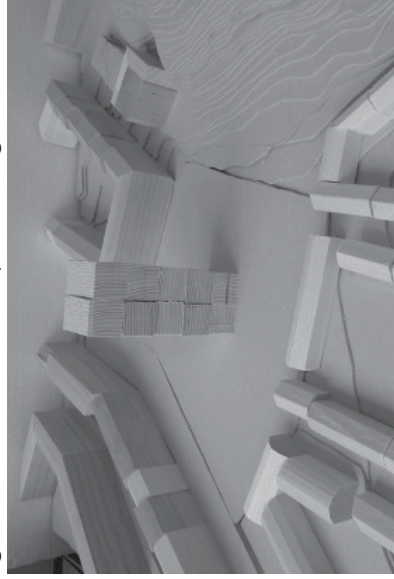
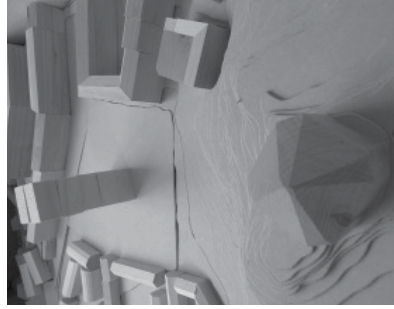
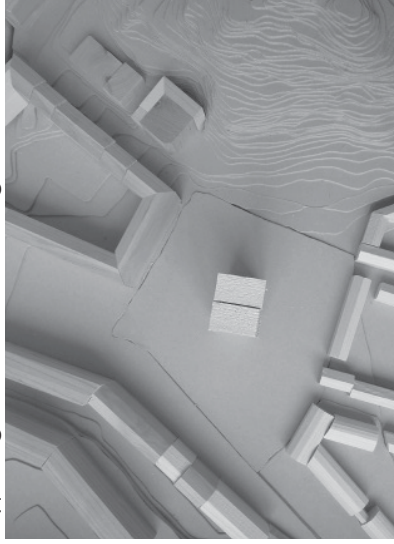
Typologi: Byggnader på konstgjort berg// Våningsantal: 3// Totalarea: 6000kvm x 6000 kvm (byggnader & "berg")// Ca 92 lägenheter á 65 kvm// Exploateringsstal

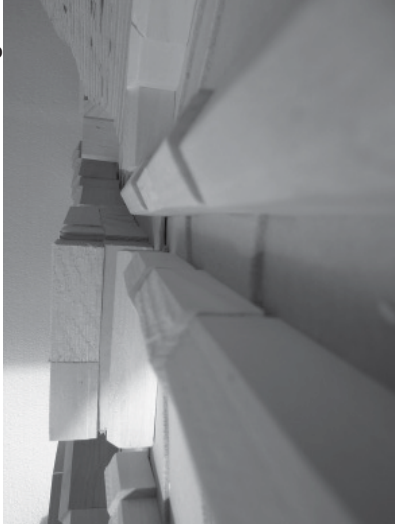
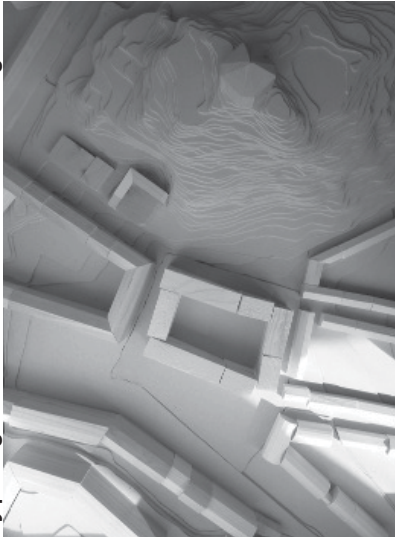
Typologi: Punkthus-Jättekub// Våningsantal: 18//totalarea: 45000 kvm// Ca 692 lägenheter á 65 kvm// Exploateringsstal: 6,1

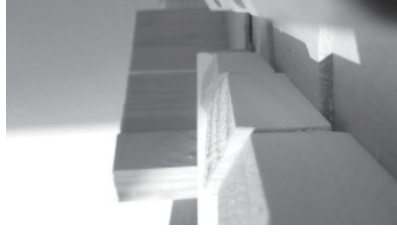
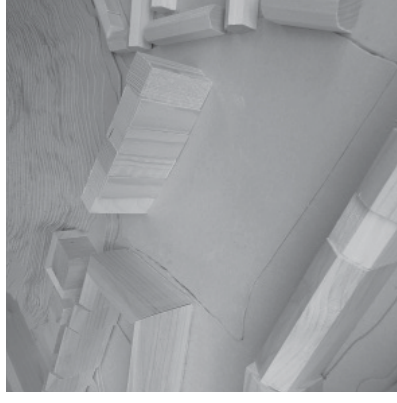
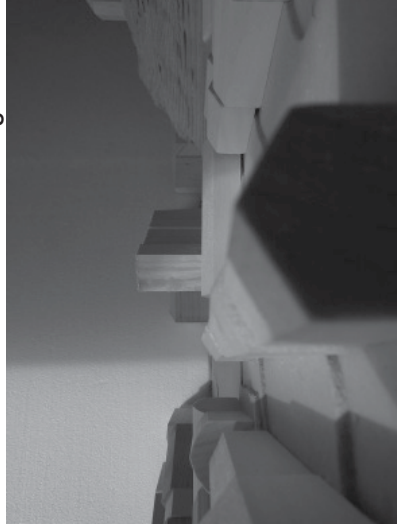
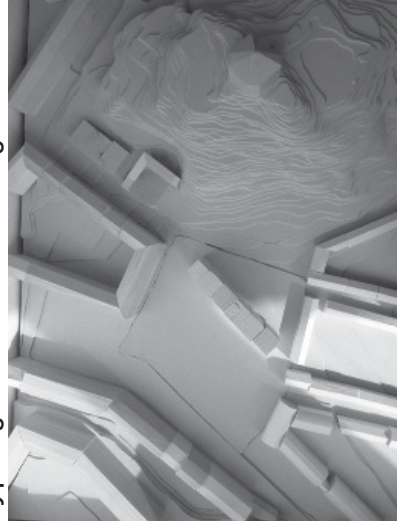
Typologi: Punkthus// Våningsantal: 24// Totalarea: 10560 kvm// Ca 162 lägenheter á 65 kvm// Exploateringsal: 1,4

Typologi: Stenstadskvarter// Våningsantal: 6//totalarea: 17160 kvm// Ca 260 lägenheter á 65 kvm// Gård längd x bredd: 60 x 30// Exploateringsal: 2,3totalarea: 1,6

Typologi: Skivhuset// Våningsantal: 11// Totalarea: 10725 kvm// Ca 165 lägenheter á 65 kvm// Exploateringsal: 1,44

Ram för undersökningen:

1 Ta reda på tre stycken motsatspar att arbeta med:

Organisation och ordning - kaos

Rum - mellanrum

Reflektion - djup (illusion - verklighet)

2 Bygg tre modeller vardera på varje ord.

3 Bygg en modell på varje tema som på något vis för dem samman, får dem att mötas.

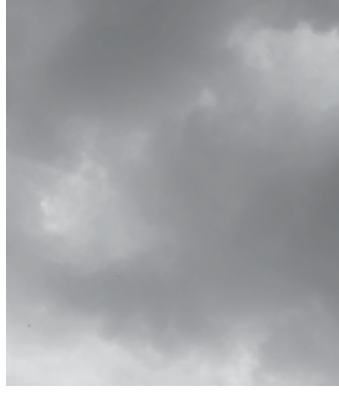
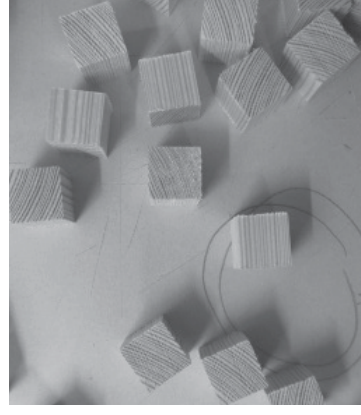
4 Analysera, vidga resonemanget. Finn en koppling för varje tema till siten.

Sammanfattning av analys

Ordning och kaos uppfattades inte bara som antagonister utan även med en stark koppling till varandra. I modellerbetet upplevdes det som om det endast var en fråga om en några okända variabler som skiljde ordning från kaos.

Undersökandet av rum och mellanrum födde tankar på vad en organiserad rumslighet är samt var rummet börjar respektive slutar.

Reflektion och djup blev under undersökningens gång alltmer en undersökning av vad som skapar en illusion. Kan illusioner skapas med speglingar, djup, och upprepningar.

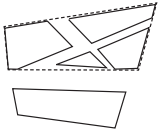
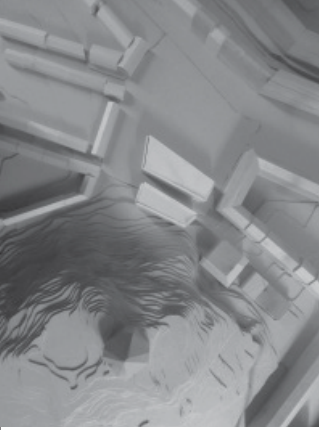
Negativ karta

Ett experiment i hur den byggbara ytan skulle te sig om alla de åsikter som kommit fram under arbetets gång skulle tas med i utformningen. Den vita ytan visar områden med en icke- eller begränsad byggbarhet. Detta på grund av

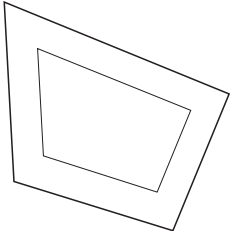
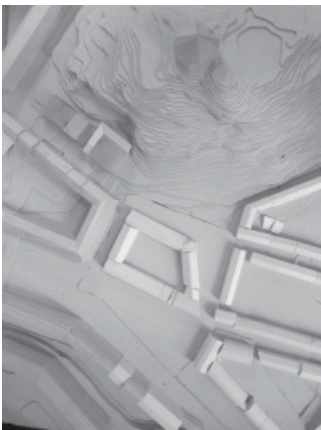
anledningar såsom buller, siktlinjer, stråk, föroreningar, kulturminnen, befintliga vägsträckningar och statlig mark.

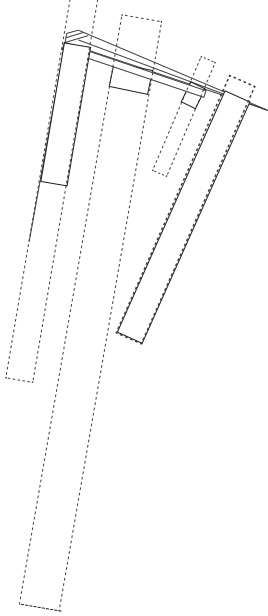
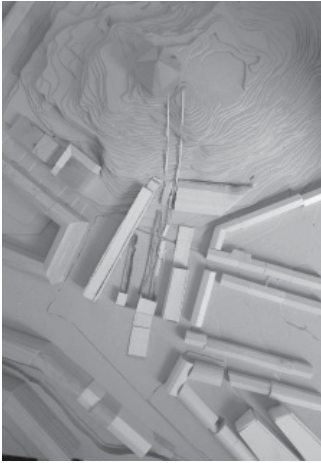
1.

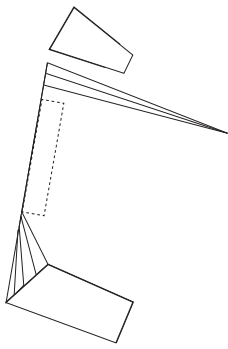
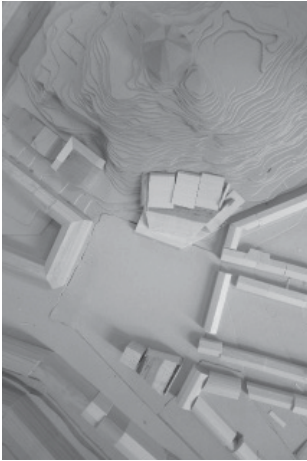
2.

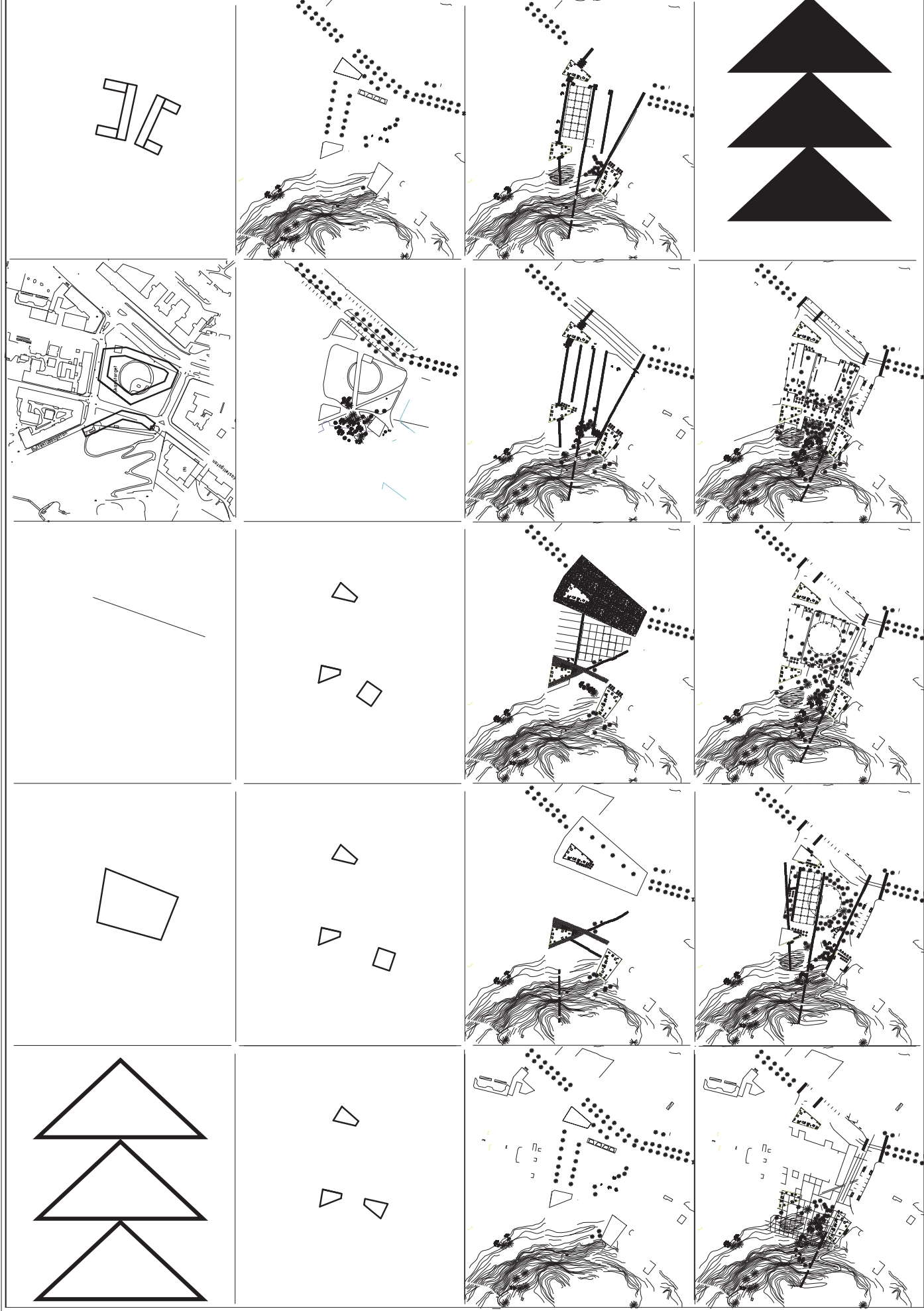

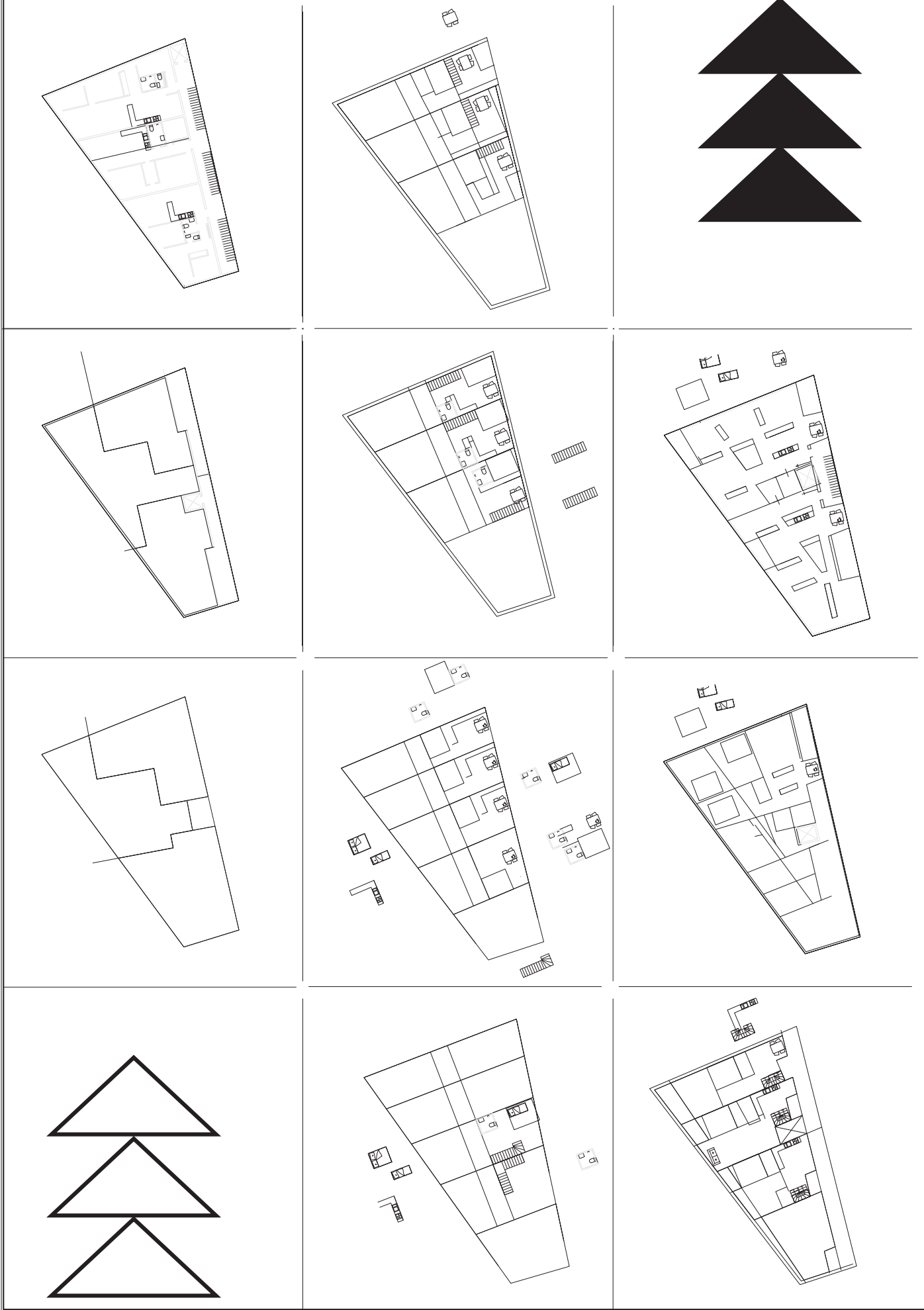
3.

4.

Kontakter

En viktig del av mitt arbete har varit att träffa människor med engagemang och kunskap inom ämnet. Under arbetsperioden har jag därför bokat in möten som av olika anledningar har en koppling till Skanstorget utveckling. Detta har jag gjort i samarbete med Carl Melin, som även han gjort sitt examensarbete om Skanstorget.

Carl och jag har gemensamt träffat Bengt Sundström, ordförande i brf. Skanstorget, Emir Aganovic på stadsbyggnadskontoret samt Håkan Thörn, professor i Sociologi vid Göteborgs universitet som skrivit om Hagas senare nittonhundatal.

Bengt Sundström - Torsdagen den 8 September

Bengt representerar bfr. Skanstorget som äger fastigheterna Skanstorget 3-6. I uppgiften publicerad på Chalmers hemsida skriver han:

Styrelsen skulle värdesätta en utredning om Skanstorgets framtid som på ett uppriktigt sätt tar hänsyn till områdets historia och kultur.

Bengts förslag på byggnad:

-Nedgrävd parkering

-Handel i entréplan, Saluhall blandat med vanliga butiker
Bostäder i två våningar ovanpå saluhallen

-Byggnaden är rund eller oval med en atriumgård i mitten.

-Gården är överbyggd av glas i översta våningsplanet.

-Loftgångar försörjer lägenheterna från atriumgården.

-Ingen bestämd byggnadsstil

-Resterande yta runt byggnaden lämnas i stort sett orörd, detta ska vara yta att flanera på.

-Viktigt att skansen är synlig från gatunivån.

-Att hantera trafiksituationen; ändra infartsförhållandena i höjd med Änggårdsmotet!?

-Passerande biltrafik borde helt enkelt inte gå in/ut denna väg.

Emir Aganovic - Tisdag 27 september

Emir arbetar på Stadsbyggnadskontoret med det nya programmet för Skansberget & Skanstorget. När detta arbete är färdigt - någon gång till våren 2012 - börjar man se över en ny detaljplan för området. Senaste program är från 2001 och gällande detaljplan är från 1891.

Trafikkontoret utreder situationen vid Övre Husargatan/Skanstorget. Modellen består av en väg med fyra filer; två bussfiler i mitten och en bilfil utanför den. Refugen i mitten behövs inte vara så bred utan filerna kan dras ihop och istället ge utrymme åt en bredare trottoar med träd som skyddar mot buller. Decibelnivån längs Övre Husargatan idag ligger på ungefär 66-67 dB. Byggnation av bostäder tillåter bara 65 dB. Två busslinjer beräknas gå på Övre Husargatan.

- Skanstorgets område låg i en tidigare kommunplan utanför själva Göteborgs stads kommungräns. Bönder som ville sälja sina varor till göteborgare men slippa betala tull för att komma in i staden satte upp sin handel precis utanför dåvarande Göteborgs kommungräns. Där Skanstorget alltså ligger idag. Så etablerades den första handeln på platsen.

Kommentarer från Emir

- *Luftkvaliteten idag är ok på torget - värre längs Övre Husargatan. Bäst luftkvalitet i torgets sydvästra hörn.*

- *Majoriteten av bilarna som parkeras på Skanstorget på dagtid kommer från andra stadsdelar. Majoriteten av bilarna som parkeras på Skanstorget nattetid är framförallt hemmahörande i området kommendantsängnen.*

- *Originaldetaljer är lamporna vid entréerna mot Skanstorget samt trappräcken vid Kaponjärstrappan.*

- *En utökad parkering på/under Skanstorget föreslås avlasta parkeringssituationen i kommendantsängnen.*

Intressanta uppgifter som kommer från det pågående arbetet med en ny rapport för Skanstorget. Rapporten är ännu inte

Officiell och vi kunde därför inte få något material med oss. Emir själv verkade vara av uppfattningen att torget borde Förnyas och få karaktären av ett ganska traditionellt torg.

Håkan Thörn - Torsdag 15 september

Håkan är professor i sociologi och forskar huvudsakligen inom globalisering och sociala rörelser och har skrivit flera böcker inom ämnet. Hans deltagande i ABF:s stadsvandring i Haga nu under hösten väckte vår nyfikenhet.

Håkans kommentarer:

-Den historiska aspekten på platsen har mycket stor betydelse!

-Göteborgs första Folkets Hus låg på Skanstorget. Detta var en plast där man samlades. Arbetarrörelsens möten och demonstrationer tog plats här, till exempel storstrejken 1909.

-Ett lyckat projekt på Skanstorget bör på något sätt förmedla Hagas historiska värderingar och atmosfär i sin gestaltning. Inte nödvändigtvis genom ett monument utan i en utformning av själva torgets miljö.

-Att konservera eller restaurera? Hur ska man förhålla sig till en förnyelse av Skanstorget?

-Att motverka segregering. Hur? Hur skapar man plats för marginaliserade grupper på Skanstorget?

-Hur undviker man att underhålla den gällande innerstads-modellen anpassad för turister eller "vita medelåldershöghöinkomstagare... "?

Iakttagelser

Håkans tydliga engagemang för den socialhistoriska aspekten smittar av sig. Ett intressant möte som satte fokus på viktiga frågor gällande innehåll, funktion och gestaltning.

Övre Husargatan

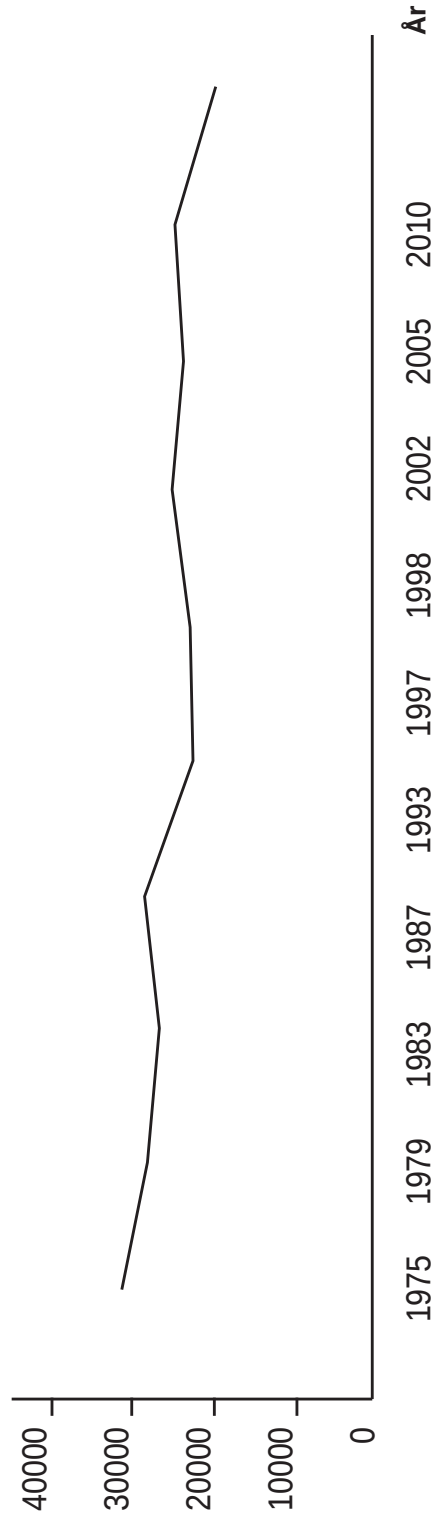
Vad är Övre Husargatans roll för hur Skanstorget uppfattas och fungerar?

Trafikmängd

Övre Husargatan och Skanstorget är intimt sammankopplade med varandra. Gatan utgör nästan en tredjedel av torgets totala yta och dominerar platsen negativt med sin myckna trafik. En intressant trend är dock en långsam men tydlig minskning av trafiken längs med vägen. Sedan mitten av sjuttioalet har trafikmängden sjunkit från cirka trettio två tusen fordon per dygn (båda riktningarna) ned till knappt

tjugo tusen fordon. Detta har skett tack vare satsningar på att leda ut trafiken utanför stadens centrum. Om denna förändring fortsätter, samtidigt som en minskad persontrafik sker av globala skäl i framtiden, finns det en möjlighet att vägen som störande faktor kommer att spela en allt mer obetydlig roll.

Mängd trafik/dygn

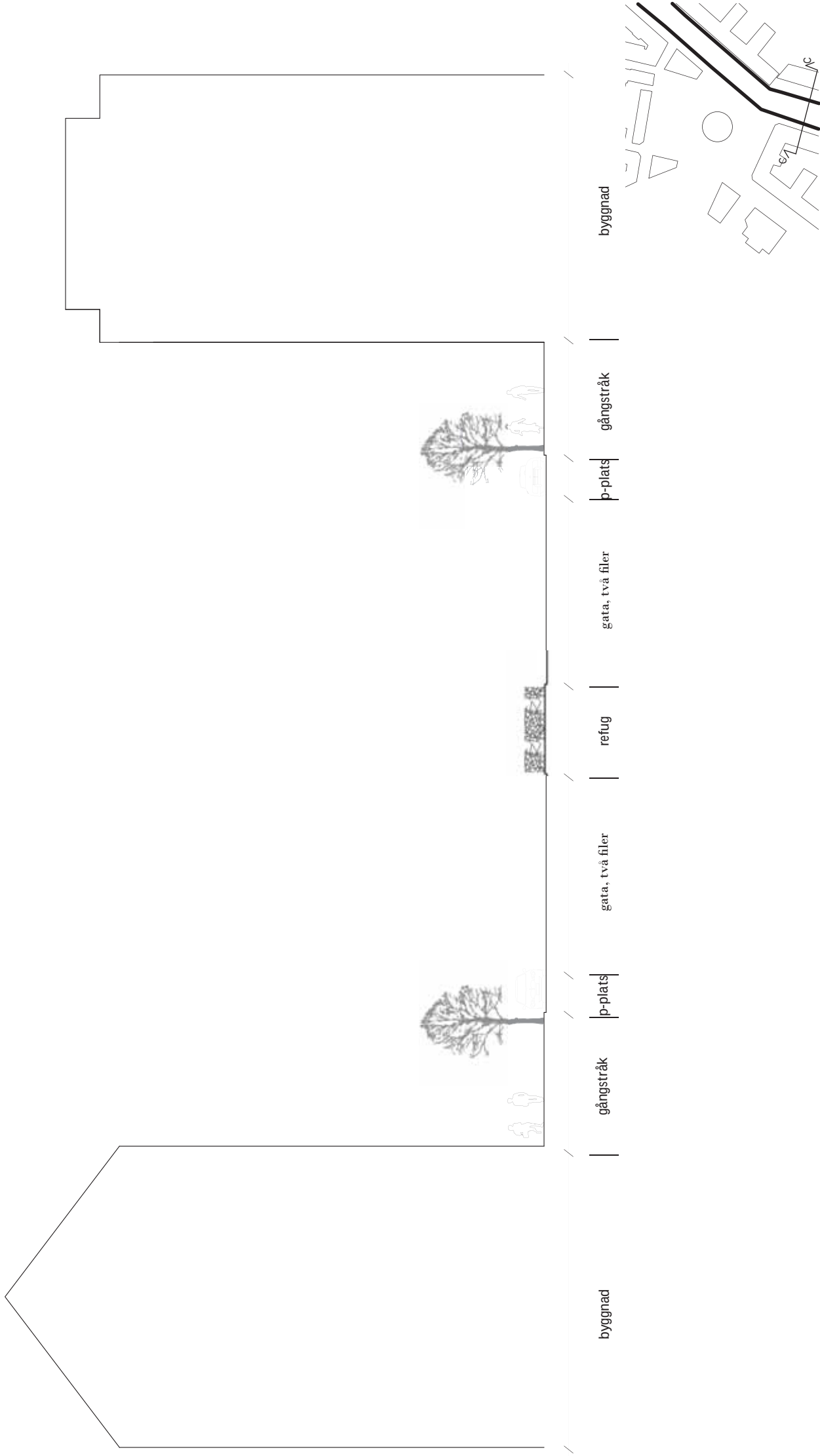

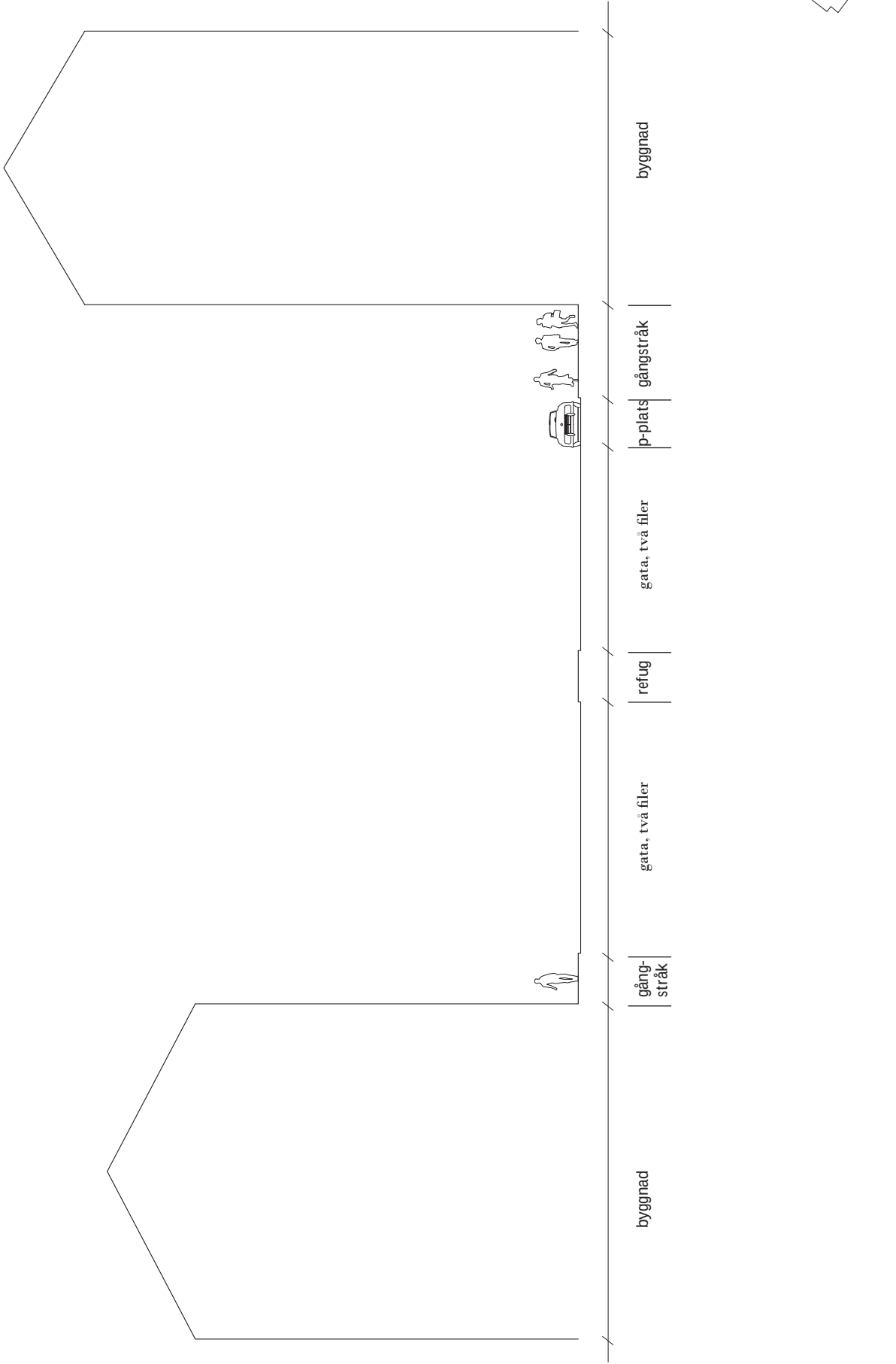
antal fordon/dygn	31000	27000	26000	28000	23600	23500	25700	24100	25000	20000
-------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Trafik på Övre Husargatan,
delsträcka Skanstorget-Brunnsgatan

källa: <http://www.statistik.tkgbg.se/>

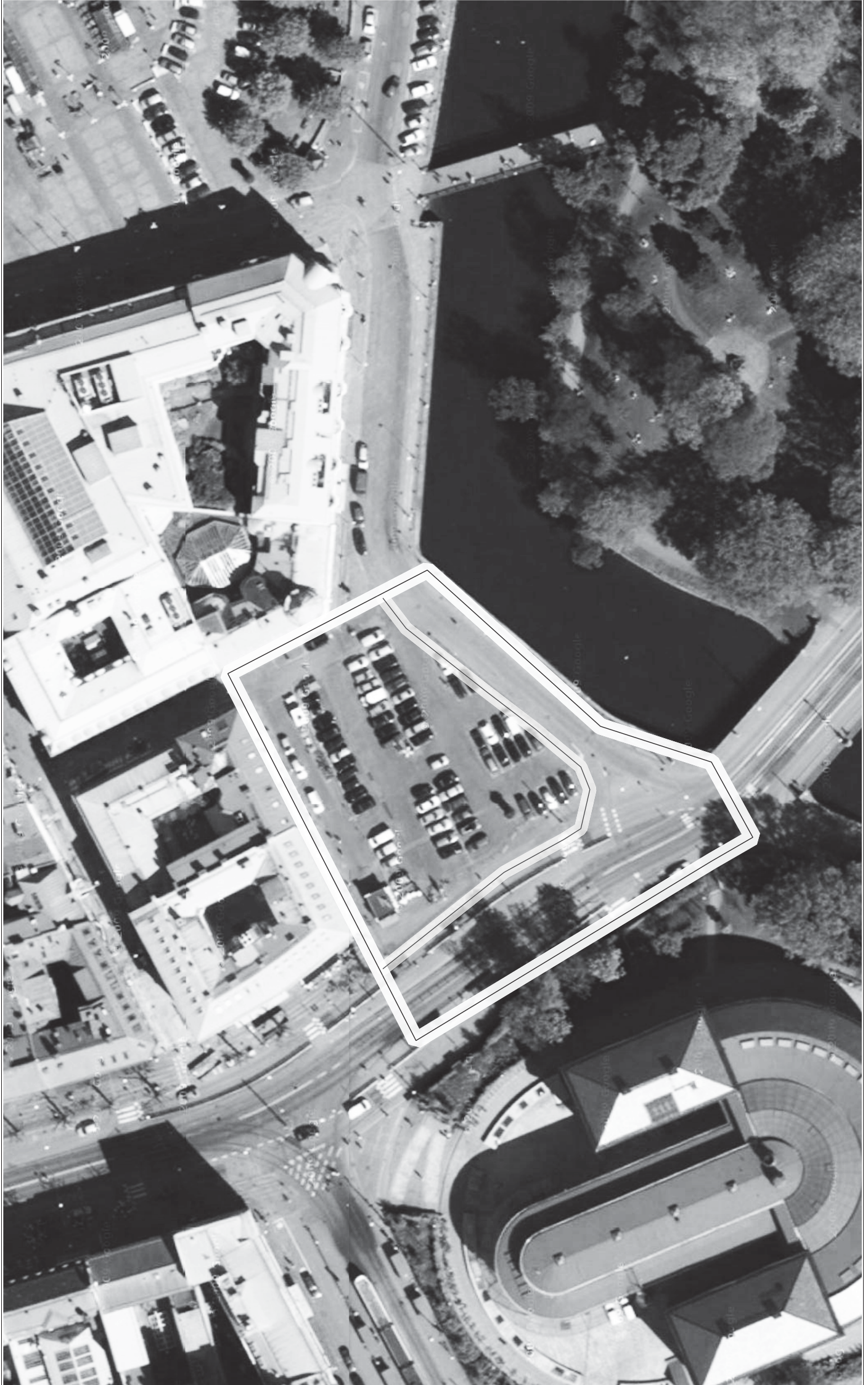

Torgjämförelser

En jämförelse mellan några av de viktigare torgen i centrala Göteborg. Analysen är delvis baserad på Jan Ghels metoder och syftar till en ökad förståelse för vad som ger ett torg liv. Men också vad som kväver det samma. Här blandas sifferbetyg av kvaliteter på platsen med information om verksamheter samt styrkor respektive svagheter.

Placering: I utkanten av den historiska stadskärnan

Yta: 1300 kvm

Funktion: Trafikplats, parkeringsplats (ca 50 % bil/bussgata; 50 % parkering)

Bilfri yta: cirka 0-10 %

Verksamheter på torget: Gatukök

Verksamheter runt torget: Dagaktiva verksamheter längs torgets väggar så som universitet, café, hotell, konsulat, resebyrå och kontor.

Rörelser på torget: Byte av kollektiva färdmedel. Rörelser till/ från parkeringsplatsen samt längs med vallgraven.

Fasader: Attraktiva fasader att se på. Fina detaljer och material. Karaktärsfull utformning av fasader. Variation i fasaduttrycken.

Sittplatser på torget: 0

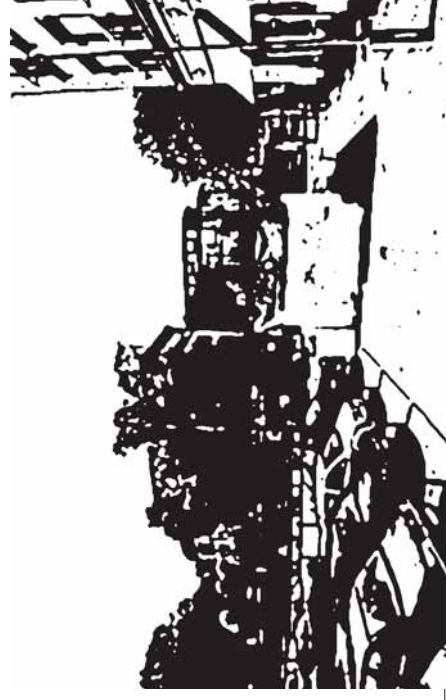
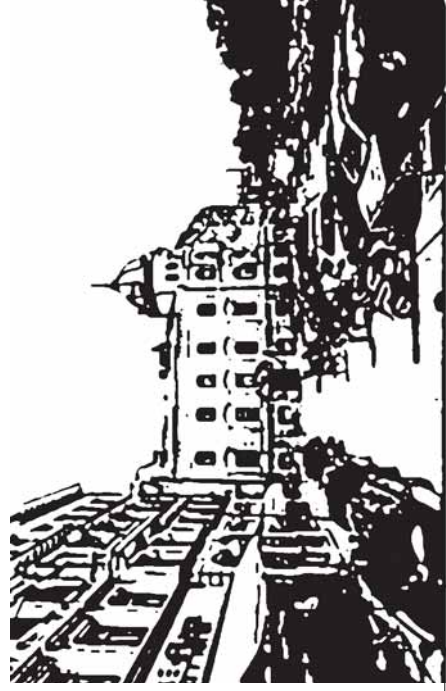
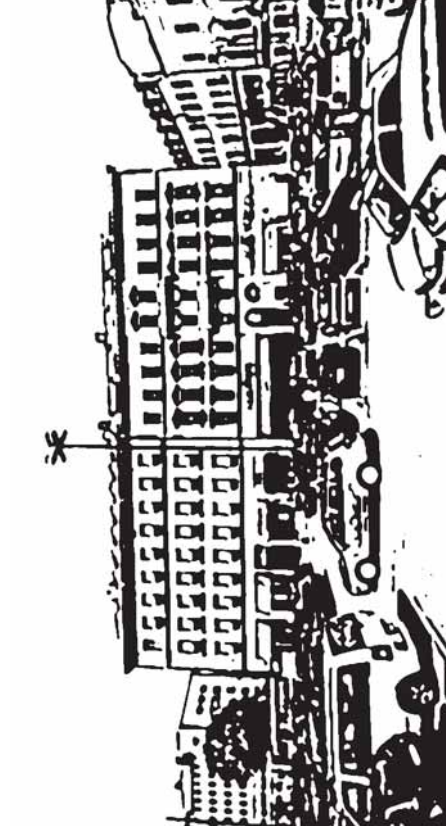
Väderskydd: 0

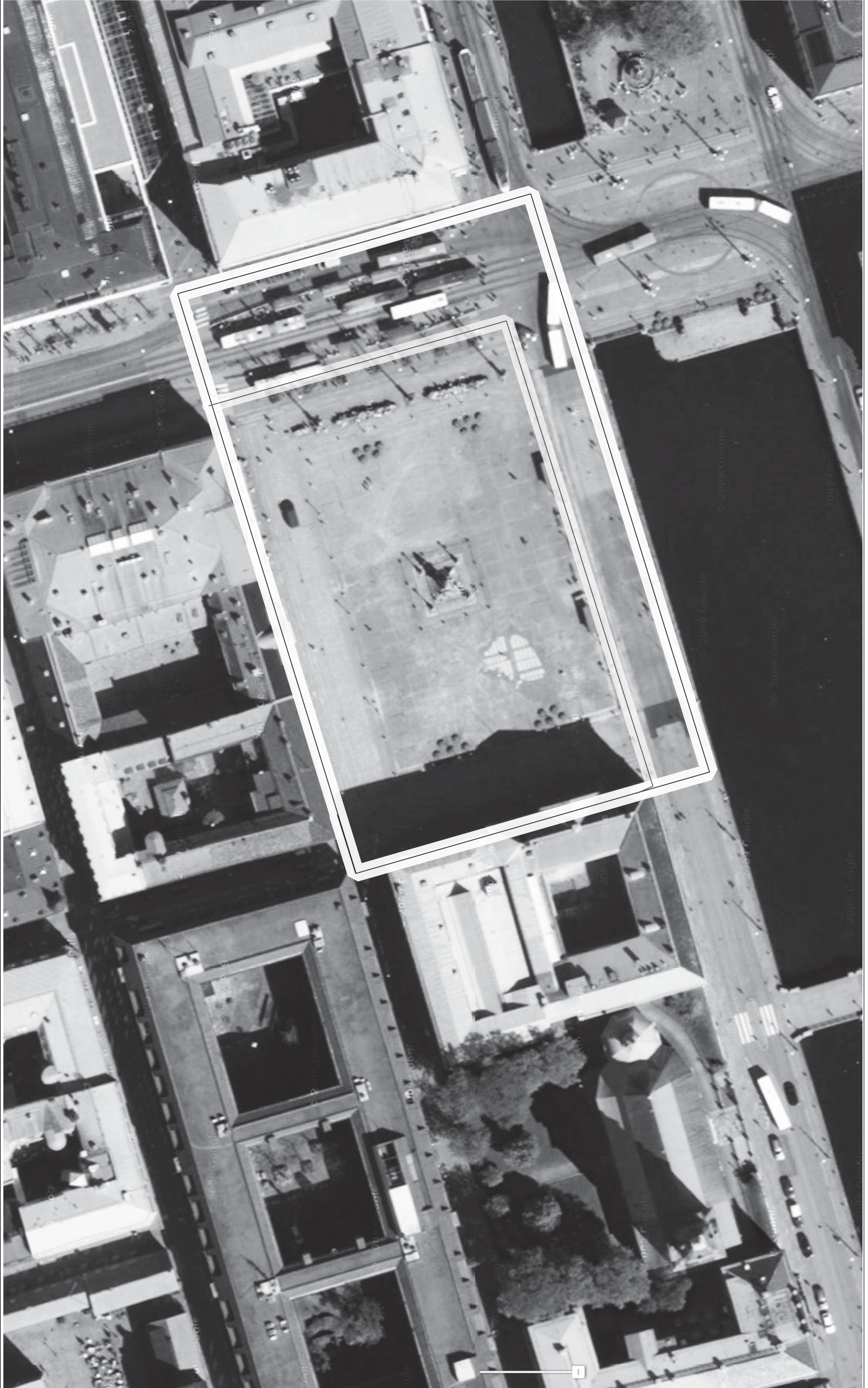
Utsmyckning: 0

Belysning: Högt placerad. Påminner om vägbelysning.

Styrkor: Söderläge. Närheten till vallgraven. Placering i staden/närhet till stråk och universitet. Fungerar som trafiknod.

Svagheter: Parkering som upptar hela torget. Brist på sittplatser. Inget väderskydd. Avskuret från vallgraven av gata. Gaturummets utformning. Utsmyckning. Olycklig belysning.

Placering: Stadskärnan

Yta: 3700 kvm

Funktion: *Trafikplats, Handelstorg. Plats (ca 20 % bil/bussgata; 80 % stenlagd gångyta)*

Bilfri yta: *cirka 80-90 %*

Verksamheter på torget: *Temporära marknader. Demonstrationer etc.*

Verksamheter runt torget: *F.d. tingsrätt. Stadshuset. Gallerian i Nordstaden. Dagsaktivt torg*

Rörelser på torget: *Byte av kollektiva färdmedel. Titta på statyn/fasaderna. Genväg. Sollägen. Rörelser längs med hamnkanalen.*

Fasader: *Attraktiva fasader att se på. Fina detaljer och material. Karaktärsfull utformning av fasad. Variation.*

Sittplatser på torget: *20-25 bänkar. Många indirekta sittplatser på trappor. Inga uteserveringar*

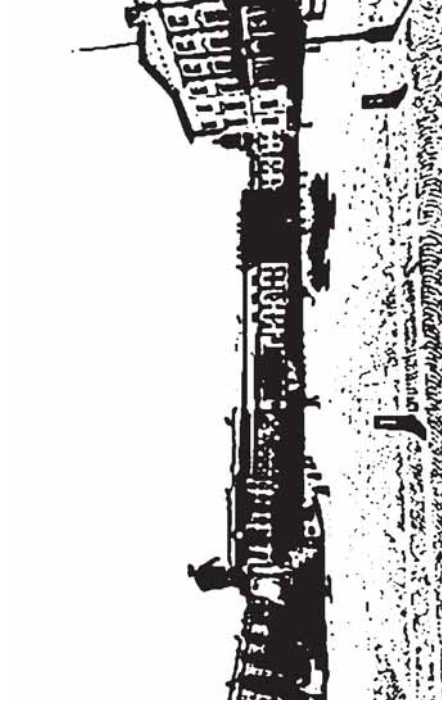
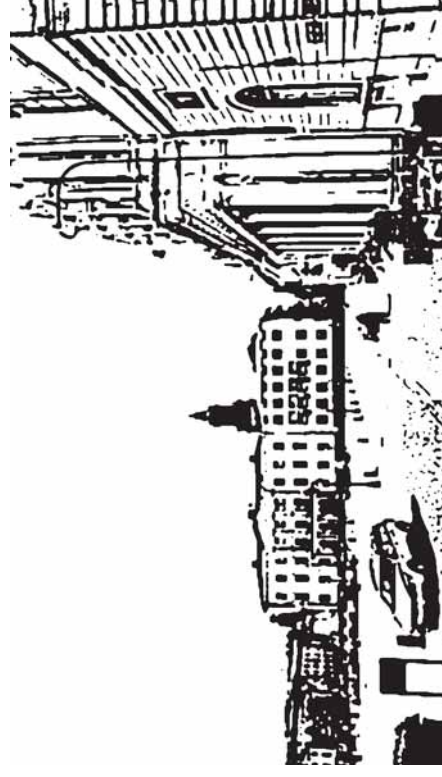
Väderskydd: *3 Busskur, entréer omkringliggande byggnader.*

Utsmyckning: *4. Staty. Belysning. Flaggstänger. Träd. Blommor. Historiska beläggningar.*

Belysning: *Blandad hög. Låg. Stämningsbelysning*

Styrkor: *Söderläge. Närheten till hamnkanalen. Placering i staden/närhet till stråk och butiker. Trafiknod. Möjlighet att uppehålla sig på torget.*

Svagheter: *Aktiviteter/kvällsaktiviteter på torget. Brist på uteserveringar. Tidsbundna aktiviteter. Väderskydd. Avskuret från vallgraven av gata. Brist på aktivitets och trygghetsbelysning.*

Placering: *I utkanten av den historiska stadskärnan*

Yta: 4500 kvm

Funktion: *Trafiknod (ca 55 % bil/bussgata; 45 % stenlagd gångyta)*

Billfri yta: *cirka 70 %*

Verksamheter på torget: *Kiosk. Gatukök. Hållplatser. Demonstrationer.*

Verksamheter runt torget: *Folkets hus. Caféer. Butiker. Barer. Nattklubbar. Dygnet runt-aktivt torg*

Rörelser på torget: *Byte av kollektiva färdmedel. Stråk. Uteserveringar. Genväg. Sollägen*

Fasader: *Tidsmässig variation. Variation i fasaduttryck. Varierad kvalitet i detaljer och material.*

Sittplatser på torget: *10-talet bänkar. Sittplatser i buskurer. Ganska många indirekta sittplatser på trappor. Många uteserveringar.*

Väderskydd: *3 Buskurer, träd. Portar/trappuppgångar.*

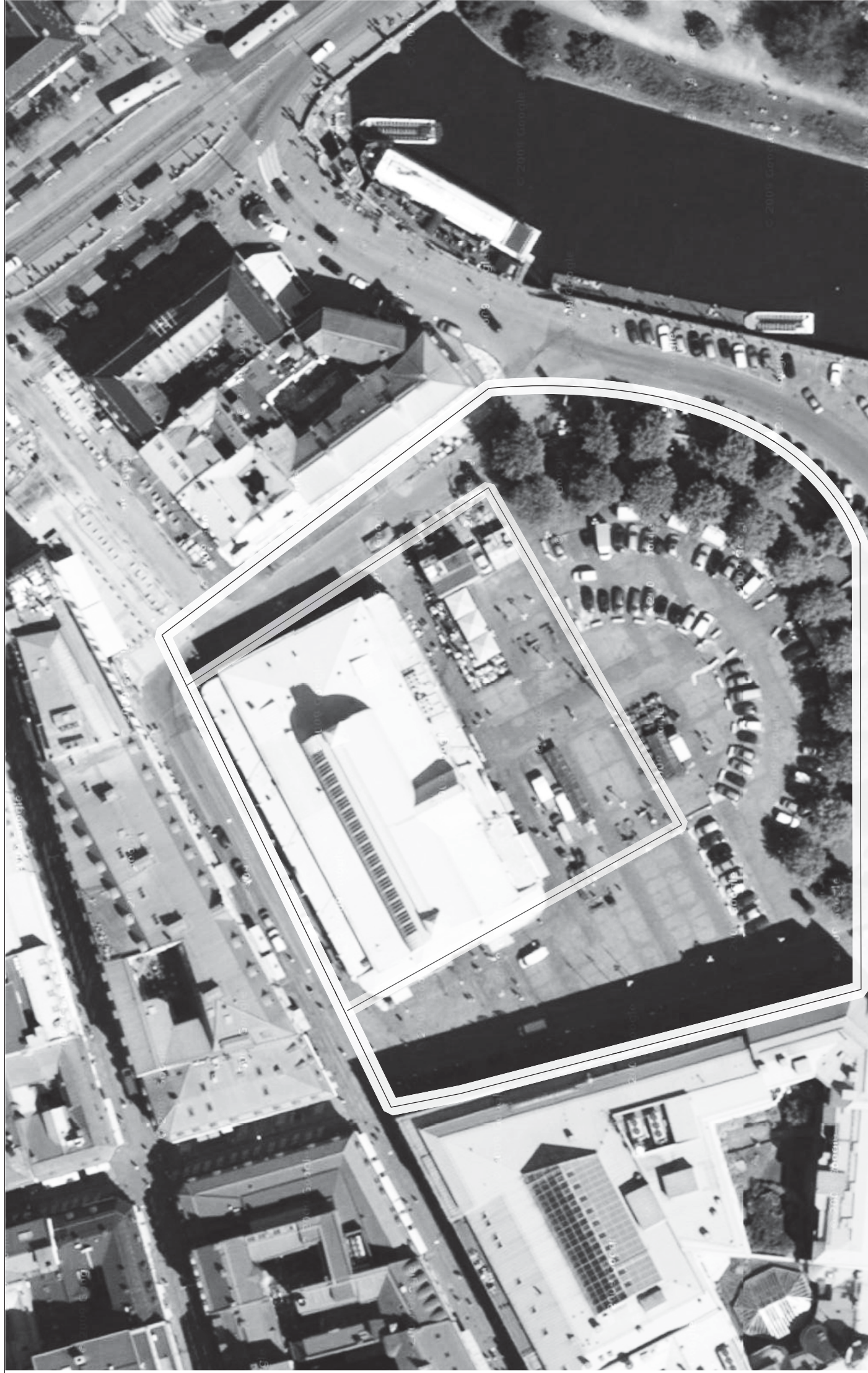
Utsmyckning: *3. Staty. Träd. Blommor.*

Belysning: *Blandad hög och låg. Stämningsbelysning.*

Styrkor: *Verksamhetsblandningar. Dygnet runt-aktiviteter. Uteserveringar. Placering i staden/närhet till stråk och butiker. Trafiknod. Möjlighet att uppehålla sig på.*

Svagheter: *Norrläge. Brist på väderskydd. Placering av torginredning. Störande trafik. Odefinierade "väggar" runt torget.*

Placering: Stadskärnan

Yta: ca 5000 kvm

Funktion: *Handelstorg. Parkering. (ca 25-30 % parkering, 35 % stenlagd gångyta och 25 % saluhall)*

Billfri yta: 70 %

Verksamheter på torget: Saluhall. Gatukök. Uteservering. Torghandel.

Verksamheter runt torget: Biografer. Caféer. Butiker. Barer. Restauranger. Nattklubbar. Dygnet runt-aktivt torg

Rörelser på torget: Runt Saluhallen. Ner mot/längs med vallgraven. Uteserveringar. Genväg. Sollägen.

Fasader: *Tidsmässig variation. Variation i fasaduttryck. Varierad kvalitet i detaljer och material.*

Sittplatser på torget: 10-talet bänkar. Bänkar/avgränsare. Ganska många indirekta sittplatser på trappor. Många uteserveringar

Väderskydd: 3 Träd. Marknadsstånd

Utsmyckning: 3. Saluhall. Träd. Belysning.

Belysning: Blandad hög. Låg. Stämningsbelysning

Styrkor: Söderläge. Marknad. Verksamhetsblandningar. Dygnet runt-aktiviteter. Uteserveringar. Placering i staden/närhet till stråk och butiker. Möjligheter att uppehålla sig på torget.

Svagheter: *Parkeringens inskränkning på torget. Nivåskillnader. Svårt att gena.*

Placering: *Utkanten av stadskärnan*

Yta: *ca 6500 kvm*

Funktion: *Parkering. Gata (ca 60% parkering, 40 % gata)*

Bilfri yta: *0-10 %*

Verksamheter på torget: *Gatukök.*

Verksamheter runt torget: *Biografer. Caféer. Butiker. Dagaktivt torg*

Rörelser på torget: *Längs Övre Husargatan. Runt torgets kanter*

Fasader: *Attraktiva fasader att se på. Fina detaljer och material. Karaktärsfull utformning av fasad. Variation.*

Sittplatser på torget: *fåtal bänkar*

Väderskydd: *Eventuellt träd.*

Utsmyckning: *0*

Belysning: *Högt placerad, påminner om "vägbelysning"*

Styrkor: *Placering i staden. Vid Skansberget. Lummig/grön miljö. Verksamheter vid torget. Placering i staden/närhet till stråk.*

Svagheter: *Möjlighet att uppehålla sig på. Parkering som upptar hela torget. Nivåskillnader-lutar mot norr. Svårt att gena. Utsmyckning. Gaturummets utformning. Belysning. Väderskydd. Tidsbunden aktivitet.*

Energikalkyl

Ort: Göteborg

Byggnad: Skanstorget

Område: Ej definierat område

Kalkylnamn: Alternativ 1

Kommentar: Standardkalkyl

Egna indata

Utdata resultat

Lasta indata

Effektbehov - värme

Klimatdata dimensionerande

Klimatdata för ort

Torslanda (Göteborg)	
Dimensionerande utetemperatur	-10.9 °C
Marktemperatur, dimensionerade	2.6 °C
Rumstemperatur	20 °C

Byggnadskonstruktion

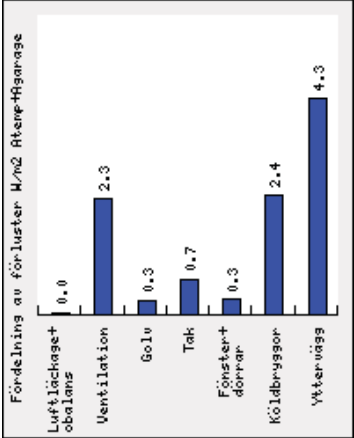
Byggnadstyp	Halvått
Boarea BOA	1180 m2
Lokalarea LOA	0 m2
Åtemp	1738 m2
Ågarage	390 m2

Klimatskal

Byggnadsdel	Area		U-värde		Temp. diff.	PT	
	m2	W/(m2K)	K	Watt			
1. a Lätt yttervägg	811	0.3	30.9	=	7518		
1. b Tung yttervägg	0	0	30.9	=	0		
2. Ytterdörr	21	0.8	30.9	=	519		
3. Tak mot uteluft	390	0.1	30.9	=	1205		
4. a Golv mot platta på mark	390	0.07	17.4	=	475		
4. b Golv mot lätt markkonstruktion	0	0	17.4	=	0		
5. Vägg mot mark	0	0.15	17.4	=	0		
6. Koldbryggor	1	135.38	30.9	=	4183		
7. Fönster	745	0	30.9	=	0		
8. Glasade allandörrar	33.5	0	30.9	=	0		
9. Terrassiak	0	0	30.9	=	0		
Aom	2391.5	m2	Summa	=	13900		

Koldbryggor

Köldbryggor	Längd L	Y	L*Y
	m	W/(mK)	W/K
1. Bottenbjälkslag	87	0.1	8.7
2. Fönster och dörrar	994	0.02	19.88
3. Mellanbjälkslag	522	0.1	52.2
4. Balkonginfästingar	435	0.1	43.5
5. Taklot	87	0.1	8.7
6. Ytter- och innerhörn	60	0.04	2.4
Summa			135.38
Köldbryggor andel av klimatskalets förluster			30

Ort: Göteborg

Byggnad: Skanstorget

Område: Ej definierat område

Kalkylnamn: Alternativ 1

Kommentar: Standardkalkyl

Egna indata

Utdata resultat

Lasta indata

Fönster och glasade dörrar

	Syd	Väst	Norr	Öst	Summa
Fönsterarea brutto (m2)	41	292	85	327	745
Glasade dörrar (m2)	3	13	3	14.5	33.5
	Fönsterandel (inkl. dörr)				44.8

Ventilationsdata Dimensionerande

Genomsnittligt frånluftsföde (Vex)	413 (l/s)
Vindskyddskoefficient, e	0.01
Vindskyddskoefficient, f	15
Läckageföde q50/Åom vid provtryckning	0.3 l/s, m2 Åom
Läckageföde q50/Åtemp vid provtryckning	0.3 l/s, m2 Åtemp

Värmeåtervinningsdata dimensionerande, placerad inom klimatskal

Tilluftsföde	90 (% av Vex)
Värmeväxlarens återvinningsgrad, heff	82 %
Värmekonduktivitet uteluftkanal, Y	0.23 W/(mK)
Längd uteluftkanal	3.5 m
Värmekonduktivitet avluftkanal, heff	0.18 W/(mK)
Längd avluftkanal	3.5 m
Avfrostningstid vid DUT	0 (minuter per timme)
Jordvärmeväxlarens återvinningsgrad	0 % heff

Resultat effekt

Infiltration	1.2 l/s
Systemverkningsgrad	82 % heff
Värmeväxlat luftflöde	372
Oväxlat luftflöde	41
Summa för-lust-föden Vf	110.3 l/s
Effektbehov ventilation	4090 Watt

Värmetillskott - internlast

-4720	Watt
-------	------

Specifikt Värmeeffektbehov (PH / Åtemp+garage)

6.2	Watt / m2
-----	-----------

Tilluftstemp. utan eftervärme, Jsupply,min
Värmeeffekt via tilluften om max Temp 52 C
Specifik möjlig eftervärmareffekt

14.4	°C
16787	Watt
9.7	Watt / m2

Ort: Göteborg

Byggnad: Skanstorget

Område: E) definierat område

Kalkylnamn: Alternativ 1

Kommentar: Standardkalkyl

Egna indata

Utdata resultat

Lasta indata

Schablonkalkyl för energianvändning

Följande energieresultat avser en typisk familj med typiskt beteende och varmvattenbehov, samt normala utetemperaturer och väderleksförhållanden. Hushållsenergianvändningen har antagits bli lägre än för genomsnittsvärden i Sverige, eftersom här finns krav på effektiva installationer. Att använda schablonvärden innebär att verkliga värden alltid kommer att avvika en del, men ger en bättre grund för jämförelser.

Resultat

Byggnadstyp	Flerbostadshus
Indata småhus/flerbostadshus	
Antal lägenheter	10
Innetemperatur	22 °C
Antal personer	28,8
Effektiva varmvattenarmaturer	Ja
Förd. mätning av, eller, eget varmvatten	Ja
Varmvatten	331,6 m3 / år
Förluster VVC-ledning	0 W / lägenhet
Silleståndsförluster	0 W
Evakuerande kökskåpelfläkt med VA / kofilter	Nej
Spiskåpa, forcerande luftflöde utan VA	0 l / s

Indata flerbostadshus

Centralt värmesystem
Lägenhetsplacerade aggregat

Ja
Nej

Indata driftfel

Fläkteffekt normaldrift
Frånluftsfäktens placering i FTX
Pumpdrift

65 W
0,8
0 W

Indata fastighetsfel

	Area / antal	Effekt / enhet	Drifttid h / år	kWh/år	Spillvärmefaktor	Spillvärme kWh/år
Trapphusbelysning, grupp 1	0	0	0	0	100%	0
Trapphusbelysning, grupp 2	0	0	0	0	100%	0
Portal, utebelysning, antal	0	0	4000	0	0	0
Hisstyp bostad		0		0	80%	0
Hisstyp lokaler		0		0	80%	0
Hissbelysning, aktivtstyrd eller ej	0	0	8760	0	80%	0
Garagebelysning	0	0	0	0	0	0%
Garageventilation		0	8760	0		0
Elvärmare utan spillvärme		0	0	0		0
Standby, DUC, etc.		0		0	100%	0
Fäslighetsbelysning i LOA	0	0	0	0	100%	0
Tvättstuga i byggnaden	Nej			0	0%	0
Oförutsett		0		0	0%	0
Summa				0		0

Ort: Göteborg

Byggnad: Skanstorget

Område: E) definierat område

Kalkylnamn: Alternativ 1

Kommentar: Standardkalkyl

Egna indata

Utdata resultat

Lasta indata

Komfortkyla / Fjärrkyla

Fjärrkyla för komfort i lokaler
El till komfortkyla

0	kWh/m2 (LOA)
0	kWh/m2 (LOA)

Utdata

Varmvattenenergi
Hushållsel exkl driftfel
Driftfel
Spillvärme medeldygn

8,6	kWh/m2
8,9	kWh/m2
0,3	kWh/m2
1,6	W/m2

Solenergi vinter och sommar

	Syd	Väst	Norr	Öst
Fönster brutto (m2)	41	292	85	327
Glasandel fönster, Fa	0,6	0,8	0,6	0,8
Altandörrar brutto (m2)	3	13	3	14,5
Glasandel altandörrar, Fa	0,8	0,8	0,8	0,8
Skuggfaktor, karm, mm	0,8	0,8	0,8	0,8
Horisontalvinkel (skuggningsfaktor)	0,5	0,5	0,9	0,5
Glasrutans g-värde	0,5	0,5	0,5	0,5
Sido- och överhängsavskärmning, sommarperiod	0,6	0,6	0,6	0,6
Rörliga solskydd vinter	0,85	0,85	0,85	0,85
Rörliga solskydd sommar	0,5	0,5	0,5	0,5

Reglersystemets verkningsgrad

98	%
----	---

Resultat värme netto

Resultat värme + VV + driftfel

Resultat solareafaktor

10	kWh/m2
18,8	kWh/m2
3,4	%

Andel solvärme för varmvatten

Värmepump, V+VW

Värmepump, endast V

Värmepump, endast VV

50	%
1	
1	
1	

Fjärrvärmanslutning

Bränsleanvändning

Pannverkningsgrad vid avsedd effekt

Värme + Varmvatten
Nej
0,85

Ort: Göteborg

Byggnad: Skansborget

Område: Ej definierat område

Kalkylnamn: Alternativ 1

Kommentar: Standardkalkyl

Egna indata

Utdata resultat

Lasta indata

Värmeförsörjning: fjärrvärme

Välj kravalternativ

Lokala krav

Viktad energi

14,8

kWh/m2

Obs, detta värde ska vara mindre än

80

kWh/m2

For Passivhus och Minieneghus med endast ett enoddat energislag, kan alternativt gränsvärde jämföras med de rekommenderade värden som angivits i FEBYs kriteriedokument för Passivhus, respektive Minieneghus. Jämförelsevärdet utgörs då av värdet för "Beräknat energiprestandavärde" nedan utom i det fall en uppvärmd garagearea ingår. I energiprestandavärde har denna area exkluderats. I FEBYs rad för energianvändning ingår den och då får värdet räknas om för hand.

För viktad energi har viktningsskatorer använts.

V varje energislag har multiplicerats enligt följande:

El:

2

Fjärrvärme:

1

Biobränsle:

1

Naturgas:

1

Fjärrkyla:

1

Beräknat energiprestandavärde

18,8

kWh/m2 Atemp.

Obs detta värde motsvarande begreppet Byggnadens specifika energianvändning i BBR och ska vara lägre än gällande byggreglers minimikrav. I detta begrep finns inte garagearea medtagen enligt Boverkets definition.

Av detta utgör elenergi

0,3

kWh/m2 Atemp.